

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİNİN EN
AZA İNDİRİLMESİ, KURAKLIKLARLA MÜCADELE VE SU
KAYNAKLARININ VERİMLİ KULLANILMASI İÇİN
ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ
AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU**

**(10/77, 372, 491, 534, 693, 817, 868, 992, 1004, 1018, 1150, 1170, 1221,
1305, 1434, 1518, 1806, 1815, 1943, 2009, 2139, 2206, 2391, 2909,
2929, 3031, 3032, 3382, 3558, 3575, 3581, 3583, 3647, 3677, 3682,
3690, 3708, 3740, 3769, 3798, 3817, 3831, 3840)**

TUTANAK DERGİSİ

**12'nci Toplantı
25 Mayıs 2021 Salı**

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve turnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Veysel Eroğlu'nun, Komisyonun bugünkü, yarınki ve gelecek haftaki gündemine ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- İTÜ-KKTC Rektörü Prof. Dr. Cumali Kınacı'nın, video konferans sistemiyle, su ve kanalizasyon idareleri hakkında sunumu

2.- Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Özden Görücü'nün, video konferans sistemiyle, küresel iklim değişikliği konusunda çalıştıkları ulusal ve uluslararası projeler ile iklim değişikliği ve

ormancılık açısından önerileri hakkında sunumu

3.-Çukurova Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Süha Berberoğlu'nun, video konferans sistemiyle, Türkiye'de iklim değişikliğiyle birlikte çevresel ilişkilerin bazıları ile Frankfurt Üniversitesiyle gerçekleştirdikleri projenin sonuçları hakkında sunumu

4.- Sabancı Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. Ümit Şahin'in, video konferans sistemiyle, Türkiye'nin iklim politikalarının temel bileşenleri, Paris Anlaşması ve uluslararası gelişmeler ışığında Türkiye'nin iklim politikalarında gitmesi gereken yön hakkında sunumu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİNİN EN AZA İNDİRİLMESİ,
KURAKLIKLA MÜCADELE VE SU KAYNAKLARININ VERİMLİ KULLANILMASI İÇİN
ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS
ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

(10/77, 372, 491, 534, 693, 817, 868, 992, 1004, 1018, 1150, 1170, 1221, 1305, 1434, 1518, 1806,
1815, 1943, 2009, 2139, 2206, 2391, 2909, 2929, 3031, 3032, 3382, 3558, 3575, 3581, 3583, 3647,
3677, 3682, 3690, 3708, 3740, 3769, 3798, 3817, 3831, 3840)

12'nci Toplantı
25 Mayıs 2021 Salı

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Küresel İklim Değişikliğinin Etkilerinin En Aza İndirilmesi, Kuraklıkla Mücadele ve Su Kaynaklarının Verimli Kullanılması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 15.04'te açılarak iki oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Veysel Eroğlu, Komisyonun bugünkü, yarınki ve gelecek haftaki gündemine ilişkin açıklama yaptı.

İTÜ-KKTC Rektörü Prof. Dr. Cumali Kınacı tarafından, video konferans sistemiyle, su ve kanalizasyon idareleri,

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Özden Görücü tarafından, video konferans sistemiyle, küresel iklim değişikliği konusunda çalıştıkları ulusal ve uluslararası projeler ile iklim değişikliği ve ormancılık açısından önerileri,

Çukurova Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Süha Berberoğlu tarafından, video konferans sistemiyle, Türkiye'de iklim değişikliğiyle birlikte çevresel ilişkilerin bazıları ile Frankfurt Üniversitesiyle gerçekleştirdikleri projenin sonuçları,

Sabancı Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. Ümit Şahin tarafından, video konferans sistemiyle, Türkiye'nin iklim politikalarının temel bileşenleri, Paris Anlaşması ve uluslararası gelişmeler ışığında Türkiye'nin iklim politikalarında gitmesi gereken yön,

Hakkında sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, saat 19.17'de toplantıya son verildi.

25 Mayıs 2021 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.04

BAŞKAN: Veysel EROĞLU (Afyonkarahisar)

BAŞKAN VEKİLİ: Nevzat CEYLAN (Ankara)

SÖZCÜ: Semra KAPLAN KIVIRCIK (Manisa)

KÂTİP: Hasan KALYONCU (İzmir)

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, toplantıyı açıyorum ve hayırlı olmasını gönülden diliyorum.(*)

Hepinize hayırlı günler diliyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Veysel Eroğlu'nun, Komisyonun bugünkü, yarınki ve gelecek haftaki gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bugün 4 hocamızı dinleyeceğiz. İlk hocamız Profesör Doktor Cumali Kınacı; kendisi İTÜ’de öğretim üyesiydi, daha sonra benim Bakanlığım dönemimde müsteşar yardımcılığı ve genel müdürlük yaptı. Sonra ASKİ Genel Müdürü oldu ve şimdi de İTÜ Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Rektörü durumunda.

Daha sonra Profesör Doktor Özden Görücü’yü dinleyeceğiz. Kendisi Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi öğretim üyesi.

Sonra Profesör Doktor Süha Berberoğlu’nu dinleyeceğiz. Kendisi Çukurova Üniversitesi Öğretim Üyesi.

En son da Doktor Ümit Şahin’i dinleyeceğiz. Kendisi Sabancı Üniversitesi öğretim üyesi.

Yarın da arkadaşlar, Profesör Doktor Emine Didem Evcî Kiraz, Profesör Doktor Fethullah Arık, Doçent Doktor Çiğdem Coşkun Hepcan, Doçent Doktor İsmail Dabanlı’yı dinleyeceğiz. İnşallah önümüzdeki hafta da sivil toplum kuruluşlarını çağırmayı planlıyoruz. Hocaları çok dinledik, TUSİAD, MÜSİAD, diğer, TEMA Vakfı vesaire, ayrıca, TOBB Başkanı gelirse onları dinleyeceğiz inşallah. Onlarla ilgili bir planlama yaptık. Bir aylık bir süremiz kaldı. İnşallah bir ay içinde toparlayacağız. Toparlayamazsak bir ay uzatma talep edeceğiz.

Şimdi sözü Rektörümüz Sayın Profesör Doktor Cumali Kınacı’ya veriyorum. Cumali Hoca aynı zamanda ASKİ Genel Müdürlüğü yaptığı için Su ve Kanalizasyonun görevleri ve görüş, değerlendirmelerle ilgili onların görüşlerini toparlayacak.

Buyurun Cumali Hocam. Bizi duyuyor musunuz? Söz sizde. Mikrofonu açtım.

III.- SUNUMLAR

1.- İTÜ-KKTC Rektörü Prof. Dr. Cumali Kınacı'nın, video konferans sistemiyle, su ve kanalizasyon idareleri hakkında sunumu

PROF. DR. CUMALİ KINACI – Teşekkür ederim Sayın Bakanım.

(*) Coronavirus salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve görevli personel maske takarak çalışmalara katılmaktadır.

Değerli Komisyon üyeleri, değerli katılımcılar; hepinize Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Gazimağusa'dan selam ve hürmetlerimi sunuyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kuzey Kıbrıs'ta suyunuz akıyor değil mi, Torosların memba suyu?

PROF. DR. CUMALİ KINACI – Kırk bir senedir çevre ve su konularıyla ilgileniyorum. Önce Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğünün, sonra Sayın Bakanımız zamanında su yönetimi...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Mikrofona biraz yaklaşabilirsiniz Cumali Hocamız...

PROF. DR. CUMALİ KINACI – ASKİ Genel Müdürlüğüne geldim.

Daha önceki sunumlara baktım. Orada Su ve Kanalizasyon İdareleriyle ilgili bir şey görmeyince ben de o boşluğu doldurayım diye aslında bu konuyu seçtim, yoksa diğer konularda da görüş beyan edecek durumdayım. Süre sınırlı olduğu için çok uzatmayacağım. Daha çok, kısa bir değerlendirme sunmak istiyorum. Bunun dışında da zaman kalırsa su güvenliği ve derinliği konusunda da birkaç şey ifade etmek istiyorum.

Su ve Kanalizasyon İdareleri aslında Türkiye açısından önemli kurumlar. Bildiğiniz gibi büyükşehir belediyeleri kurulduktan sonra, şu anda 30 tane büyükşehir belediyemiz var, bu büyükşehir belediyelerinin su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütüyor. Bu 30 büyükşehir belediyesinde Türkiye nüfusunun yüzde 77'si yaşıyor. Dolayısıyla Türkiye'de bu hizmetleri yürütme açısından oldukça önemli bir kurum.

Gelir açısından da bakacak olursak gelir açısından da oldukça yüksek gelire sahip bir kurum. 2019 yılında, bu sunumda da var, ben diğer kurumlarla ilişkiye geçerek onların bütçelerini aldım. 2019 yılındaki değerlendirmelere göre, 29 milyarı aşkın toplam bir bütçe var. O zamanın dolar bazında 5 milyar dolarlık bir gelire sahip bir kurum. O zaman DSİ Genel Müdürlüğünün bütçesi de 10 milyar dolar civarındaydı yani 3 katı kadar bir bütçeye sahip su kanal idareleri. Dolayısıyla kanal idarelerinin özellikle verimli bir şekilde çalışması büyük önem taşıyor.

Şimdi, biz kısaca kurumları şöyle sınıflandırıyoruz -bunu biliyorsunuz ama ben tekrar hızlı bir şekilde üzerinden geçmek istiyorum- resmî kurumlar ikiye ayrılıyor: Düzenleyici kuruluşlar; bunlar daha çok politika geliştiriyor, planlama yapıyor, izleme ve denetim yapıyor. Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü var -Sağlık Bakanlığında- Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü var, Çevre ve Şehircilik Bakanlığında Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, bunları örnek olarak verebiliriz.

Bir de uygulama yapan yani tatbikat yapan, yatırım yapan kurumlar var. Su ve Kanalizasyon İdareleri, Devlet Su İşleri, İller Bankası, Karayolları, Demiryolları gibi kurumlar var. Bu kurumlar da uygulayıcı kurumlar.

Şimdi, bunların bir uyum içerisinde çalışması hâlinde aslında çözülmeyecek hiçbir problem yok. Su ve Kanalizasyon İdarelerine gelecek olursak Su ve Kanalizasyon İdareleri Türkiye'nin, biliyorsunuz, şu anda nüfus olarak, 15-16 milyona yakın nüfusuyla en büyük şehri İstanbul. Osmanlı zamanında da yine en büyük şehri İstanbul'du. Hatta 1500-1600'lü yıllarda bilinen en büyük şehirdi nüfus bakımından. Dolayısıyla bu büyük nüfusun yaşadığı yerde su ve kanal altyapı hizmetleri de büyük önem taşıyor. 1868'de nüfus arttıkça, problemler arttıkça Dersaadet Anonim Şirketi, diğer adıyla "Terkos Su Şirketi" adı altında bir Fransız şirketine imtiyaz vererek şirket kuruldu; 1932'ye kadar faaliyetlerini sürdürdü, Avrupa yakasına hizmet veriyordu. 1893'te Asya yakası için de benzer bir Üsküdar-Kadıköy Su şirketi kuruldu, sözleşmesi 1937'ye kadar devam ettiği için 1937'de bitti. 1932'de Dersaadet Anonim Şirketi, imtiyazı bitince İstanbul Sular İdaresi kuruldu, 1982'ye kadar yani İSKİ Genel Müdürlüğü resmen faaliyete geçene kadar faaliyetlerini sürdürdü, bu sürede İstanbul'un nüfusu hızlı bir şekilde arttı.

1966-1971 yılları arasında DAMOC Projesi yani İstanbul Su ve Kanalizasyon Master Planı hazırlandı. Bu plan ilk olarak başladığında İstanbul'un gelecekle ilgili nüfus tahminini yaptılar 1966-1967 yıllarında. 2000 yılı için tahmin ettikleri nüfusa 1970 yılında İstanbul erişti. Dolayısıyla hazırlanan projenin revize edilme ihtiyacı doğdu yani proje bitmeden, master planı bitmeden 2000 yılı için, otuz üç sene sonrası için hesapladıkları nüfus üç sene içinde gerçekleşti. Bu da bizim şehirlerimizde altyapı problemlerinin ne kadar önemli olduğunu gösteriyor yani bazı şeyleri biz dışarıdan bakınca çözülecek problemler gibi görüyoruz ama hızlı nüfus artışı, şehirleşme, sanayileşme gibi problemler sebebiyle altyapıyı çözmek kolay olmuyor. Ayrıca İstanbul gibi büyükşehirlerde, tarihî, kadim şehirlerde yerleşmiş bir şehircilik, altyapı, sokak yapısı var. Buralarda altyapı sistemlerini inşa etmek de kolay değil.

Bu projede önemli bir çıktı, bir teklif üretildi. Bu tekliflere çok sayıda çözüm önerisi geliştirildi. Bu önerilerden, tekliflerden birisi de İstanbul Belediyesi Sular İdaresi yerine müstakil bütçeli İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresinin kurulması. Bu görüş on yıl kadar hayata geçirilemedi. 1980'li yıllarda askerî idare iş başına gelince o zamanki komutan, bu işe görevlendirilen, suyla ilgili konuya bakan komutanın işin içine girmesi üzerine konunun hiç de kolay olmadığı görülüyor. "Bunun üzerine ne yapacağız?" derken bu proje teklifini gördükleri zaman, askerî idare zamanında hemen bir kanun çıkarılıyor ve 20 Kasım 1981'de Resmî Gazete'de yayımlanan İSKİ Kanunu'yla İSKİ Genel Müdürlüğü resmen kurulmuş oluyor ama faaliyete geçmesi 1982 yılında mümkün oluyor ve 1984'e kadar İstanbul Valiliğine bağlıyken 1984'ten itibaren de büyükşehir belediyesine bağlıdır.

Ankara da benzer bir gelişim gösteriyor. Burada 1923-1931 yılları arasında Ankara Belediyesi Fen İşleri bunu yürütmeye çalışıyor ama bunun altından kalkamıyor çünkü büyük problem, hızlı bir nüfus artışı var. Daha sonra 1931-1949 yılları arasında Bayındırlık Bakanlığı uhdesine veriliyor. Bayındırlık Bakanlığıyla birlikte 3 tane daha kurum -birisi belediyeden, birisi Sağlık Bakanlığından, biri de Bayındırlık Bakanlığından olmak üzere- bir komisyon oluşturuyor ve bu komisyon, su işlerini yürütmeye çalışıyor. Yalnız burada şuna dikkat etmemiz lazım, burada genelde problem şu: 1926'da Sular Hakkında Kanun çıkarıldığı zaman ona baktığımızda 8 maddesi var, 8'inin tamamı şehirlerin, köylerin, kasabaların içme ve kullanma suyu temini; kanalizasyon, yağmur suyuyla ilgili hiçbir madde yok, yani o zaman temel problem su temini. Dolayısıyla o zamanki belediyeler ve sular idareleri tamamen suya odaklanmış durumda.

1932'de yabancı bir uzman çağırılıyor, 1932-1937 yılları arasında bir master plan hazırlıyorlar fakat bu planda da nüfus yine çok yanlış planlanıyor ve 1937'de verilen raporda çok uzun yıllar sonrası için tahmin ettikleri nüfus 1940 yılında gerçekleşiyor. Şehir yine yetersiz kalıyor, su sıkıntısı çekiliyor. 1949'dan itibaren Ankara Belediyesi Sular İdaresi kuruluyor; tüzel kişilikli, müstakil bütçeli bir kurum. Onlar da daha sonra master planı yapıyor. Belli bir hizmet süresinden sonra, 1986'da, İSKİ'nin başarılı olması üzerine ASKİ kurulmaya başlanıyor, Resmî Gazete'de yayımlanıyor, 1987'de de fiilen kuruluyor. Bu Sular İdaresi sadece sularla uğraşılıyor ama bunda da yetersiz kalıyor.

Bu arada, tabii, merkezî idare, hükûmetler bu yetersizliği gidermek için nüfusu 100 binin üzerinde olan şehirler için DSİ'yi görevlendiriyorlar, altındaki yerler için İller Bankası görevlendiriliyor fakat kanalizasyon problemi, şehirlerin yağmur suyuyla ilgili problemleri yine muallakta kalıyor. DSİ görevi olmadığı hâlde buraya müdahale ederse ediyor yoksa bir şey olmuyor. Aslında DSİ şehirlerin dışındaki konularda vazife görür.

Tabii, bu arada, finansman temini de önemli bir sıkıntı, bu önemli yaptırım. Gerek yatırım gerekse işletme açısından finansmana ihtiyaç var, bunun temininde de güçlük var, su parası toplanmasında zorluk çıkıyor. Çok sayıda yetkili kurum var -sorumluluk kimde, yetki kimde- bir karmaşa var.

Kurumlar arasında koordinasyon sağlanamıyor. Belediye, İller Bankası, DSİ ve Sağlık Bakanlığı; her biri farklı kurum, herkes kendi açısından bakıyor, bunlar arasında koordinasyon sağlamakta güçlükler çıkıyor. Denetimde güçlükler var; sık sık işletme problemleri çıkıyor.

Diğer taraftan, çok hızlı bir göç var, kentleşme hızlı bir şekilde artıyor. Buna paralel, altyapı inşası ve işletilmesinde güçlükler ortaya çıkıyor; bunlar için hazırlanan plan ve projeler yetersiz kalıyor, ihtiyaca cevap vermiyor; bunlar da su ve kanal idarelerinin kurulmasını tetikleyen unsurlar.

Şu anda 30 tane büyükşehir belediyesi var demiştik. Bunların hangi yıllarda kurulduğu buradaki şekilde gösterilmiş durumda; 1981’de İstanbul’da kurulmuşken 1987’de Ankara ve İzmir’de, bir de Adana’da kuruluyor, daha sonra diğer büyükşehirlerimizde kuruluyor, en son 2014’te 16 şehirde daha kurulduktan sonra toplam 30 büyükşehirimizde su ve kanal idaresi var.

Konuşmamın başlangıcında da söylediğim gibi Türkiye’nin nüfusunun yüzde 77’si -2019 değeri bu, şu anda belki yüzde 80’e yaklaştı- büyükşehirlerde yaşıyor, su ve kanal idarelerinin hizmet verdiği alanlarda yaşıyor. Bunlar 2019 nüfusları, belki ihtiyacınız olur diye tablo hâlinde... Çünkü bunları bizzat kendim topladım ASKİ Genel Müdürüyken.

Bu arada, 2019 yılındaki bütçeleri... Her büyükşehir belediyesindeki su ve kanal idaresinin... Hem büyükşehir belediyelerinin bütçesinin hem de su ve kanal idarelerinin bütçesini toparladım, bunların toplam değerini yukarıda görüyorsunuz. Büyükşehir belediyelerinin bütçesi 2019 yılında 76 milyara yakın, su ve kanal idarelerinin toplam bütçesi ise 29 milyarı aştı; bunlar büyükşehirin bütçesi içinde değil, su ve kanal idarelerinin bütçesi ayrı. Dolayısıyla 75 milyarın içinde olmadığını bilmek lazım.

Şimdi, kişi başına su ve kanal idaresinin harcamalarına baktığımız zaman bu bütçeleri nüfusa böldüğümüzde son kolonda da kişi başına ne kadar para harcadığımızı görüyoruz 2009 yılı için. Burada en yüksek harcama Trabzon’da, 2019 için kişi başına 695 lira. Trabzon’un gerek topoğrafik yapısı gerekse altyapısındaki zorluklar dolayısıyla burada daha fazla para harcanmış gözüküyor, buna karşılık en düşük de Muğla’da var, 193 lira mertebesinde. Tabii, bunlar yıllara göre değişir, hani bir fikir vermesi açısından söyledim bunları sizlere.

30 büyükşehirin dışında da 51 tane de belediyesi olan şehirler var, büyükşehir olmayan belediyeler var, bunları da toparladım. İl özel idarelerinin -biliyorsunuz, belediye olmayan yerlerde il özel idareleri var- bunların bütçelerine baktığımız zaman 4,5 milyar bütçesi var il özel idarelerinin. Bunun bir kısmını köylerin su kanalı idaresi için harcıyor. Bu da bir fikir vermesi açısından... Ama diğer belediyelerden bunları sağlıklı olarak toplamam mümkün olmadı çünkü bir kısmı cevap vermedi, bir kısmının verdiği cevapların sağlıklı olmadığını gördük, onun için onları burada sunmadım.

Su kanal idarelerine baktığımız zaman 4 ana bileşeni var yönetimde. İdari, mali ve müşteri hizmetleri var. Yatırım hizmetleri var; bunlar inşaat yapıyorlar, özellikle su kanalı, yağmur suyu hizmetleri yapıyorlar. Bir de işletme var; bakım, onarım, sahip çıkma, bakma, arıztayı giderme vesaire. Ve arıtma... Su arıtma, su arıtma ve atık su arıtma olmak üzere 2 ana başlık altında toplanabilir. Yalnız arıtmada çok fazla şunu gördüm ASKİ’ye gittiğim zaman: Arıtma üzerine çok önem verilmediğini, üzerinde durulmadığını gördük. Bu, aslında belediyelerimizin, su kanal idarelerimizin özellikle üzerinde durması gereken konular.

Su Yönetimi Genel Müdürüyken Türkiye’nin 81 vilayetini büyük ölçüde Bakanımızla beraber gezdik. Gittiğim yerlerde arıtma tesislerine de gittim. Bazı su arıtma tesisinin girişindeki suyun kalitesinin arıtma tesisinin çıkışından daha iyi olduğunu gördük. Şu anda o şehirleri söylemek istemiyorum, söylediğim zaman spekülasyon olacak. Oradaki kişilere baktığım zaman şunu gördüm: Konuyla ilgili olmayan, sürgün yeri olarak kullanılmış su arıtma tesisi; belediye başkanı veya belediyedeki herhangi

birisiyle sürtüşme sonucu bir bakıyorsun o konuyla ilgisi olmayan veteriner, su arıtma tesisine veriliyor veya hiç ilgisi olmayan marangozluk hizmetlerini yapan kişi oraya gönderiliyor, bu da halk sağlığı açısından önemli bir risk taşıyor. Buna önem verilmesi gerekiyor. Arıtma, uzmanlık isteyen bir konu. Diğer su kanal idareleri de çok önemli, uzmanlık isteyen bir konu. Dışarıdan bakıldığı zaman çok basit işler gibi görülüyor ama bu, Türkiye’ye çok pahalıya mal oluyor. Mutlak surette buna önem verilmesi lazım.

Ben 2020’de ASKİ Genel Müdürlüğünden ayrılıp üniversiteye döndüğüm zaman ilk hedefim çevre mühendisliği bölümü ve inşaat mühendisliği bölümü bünyesinde altyapı, çevresel altyapı master programını hazırlamak olmuştu. Onunla ilgili çalışmalar da yaptım fakat sonra İstanbul Üniversitesinin Kuzey Kıbrıs’taki birimine görevlendirilince onu takip edemedim. Ama burada şunu gördüm: 30 tane büyükşehir belediyesinin ve su kanal idarelerinin en büyük ihtiyaçlarından biri yetişmiş eleman. Yani buna buradan inşaat mühendisliğinden tutun, çevre mühendisi, harita mühendisi, elektrik-elektronik, makine, bunların teknisyenleri, bunlar çok özel... Mesela pompalar, pompa bakım-onarımı, bunlar çok hızlı bir şekilde müdahale edilmesi gereken hususlar. Müdahale edilmediği zaman arızada önemli sıkıntı çıkıyor.

Şimdi, dünyadaki uygulamalara da baktığımız zaman şunu görüyoruz: Altyapısını yeni kuran yerlerde su kanal idareleri ağırlıklı olarak yatırım yapıyor fakat altyapısını tamamlamış yerlerde bir işletme firması gibi çalışıyor. Avrupa’ya, Amerika’ya gittiğimiz zaman hemen hemen hiç yatırım görmedim çünkü bir altyapı hizmetlerini yaptığınız zaman orada hiçbir bir artışı da yok, hatta azalıyor. Elli yıldan daha uzun süre bir yatırım yapma ihtiyacı duymuyorlar. Bunlar bakım-onarım ve ağırlıklı olarak işletme firması gibi çalışıyor. Türkiye’de ise altyapı daha yeni tamamlanmak üzere olduğu için ayrıntılı olarak yatırım bir kuruluş olarak hizmet görüyor ama yatırımla beraber işletmeyi de yapması gerekiyor dolayısıyla hem yatırıma hem işletmeye uzman yetiştirmek gerekiyor. Ancak bunu söylerken Türkiye’deki su kanalizasyon idarelerinin altyapılarının yetersiz olduğu şeklinde anlaşılmasın, daha iyileştirilmesi açısından söylüyorum. Türkiye’de, mesela, özellikle İstanbul’da, İzmir’de, Bursa’da, bazı büyükşehirlerimizde yetişmiş çok eleman var, bunları aslında diğer ülkelerde bile değerlendirmek mümkün. Hatta daha önce İSKİ’de görev yapan bazı hocalarımız, orada görev yapan kişiler, uzmanlar başta Azerbaycan olmak üzere bazı ülkelerin altyapı master planlarını hazırladılar, bunların altyapılarının tamamlanmasında önemli görev aldılar. Bu arada bu konuda büyük hizmetleri olan rahmetli Hasan Zuhuri Sarıkaya Hocamızı da rahmetle saygıyla anıyorum.

Su kanal idarelerinin görevleri İSKİ Kanunu’nda tanımlanmış. Aslında “İSKİ Kanunu” deniyor ama bunun adının artık değişmesi gerekiyor, yenilenmesi gerekiyor çünkü bu ilk çıktığı zaman Türkiye’de su kanal idaresi yoktu. İlk olarak İstanbul Su Kanal İdaresi olarak kuruldu ve bir kanunla kuruldu, daha sonra -Türkiye’de 30 tane su kanal idaresi var- önemli tecrübeler kazanıldı. Bu tecrübeler doğrultusunda bazı iyileştirmeler yapılması gerekiyor ve bu kanunun adının da “Su Kanal İdareleri Kanunu” olarak değiştirilmesi gerekiyor. Bu konuda önemli sıkıntılar da var aslında, bu sıkıntılar da giderilmiş olacak, eğer... Biraz sonra da zaten bu konuya tekrar geleceğim.

Burada su kanal idarelerinin görevleri neler, bunlar İSKİ Kanunu’ndan özetlediğimiz maddeler. İşte, gördüğünüz gibi, etüt, plan, proje, inşaat, işletme yerleri, arıtma, abonelik hizmetleri gibi, bunları yürütmek, atık suları bertaraf etmek, bunlarla ilgili etüt, plan, proje, işletme, yenileme, arıtma, abonelik hizmetlerini yapmak. Son yıllarda bir ilave yapıldı, yağmur suyu eklendi ancak yağmur suyuyla ilgili ekleme de yetersiz. Yağmur suyu belediyenin görevi, büyükşehir, hatta ilçe belediyelerinin görevi şu andaki meri mevzuata göre. “Bedelini karşılamak kaydıyla su kanal idareleri tarafından yağmur suyu hizmetleri yapılabilir.” diye bir madde eklendi. Bir, bunun finansmanı nasıl sağlanacak; iki, ilçenin ara

sınırındaki caddelerdeki su nasıl giderilecek, bedeli kimden tahsil edilecek; bunlarla ilgili çok önemli problemler var. Zaten bunları toplamak, diğer büyükşehirlerden ve ilçe belediyelerinden yağmur suyu bedellerini almak da mümkün olmuyor. Bunun gözden geçirilmesi gerekiyor.

Bir diğer önemli konu, su kanal idareleri görev alanındaki su kaynaklarının ve kıyıların evsel ve endüstriyel atıklarla kirletilmesinin önlenmesi için her türlü teknik, idari ve hukuki tedbirleri almak. Bu da Çevre Bakanlığıyla bazen... “Çevre Bakanlığının görevli, işte su kanal idarelerinin...” diye. Burada görüldüğü gibi, su kanal idarelerinin önemli bir yetkisi ve sorumluluğu var: Su kaynaklarının azalmasına yol açacak tesis kurulmasını ve faaliyetlerde bulunmasını önlemek. Bu da önemli bir şey. Genelde bu yetki çok kullanılmıyor. Su kaynaklarının azalmasına yol açacak tesis kurulmasını, faaliyetlerde bulunulmasını önlemek. Bu da büyükşehirlerdeki su kanal idarelerinin maddeleri arasında.

Bu konuları görüyorsunuz.... Ben bunları fazla zaman almaması için geçiyorum. Sadece şuradaki en alttaki paragrafı söyleyeceğim. Cumhurbaşkanlığı... Tabii, Cumhurbaşkanlığından daha önce Başbakanlık vardı. Bakanlar Kurulu kararıyla ilgili büyükşehir sınırları dışındaki başka belediye ve köylerin su kanalizasyon işlerini de ilgili su kanal idaresi yapabilir.

Ben ASKİ Genel Müdürüyken Ankara Gerede’den su alıyor, Bolu’nun Dörtdivan ve Gerede ilçelerinden su alıyor. Buraların altyapı, su alma tesisleri inşa edilirken birtakım altyapı tesislerine de müdahale etme ihtiyacı doğuyor çünkü oradaki kirlenmenin önlenmesiyle ilgili birtakım tedbirler alınacak. O zaman, burada yapılacak yatırım için Cumhurbaşkanlığına müracaat ettik, uygun görüldü, oraların bazı hizmetlerini ASKİ olarak kendimiz yerine getirdik. Aynı şekilde, Kırıkkale’nin de bazı köylerinin sularını Kızılırmak’tan gelen hattan sağladık. Bu da önemli bir konu çünkü genelde büyükşehirlerin ihtiyaçlarını karşılayacak kadar.... Mesela, İstanbul’un sınırları içerisindeki su kaynakları, İstanbul’un ihtiyacının yarısı kadar su temin edemez; dolayısıyla İstanbul’un il sınırları dışından suyu temin etmesi gerekiyor. Bu da diğer illerle ve havzalarla birtakım girişimler olması demektir. Bunun sonucunda da bu problemlerin çözülmesinde esneklik sağlamamız önem taşıyor.

Bunu daha önce de söylemiştik, bunları geçiyorum.

Bugüne kadar İSKİ Kanunu’nda 5 defa değişiklik yapıldı, buna rağmen ihtiyaçlarını karşılamaktan oldukça uzak. Mesela, ben ASKİ Genel Müdürüyken 2018 yılında Mamak taşkını oldu. Bu taşkın sırasında sorumluluk ASKİ’ye yüklendi. Aslında, ASKİ’nin, o arada, o sorumluluğu yapacak yetkisi de sorumluluğu da yoktu ama ortada kalıyordu. Tabii, biz müdahale ettik, orayı yaptık ama önemli bir kargaşa çıktı. Yetki alan kurumun sorumluluğunun da olması lazım, sorumluluğu varsa yetkisinin de olması lazım. Bu konuda sıkıntı var.

Su mevzuatı çok dağınık, acilen su kanununa ihtiyaç var. Bu daha önce de sanıyorum dile getirildi, bunu tekrar etmiş olduk. Eğer su çerçeve kanunu çıkmış olsa buna paralel olarak diğer kanunlar da ona uyumlu şekilde tekrar gözden geçirilebilir.

Taşkın yönetimi konusunda da çok sayıda mevzuat var. Bu mevzuatlarda yetki çatışması var, hukuki boşluklar var. Taşkınla ilgili kanunun da çıkarılması, yine kuraklıkla ilgili de kanun çıkarılması lazım. Tarım Bakanlığının yaptığı bir çalışma var ama o sadece tarımsal kuraklıkla ilgili. Bunun yanında, diğer sektörlerin de içme suyunun, sanayinin, sulamanın, enerji üretiminden tutun ekolojik su ihtiyacının karşılanmasına kadar bütün su ihtiyaçlarını dikkate alan bir kurak dönemde su yönetimi kanununun çıkması gerekiyor.

Su konusunda aynı yetkiler farklı kurumlarda var ancak sorumluluk doğrudan su kanalı idarelerine yükleniyor. Buna bir örnek olarak, 2014 yılında İstanbul Anadolu yakasında... Daha doğrusu, 2014 yılında kurak bir dönem yaşadık. Biliyorsunuz, o dönemde bütün Türkiye’de, bütün büyükşehirlerde

değil sadece, köylerde de kasabalarda da su sıkıntısı yaşandı. 2014'te İstanbul, Sakarya Nehri'nden su aldı, Sakarya Nehri'nden su alınca Anadolu yakasındaki Ömerli Barajı'na aktarıldı fakat oradan su alınmaya başlandığında suyun koktuğu görüldü ve bunu arıtmak için oldukça uğraştı gerek İSKİ Genel Müdürlüğü gerekse üniversitelerimiz. Tabii, bu arada, bu koku neden meydana geliyor, bunun araştırılması gerekiyor. İSKİ Genel Müdürlüğünün yetkisi büyükşehirlerle sınırlı. Peki, Sakarya Nehri nereden başlıyor? Ankara'dan ve Konya'dan başlıyor; Eskişehir, Kütahya, Bilecek, Adapazarı, çok sayıda böyle ilden geçiyor. Buralarda çok sayıda fabrika var, tarım alanları var, madencilik tesisleri var. Dolayısıyla kirlетici kaynak çok. Bu, kokuya yol açan şey nereden kaynaklanıyor? DSİ'nin görevi değil. Her su kanal idaresi kendi ilinden sorumlu. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının yetkileri... Onlar "Bizim yetki alanımız dışında, sınırlarımız dışında." diyorlar. Sonunda Su Yönetimi Genel Müdürlüğü olarak biz Ankara'da merkezî bir kuruluş olmamıza rağmen personeli görevlendirdik. Karadeniz'e döküldüğü noktadan su kaynağına kadar, Ankara ve Konya'nın su kaynaklarına kadar, suyun çıktığı yere kadar bütün oradaki tüketici kaynakları, sanayi tesisleri tek tek tespit edildi ve neticede, burada yetki olmamasına rağmen... Yani bunu örnek olarak veriyorum, netice olarak su mevzuatı mevcut hâliyle yetersiz, su kanununun acilen çıkması gerekiyor. Su kanununun yanında su kanal idaresi kanununun da yenilenmesi gerekiyor, yönetim kurulunun yapısının da yenilenmesi gerekiyor. Yönetim kurulu üyesi seçtiği zaman orada memur gibi çalışıyor. Hâlbuki çok yetkili, tecrübeli olan kişiler var.

Ben ASKİ Genel Müdür olduğum zaman, daha önce müsteşar yardımcılığı, DSİ Genel Müdürlüğü yapmış Bakanlıktaki kişiler vardı, onları yönetim kuruluna almak istediğim zaman alamadım. Hâlbuki o arada onlar oldukça yetkin, bilgili kişilerdi, oradaki problemin çözümüne katkıda bulunacak kişilerdi. Bunun değiştirilmesi gerekiyor. Bütün illerde su ve kanalizasyon idaresi kurulması... Belki bütün illerde olması mümkün olmasa bile iki tane küçük ilde, mesela Zonguldak ile Bartın'da tek bir su kanal idaresi kurulup iki ili birden yürütebilir. Mevcut hâliyle belediyeler yetersiz kalıyor, bunu küçük belediyelere gittiğimiz zaman görüyoruz. Su ve kanalizasyon hizmetlerinin verilmesi açısından bu oldukça önemli. İSKİ Kanunu'nun adı değişmeli. Mesela İSKİ Kanunu 21'inci maddede "vergi ve harçtan muaftır" ifadesi var. Şimdi, bunu sadece İSKİ Genel Müdürlüğü için uyguluyor mahkemeler, "Bu, İSKİ Kanunu." diyorlar, ASKİ için müracaat ettiğimiz zaman "Bu, vergi ve harçtan muaf olan." diyorlar. Bazı cezai müeyyideler çok eski, çok düşük kaldı cezalar; bunların güncellenmesi, yenilenmesi gerekiyor. Yağmur suyu yatırım bedellerinin tahsiliyle ilgili hükümler gelmesi gerekiyor. Su kanal idarelerinin şirket kurabilmesi açısından önem taşıyor.

Özellikle Türkiye'deki su kanal idarelerinin yurt dışında da hizmet verebilmesi -o tecrübeye sahip olan kuruluşlarımız var, büyük su kanal idarelerimiz var- bunların önünün açılması açısından faydalı. İhracat-ithalat gibi konularda da bazı esneklikler tanınması gerekiyor. Mesela kimyasal madde sıkıntısı yaşadık bir ara. Orada ithalatı biz kendimiz yapamıyoruz, bir firma üzerinden yapmamız gerekiyor. O firmalar da 1 veya 2 tane, onlar da anormal derecede fiyatı artırdılar. Biz şey yapamayınca bu sefer bazı kimyasalları kendimiz üretmeye başladık, ithalatını yapamadık. Gerçi o faydalı oldu, şu anda ASKİ Genel Müdürlüğü bazı kimyasalları kendisi üretiyor. Arttığı atık suları su kanal idareleri satabilmeli. Yani bunu artırmıyoruz, kullanıcılar da mesela su parası olarak... Şimdi, Ankara'daki atık su arıtma tesisinin önünde DSİ'nin yaptığı çalışmaya göre 17 bin hektar kullanılabilir arazi var. Bu arıtılmış atık suları sulama suyu kalitesine getirdiği zaman Ankara Büyükşehir Belediyesi, bunu sulamada kullanmak mümkün olabilmeli. Yüksek gelirli, köy statülü tatil siteleri var, bunlar indirimli tarifieden faydalanıyor. Bu, özellikle Ankara'da da var, İstanbul'da da var, Tekirdağ'da da var. Yani burada gelir seviyesi çok yüksek olanlar köy statüsünden para ödüyorlar ve bunlar da oldukça gelirini düşürüyor şeylerin. Mesela Ankara'da 5 kuruşa indirilmişti köylerde su fiyatı. Bazı yerler köy statüsünde olduğu için, çok yüksek

gelir statüsüne sahip olmalarına rağmen, 5 kuruştan su parası ödüyorlar. Öyle olunca da açıyor suyu, sabaha kadar bahçe suluyorlar. Yazın Ankara'nın su ihtiyacı, yaz aylarında nüfusu azalmasına rağmen 350-400 bin metreküp artıyor.

Su ve Kanalizasyon İdaresinin çalışanlarının özlük hakları oldukça düşük, Büyükşehir Belediyesi ve Bakanlıklardaki diğer memurlara göre düşük. Bir daire başkanı 3000 ek göstergeye göre çalışıyor, diğer kurumlarda 3600'e göre çalışıyor. Görevleri oldukça ağır, çok büyük hizmetler görüyorlar ama bundan istifade edemiyorlar.

Su faturalarında çevre temizlik vergisi, atık vergisi gibi su parasının içinde paralar var. Bu paraların da su parası olarak görülmesi söz konusu, bunun çıkarılması lazım ki vatandaş gerçekte su parası olarak ne ödüyor, onu görebilsin. Bu konuda önemli sıkıntılar yaşanıyor. Çevre temizlik vergisini ve atık vergisini aslında su parası gibi görüyor vatandaş, hiç farkında değil.

Yağmur suyu yatırım ve işletme maliyetlerinin finansmanı açık değil, bunu nasıl, nereden temin edecek? “Belediyeden alır.” diyor; belediyeden alamıyor, belediyenin bunu ödeme durumu söz konusu değil.

Suyun fiyatlandırılmasıyla ilgili önemli sıkıntılar var, alt mevzuatın hazırlanması gerekiyor.

Bir diğer önemli konu, memur personeli, 657 sayılı Kanun'a tabi değil, bundan dolayı burada çalışan, mesela bir daire başkanı... Bir hırsız geliyor, caddedeki bacayı çalıp götürüyor; arkasından bir araba geliyor, tekeri düşüyor, tazminat davası açıyor, tazminat davasının bedelini oradaki ilgili daire müdürlüğünden istiyor mahkeme, müdüründen istiyor. Bunun gibi çok sayıda... Veya bir kavga oluyor, o kavgadan o sorumlu oluyor. Diğer kurumlarda böyle değil.

Su kanal altyapı hizmetleri yaparken kamulaştırmada önemli problemler var.

Yine, il sınırları içerisinde kaynak ve doğal mineralli suları işletme yetkisi su kanal idarelerine verilmemiş durumda. Bazı su kanal idareleri mahkemeye vermiş, onu almışlar ama bazıları da alamamışlar, bunların da düzeltilmesi gerekiyor.

İller arasında su kaynaklarını paylaşma ihtilaflarının çözümü konusunda bir hüküm getirilmesi lazım, bu iller birbiriyle... Mesela, Antalya ile Isparta diyelim; Isparta'dan su alıyor Antalya, Ispartalılar diyor ki: “Sefasını Antalya sürüyor, cefasını Isparta çekiyor.” ve burada güçlük çıkıyor. Bunu bir örnek olarak verdim, sadece orada değil, daha farklı yerlerde de var.

Taşkınla ilgili hususa gelelim. Taşkın tehlike haritalarının ve risk haritalarının hazırlanması ve imar planlarında bunların mutlak surette dikkate alınması lazım. Birleşik sistemden ayırık sisteme geçilmesi lazım, Ankara'da bu çok büyük bir problem. Zaman olsa sizlere çok enteresan fotoğraflar gösterirdim, birleşik sistem olunca su kanalları dolmuş; kanalların içerisinde taş kütleler var, borular, bina temelleri var, ondan sonra yağmur suyu oraya girdiği zaman hemen taşkına yol açıyor.

Derelerin üzerinin kapatılmaması... Bununla ilgili, Sayın Komisyon Başkanımızın zamanında, Bakanlığı döneminde çıkarılmış bir Başbakanlık genelgesi var, onun dışında yasaklayan bir hüküm yok. En büyük taşkına sebep olanlardan biri bu.

Kuraklıkla ilgili de birkaç şey söyleyip hemen hızlı bir şekilde tamamlamak istiyorum. Sanıyorum zaman sınırını oldukça aştık. İklim değişikliğinin mutlak surette dikkate alınması, kurak ve yağışlı dönemlerde, en şiddetli yağışların ve en kurak dönemlerdeki su kaynaklarındaki debilerin tespiti lazım. Kurak dönemlerin de ne kadar sürdüğünün de belirlenmesi lazım, bununla ilgili Su Yönetimi Genel Müdürünün yaptığı bir çalışma var. Mesela, Konya'da 2035 ile 2040 yılları arasında, beş yıllık çok şiddetli bir kuraklık bekleniyor. Bu, Ankara'da 1870 ile 1880 yılları arasında yaşanmış, o yıllarda beş yıl hatta daha fazla süren bir kurak dönem olmuş, nüfus 20 bin civarındayken 10 binin altına düşmüş,

çok sayıda göç ve ölüm hadisesi meydana gelmiş. Şimdi Allah korusun böyle benzeri bir şey meydana geldiği zaman bunu nasıl şey yapacağız? Bundan dolayı su güvenliği kavramını artık -literatüre demeyelim de- gündemimize almamız lazım. Suyun hem miktar olarak güvenliği hem kalite olarak güvenliğini sağlamakla mükellefiz. Bununla ilgili tedbirlerin şimdiden alınması, mevzuata işlenmesi ilgili kurumlarımızın da çalışmaya başlaması gerekiyor. Ben zaman olsaydı aslında su güvenliği ve su verimliliği konusunda da sunum yapmayı arzu ederdim ama zamanım sınırlı, onun için o konuya sadece girme durumunda kaldım.

Kısaca kuraklık, yağış ve taşkınla ilgili şunu söyleyeceğim. Biz şu anda kriz yönetiyoruz. Kuraklık meydana geldiği zaman o kuraklığı nasıl giderebiliriz, ihtiyacı nasıl karşılayabiliriz, bunu soruyoruz. Taşkın meydana geliyor, taşkınla ilgili o andaki tedbirleri almaya çalışıyoruz. Hâlbuki bizim önceden riski belirlememiz, o riske göre tedbirleri belirlememiz ve o tedbirleri şimdiden almaya başlamamız gerekiyor.

Suyun fiyatının belirlenmesi de önemli. Bunlarla ilgili şimdi zaman kalmadığı için sunumunda var, bakabilirsiniz. Ama özetle şunu söyleyeyim: Suyun fiyatının belirlenmesinde belli bir sistematığın belirlenmesi, ortaya konulması ve bununla mevzuata işlenmesi gerekiyor yoksa su kanal idareleri veya belediyelerin bunu politik baskılar sebebiyle sağlıklı olarak belirlemeleri mümkün olmuyor. Bunu iki yıllık ASKİ Genel Müdürlüğü döneminde de yaşadık. Bunları geçiyoruz, bunları bilgi açısından sizlere şey yapmak istedim.

Bir yanlış uygulama var Türkiye’de bazı yerlerde. “Fakirlerden su parası almayalım.” deniliyor. Bu çok yanlış bir yaklaşım, bu su israfını artırıyor. Su parası almadığınız zaman musluğu açıyor, yirmi dakika akıtıyor vatandaş. Hâlbuki bunun yerine diyelim ki fakir vatandaş, kaç çocuklu, buna diyeceksiniz ki “10 metreküp bedava su, 10 metreküpün üzerindeki su kadar ödeyeceksin.” Belki o yaklaşım veya buna benzer yani israfı önleyecek bir yaklaşım gerekiyor.

Türkiye’de su faturalarına KDV uygulanıyor, bu da önemli, bunun da aslında gözden geçirilmesi lazım. Bu da çünkü suyun kullanılması, doğrudan üretilmesiyle ilgili bir katkısı yok, yatırıma bir katkısı yok, bunun da gözden geçirilmesi oldukça önemli bir husustur.

Su kalitesini etkileyen hususlar, bunlar burada var, ben burada zaman geçtiği için üzerinde durmak istemiyorum, sadece burada bazı görüşlerim var. Su kalite, kaçaklarının azaltılması gerekiyor. Türkiye’de oldukça yüksek, ben ASKİ Genel Müdürü olduğumda yüzde 40’tı, iki senede yüzde 37’ye düşürdük. 488 milyon metreküp su verildi geçen yıl Ankara’ya, bunun yüzde 3’ü 15 milyon metreküp te kabül ediyor, 5’le çarptığınız zaman -en düşük tarife bedeli 5 lira- 75 milyon TL tasarruf edilmiş olunuyor. İkincisi 15 milyon metreküp su 200 bin nüfusun su ihtiyacı demek yani 200 bin kişinin suyu yer altına akıyor, bizim acilen su kayıp kaçaklarını yüzde 10 mertebelerine düşürmemiz gerekiyor. Türkiye’de en başarılı olan iller İstanbul ve Bursa, bunlarda yüzde 20-22 mertebesinde, yüzde 82’ye kadar çıkan iller var, bu da büyük bir millî kayıp. Yani yüzde 50 dediğiniz zaman yani Türkiye’de yaklaşık olarak çok büyük maddi bir kayıp, biz de sürekli yeni su kaynağı arıyoruz.

Bodrum’a 2011’de gittiğimde sürekli o zaman işte Fethiye’den su getirmek gündeme geliyordu, o zaman sorduğum, yüzde 71 suyun kaybolduğunu gördüm. Bu, su kaybının önlenmesi durumunda yeni bir su kaynağına ihtiyaç yoktu, bunun üzerine gidilince Fethiye’den su getirme ihtiyacı kalmadı.

Su güvenliğinden bahsettik -akıllı kentsel su yönetimi- bunlar çok önemli. Gece gündüz pompaların çalışması, enerji tüketimi, su kayıp kaçakların kontrolü gibi hususlar var. Bunların ben artık üzerinde durmayacağım, zaman geçti. Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz: Su kanal idarelerinde önemli bir

tecrübe birikimi oluştu, altyapı finansman ihtiyacını su kanal idareleri kendisi karşılıyor, merkezî hükümetten para alma ihtiyacı kalmadı. Bunu diğer şehirlerimizde ve bütün Türkiye’de yaymak için su kanal idarelerini bütün şehirlerde korumamız gerekiyor.

Türkiye’deki su kanal idaresi tecrübesi aslında diğer ülkelere de örnek gösterilebilir. Bunu, ben, diğer ülkelerin çoğunda da gördüm; Avrupa’yı da gördüm, Orta Asya’yı da, Orta Doğu’yu da. Bu konuda su kanal idarelerinin oldukça iyi durumda olduğunu söyleyebilirim ama daha iyi olması gerekiyor, onu da söyleyeyim. Özellikle, personelin kalitesi açısından önem verilmesi gerekiyor. Bu konuda su kanal idarelerinin yüzde 50’den fazlası iyi durumda değil, onu söyleyebilirim.

Ben, burada, kesmek istiyorum çünkü süreyi aştık yirmi dakikaydı, yirmi dakikayı aştık. Komisyondan özür diliyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, Cumali Bey, çok teşekkür ediyoruz. Tabii, sizin geçmişte hem İTÜ’de çok değerli bir profesör olmanız, ayrıca, özellikle, Çevre ve Orman Bakanlığı, sonra Orman ve Su İşleri Bakanlığında, ayrıca ASKİ’de önemli görevler almanız ASKİ Genel Müdürü olarak... Bize çok güzel bilgiler verdiniz. Esasen benim de kanaatim aynı, bilhassa Su ve Kanalizasyon İdareleri Kanunu’nda bazı değişiklikler yapmak gerekir çünkü geçmişte Kanun hazırlanırken, bilhassa Sayın Bedrettin Dalan zamanında İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Kanunu hazırlanırken “Her şeyi İSKİ mi yapacak, biz, belediye olarak ne yapacağız?” diye yağmur sularını belediye uhdesine alınmış. Bana göre bu doğru değildir yani şehir içindeki yağmur suyu şebekesi işletme yatırımı, bakımı, tamamen finansman kaynaklarını da su kanalizasyon idarelerine aktarmak kaydıyla İSKİ’ye yani su kanalizasyon idarelerine verilmesi gerekir diye düşünüyorum. Bunu görüyoruz, siz de özellikle Mamak taşkınında bunu gördünüz, sizin hiçbir mesuliyetiniz yoktu ASKİ Genel Müdürü olarak ama herkes ASKİ’yi suçladı, siz de müdahale etmek durumunda kaldınız, doğrusu da buydu. Yani mutlaka Su ve Kanalizasyon İdareleri Kanunu’nun değişmesi gerekir. Bu konuda, tabii, Belediyeler Birliğinde bir toplantıda ben de bütün su kanalizasyon idaresi genel müdürlerini toplayıp onlarla bir değerlendirme yapmıştım ama siz de öncülük yapın, Su ve Kanalizasyon İdareleri Kanunu’ndaki değişiklikleri Meclise getirelim. Ben elzem diye düşünüyorum. Taşkınlarda, bilhassa şehir içindeki derelerin kontrolü, üzerinin kapatılmaması gibi tedbirlerin alınması konularında mutlaka su kanalizasyon idarelerine yetki verilmesi lazım, ben de aynı kanaatteyim.

Ben de eski İSKİ genel müdürüyüm, 1994’te Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, Belediye Başkanı olduğu zaman haftada bir gün su verebiliyorduk İstanbul’a ama kısa zamanda su problemini çözdük. Neden? Çok kısa zamanda şebekeyi yeniledik, kaçaklar yüzde 65’ti, genel suyun yüzde 65’i kaçıyordu. Biz, tamamen şebekeyi düktil fontlarla yeniledik, yer bağlantılarını tamamen yeniledik, arıtma tesislerini tamamen modern arıtma tesisleri haline getirdik. Yani burada şunu belirteyim, bazen idareler yabancılara çok değer veriyor ama yabancılardan yaptığı büyük master planların ben iflas ettiğini gördüm, misal DAMOC İstanbul için büyük bir master plan yapmış, 2040 yılı nüfusunu kaçtan veriyor biliyor musunuz? 4 milyon.

Yani ben 1994’te İSKİ Genel Müdürü olduğum zaman İstanbul’un nüfusu -üstelik diğer alanlar il sınırı değildi- 6,5 milyondur, şimdi de 18 milyon. Ben özellikle kendime has bir master planı hazırlattım, ben de bizzat içine de girdim ve İstanbul’un gelecekteki nüfusunu 35 milyon olarak aldık. Neden? Bazıları dediler: “Ya, bu çılgınlık.” Dedim ki çılgınlık değil, mühim olan fazla gerekli su olsun. Suyun yetersiz olmasının, su sıkıntısı çekilmesinin şehirde çok büyük sıkıntıları var. Salgın hastalıklar, su taşımaktan bel fitiği hastalığına kadar, bit, salgına kadar her türlü hastalıkları gördük, hatta kolera hastalığına bile geçmişte maruz kaldık. Dolayısıyla, suyun olmamasının, şehirlerde su sıkıntısı

çekilmesinin çok büyük sıkıntısı var. Dolayısıyla, devletin, kurumların vatandaşa yeterli miktarda, uygun evsafta, uygun miktarda su vermesi devletin, kurumların en önemli vazifesidir, vecibesidir. Ben bunu özetle belirtmek istiyorum.

Bu arada, tabii, su fiyatları konusu da çok politize oluyor yani, bunun da önüne geçmemiz lazım. Yani bizim kanunla buna belli bir limit koymamız gerekir çünkü başkan diyor ki: “Ben suyu bedava yapacağım, üstelik suyu bedava verdiğim gibi bir de vatandaşa sütü bedava vereceğim.” Ama suyu bile getiremiyor. Dolayısıyla, bunun da önüne geçmek için, yani suyun politize edilmemesi için alt bir sınır... Yani, en azından bizim prensibimiz şuydu: Tamam, İSKİ kâr etmesin ama maliyetini karşılasın, yatırım maliyeti ile işletme maliyetini karşılayacak bir fiyat olsun diye belirlemiştik.

Bir de... Cumali Bey, ben de bilabedel, parasız su verilmesine şiddetle karşıyım çünkü çok büyük israf oluyor. Neticede, bunu şöyle yapmıştık: 7 metreküp, bir ailenin aylık ihtiyacı için yeterli bir miktardı. Biz bunu 7 metreküpe kadar çok cüzi, zararına verelim ama 7 metreküpten fazla kullanıyorsa bunun parasını versin diye kademeli bir tarife uygulamıştık ama bazı davalar açıldı, maalesef bu da kanunen iptal edildi. Bunu özellikle vurgulamak istiyorum.

Diğer tavsiyelerinin yerinde, ben detayına girmeyeyim ama sizin tecrübeniz var. Özellikle bu konumda hangi kanunda hangi maddenin değişmesi gerekir... Çünkü siz hem su yönetiminde bulundunuz hem üniversite hem de ASKİ Genel Müdürlüğü yaptınız. Bunları da belirtirseniz isabet olur diye düşünüyorum. Sizden böyle bir talep alacağız, ayrıca diğer sunamadığınız bilgileri de bize gönderirseniz buradan kayda geçmiş oluruz diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

Şimdi, Sayın Cihan Pektaş’a söz vereyim.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – O da İSKİ Genel Müdürlüğünde çalışmıştı.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Evet, Hocam çok teşekkür ederim, gerçekten sunumunuzu dikkatle inceledim ve izledim. Hakikaten çok önemli bilgiler var. Tabii ki üniversitede olmanız, Bakanlıkta çalışmanız, İSKİ’de bize danışmanlık yapmanız ve ASKİ Genel Müdürlüğü yapmanız gerçekten büyük bir tecrübenin ürünü ve burada gerçekten çok önemli bilgiler ortaya çıkmış. Özellikle, şu konuya ben de katılıyorum: Bizim kurumlarımız genelde yatırımcı kuruluş ama işletmecilik mantığımız zayıf. Hâlbuki suyun da idareli kullanımında yatırımdan daha çok işletmecilik ön plana çıkıyor. Bu sadece su ve kanal idarelerine değil, aynı zamanda işte, sulama birliklerinde de... Dolayısıyla, “su kanunu” dediniz, taşkın kanunu, kuraklık kanunu ve -artık, İSKİ Kanunu değil de- su ve kanalizasyon idareleri kanunu... Bu 4 kanunun çıkması lazım ve gördüğüm kadarıyla da bu kanunlar belki hazırlanırken de sizin tecrübelerinize çok ihtiyaç var. Bunu da ben buradan görüyorum Hocam.

Şimdi, 2 sorum var Hocam. Birincisinde, dediniz ki: “Su temini, kanalizasyon ve yağmur suyu drenajı konularında doğrudan muhatap su ve kanalizasyon idareleridir. Ancak verdikleri hizmetle orantılı yetkilere sahip değiller.” Ben bu konuyu biraz açmanızı istirham edeceğim.

Bir de Hocam, arıtma tesislerinde hem su hem de atık su arıtma tesisleri çalışırken bunların bir karbon salımı var mı, varsa ne kadar?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Cumali Bey, şimdi, bir değerli milletvekilimize, Eskişehir Milletvekilimiz Sayın Nur Hanımefendi’ye de söz vereceğim.

Buyurun Sayın Jale Nur Süllü Hanımefendi.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Cumali Bey, teşekkür ediyoruz aydınlatıcı bilgileriniz için.

Şimdi, siz iki yıl süreyle ASKİ Genel Müdürü olarak çalışmışsınız. Kayıp kaçakları önlemenin öneminden söz ettiniz ama bunu da yüzde 40’tan 37’ye düşürebildiğinizi söylediniz. Neydi karşılaştığınız sorunlar, neden dolayı sıkıntı çektiniz? Yani kayıp kaçakların önlenmesindeki esas sorunlar ne, onu bir öğrenmek istiyorum.

İkincisi: Özellikle Büyükşehir Belediyesi Yasası çıktıktan sonra, tabii, birdenbire, daha önce sorumluluğunda olmayan içme ve kullanma suyu büyükşehir belediyelerinin sorumluluğuna geçti. Bu konuyu siz nasıl değerlendiriyorsunuz? Yatırımın gitmesinde, özellikle de vatandaşların hizmet alması noktasında nasıl etkiledi sizce bu?

PROF. DR. CUMALİ KINACI – Cevap verebilir miyim hemen?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tabii ki. Cumali Bey, önce Cihan Bey’e, sonra Jale Nur Hanımefendi’ye cevap vererseniz memnun olurum.

PROF. DR. CUMALİ KINACI – Cihan Bey’in soru cümlelerini kaçırdım, mikrofon çok iyi değil galiba.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Cihan Bey’in sorusu da şuydu Cumali Bey: “Özellikle yağmur suyu drenajıyla ilgili yetki kargaşası var.” demiştiniz, bunun neden kaynaklandığını sordu.

Buyurun.

PROF. DR. CUMALİ KINACI – Bu yetki karmaşası aslında sadece su ve kanalizasyon idarelerine münhasır değil. Aslında bu yetki karmaşası diğer suyla ilgili bütün kurum ve kuruluşlar arasında da var. Yani bu, sadece su ve kanalizasyon idaresi veya DSİ değil, suyla ilgili bütün kurumlar, tarımla ilgili kurumlar var, Sağlık Bakanlığı var, Çevre Bakanlığı var, belediyeler var... Burada şöyle bir durum var: Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu zaman ilk olarak, ihtiyaç olan içme suyu temin edildi. 1926’da Sular Hakkında Kanun çıkarılmış. İçme suyu üzerinde durulunca bir süre sonra sulamayla ilgili ihtiyaç, sonra taşkınla ilgili ihtiyaç; her bakanlık kendi ihtiyacı doğrultusunda mevzuat çıkarmış. Çıkarılan bu mevzuatlar da kurumların kendi ihtiyaçlarını çözmeye yönelik. Diğer şeylerle bir koordinasyon olmayınca her kurumun kendi mevzuatı kendi ihtiyacını karşılar gibi görünürken diğerlerinin yetkilerine ve sorumluluklarına da müdahaleler olmuş. Bunlar birikerek günümüze kadar gelmiş. Aslında bunların önüne geçilebilmesi için mevcut mevzuatın gözden geçirilip bütün kurumların yetki ve sorumluluklarının daha net bir şekilde yazılması lazım. Net bir şekilde olmayınca...

Şimdi, Sayın Bakanım, Bakanlık da yaptınız, İSKİ Genel Müdürlüğü de yaptınız, çok sayıda görevlerde bulundunuz, DSİ Genel Müdürlüğü yaptınız, her birinde çok sayıda problemle karşılaştınız ve bu problemlerin önemli bir kısmına ben şahit oldum. Yani sizi yoran hususlar teknik ve finansal konular olmadı, sizi yoran hususlar mevzuatla ilgili sıkıntılar oldu. Yani bunu en çok siz yaşadınız.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Doğru. Hayatta en çok yaşadığım mevzuat, bu mevzuat hazretlerinden...

PROF. DR. CUMALİ KINACI – Bu mevzuat düzeltilirse, bunların görev ve yetkileri netleşirse burada da bir problem kalmaz diye düşünüyorum; temel sıkıntı bu.

Kayıp kaçaklarla ilgili de müsaade ederseniz hemen bir iki şey söylemek istiyorum. Şimdi, “kayıp kaçaklar” derken bunların bir kısmı fiziki kayıplar yani borularda patlaklar, çatlaklar var, eskimiş borular var, bina su tesisatları var, bunlar eskimiş, su sızdırıyor. Mesela, bazı yerlerde biz inceleme yaptık, içme suyu borusu patlamış, kanalizasyon borusuna boşalıyor yani burada boru olduğu gibi

şeye geçmiş. Bu da altyapı tesislerinin gözden geçirilmesi, eskimiş boru hatlarının yenilenmesini gerektiriyor; büyük yatırımlar. Ayrıca, yer altındaki patlak, çatlak ne varsa onların tespiti gerektiriyor. Bu da zahmetli ve yatırım gerektiren işler. Bunlarla ilgili çalışmalar başladı, bir de uzmanlık isteyen konular bunlar; uzmanlaşma da oldu. Sanıyorum, şu anda çalışmalar devam ediyordur, daha da aşağı doğru gelir ama beklediğimiz hızda olmuyor, olmadı. Bu, aslında, üzerinde yeterince durulsa, özellikle kaçak kullanımlar var, onların önüne geçilse daha hızlı düşebilir. Yani yüzde 40'tan yüzde 25'e kadar hızlı bir şekilde inebilir. 25'ten sonra yavaşlar. Çünkü kaçak kullanımlar, büyük su kullanımları önlenmiş olacak. Bu önlenince daha küçük yatırım gerektiren musluklar var.

Mesela “akıllı sistemler” derken bu hidrolik modeller var. Gece ve gündüz saatlerindeki basınç değişimlerine göre pompaların çalıştırılmasını sağlayan modeller var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Frekans konvertörü.

PROF. DR. CUMALİ KINACI – Gece saatlerinde basıncı düşürüyor, su kullanımı az olduğu için basınç düşüyor. Basınç düşüncü de su kaybı, kaçağı azalıyor. Ama gündüz saatlerinde basınç düşük olunca pompalar devreye giriyor. Bu sefer yüksek katlara da su çıkması mümkün oluyor. Gece saatlerinde musluğu açınca, dikkat edin, bir bardağı kaç saniyede dolduruyorsunuz, gündüz kaç saniyede dolduruyorsunuz, oradan fark ederseniz. Yani basınç fazla olduğu zaman çok hızlı bir şekilde su akıp gidiyor. Yani bunlar bile tahmin ettiğimizden çok fazla kayba yol açıyor. Dolayısıyla bunların çok basit olmadığını, ciddi bir şekilde üzerinde durulması gerektiğini, gerek işletme açısından gerekse yatırım açısından hızlı bir şekilde müdahale edilmesi gerektiğini düşündürüyorum. Bununla ilgili de zaten Orman ve Su İşleri Bakanlığında Sayın Komisyon Başkanımızın Bakanlığı zamanında çıkarılmış yönetmelikler var. Yüzde 25'e kadar düşmesi gerekiyordu, şimdi 2023'e kadar süre verildi büyükşehir belediyelerine, yüzde 25'e kadar düşürmeleri gerekiyor.

Diğer bir soru da: Köy ve beldelerin büyükşehre bağlanması hizmeti götürmesinde sıkıntıya yol açar mı? Şimdi, bununla ilgili bazı sıkıntılar oldu çünkü il özel idarelerinin yaptığı yatırımlar var. Bu yatırımların hızlı bir şekilde yenilenmesi gerekiyor. Bu da önemli bir yatırım. Ee, köylerde su fiyatları daha düşük tutuluyor. Düşük tutuluyor ama yatırım yapılmaz. Şimdi şehirde 1 metrelik boru 10 kişiye hizmet veriyorsa köyde 1 kişiye hizmet veriyor yani köylere yapılan yatırımın kişi başına düşen maliyeti çok daha fazla şehirlere göre. Bu da önemli bir yatırım gerektiriyor. Bu konuda başka alternatif de yok yani bir geçiş süreci var, bu geçiş sürecini atık su kanal idareleri üstlenecek, başka çare yok. Diğer şekilde il özel idarelerinin yaptığı yatırımlar artık ömrünü, miadını tamamlamış. Ankara'da göreve başladığım zaman asbestli çimento boruları vardı, elli seneyi geçmişti, hatta 1910'lu yıllarda Altındağ'da döşenmiş font boru çıkardı. Bu eski şeyler var, borular var, bunların yenilenmesi gerekiyor, bunun da tabii belli bir maliyeti var, bedeli var, bunu artık karşılayacak su kanal idareleri. Köylüler bundan biraz şikâyetçi çünkü “Bedava alıyorduk suyu, şimdi para ödeyeceğiz.” diyorlar, ama işte ona da artık katlanmak durumunda çünkü bir süre sonra eğer su kanal idaresi müdahale etmezse susuz kalacak.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Sayın Vekilim, siz de söz istediyseniz...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Hocama değil, size de sorabilirim, hocam da cevap verebilir.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam peki efendim.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Şimdi, bu altyapılarda tünel tipi altyapılar var yani birden fazla hizmetin aynı tünel içerisinde yer aldığı altyapılar var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, galeri tipi.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Galerî tipi, tünel tipi, galeri tipi. Ülkemizde bu tip altyapıların oranı nedir? Yani esasında çok rantabl yani...

PROF. DR. CUMALİ KINACI – Bu tip altyapı yok diyebiliriz. Bunlar pahalı...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Cumali Bey, bir dakika, ben ona da cevap vereyim.

Buyurun.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Yani çok mantıklı olarak evet biraz da pahalı olabilir, bir hayli pahalı olabilir ama uzun vadede daha kullanışlı, işte kaçığın, sızıntının yapılması, işte kazı maliyetlerinden, işlerin aksamasından, bu tip maliyetleri koyduğumuz zaman belki daha da ucuza gelebilir yani orta vadede daha ucuza gelir. Esasında bunun biraz daha özendirilmesi gerekmez mi?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, buna ben cevap vereyim.

Değerli Vekilim, haklısınız ama bunda ben de çok ısrarla bunu yapmak istedim ama muvaffak olamadım. Şöyle ki: Çünkü pek çok idare var, elektrik kurumları var, PTT, TELEKOM var, kanalizasyon var, doğalgaz, vesaire.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – TELEKOM var, doğal gaz.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Doğal gaz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bunları, özellikle en azından şunu yapsaydık iyi olurdu: Bütün yatırımların aynı anda bir sokakta başlaması ve bitmesi, onu yapabilseydik bu konuda İstanbul Büyükşehir Belediyesinde altyapı koordinasyon biriminde bunu sağlamaya çalıştık, ben de o zaman İSKİ Genel Müdürüyken bunu çok sıkı takip ettik, hatta yapamayanların yatırımlarını da aynı anda, aynı kazı esnasına koyarak bunu yaptık ama maalesef Türkiye’de bu konuda işin yatırım maliyeti yüksek, aynı galeri açmanız gerekiyor, bütün her şeyi aynı şeye koyacaksınız. Bunu yapmak hakikaten çok zor, bunun yerine ben de ekonomik çözüm olarak bir caddedeki veya sokaktaki bütün kurumların yatırımlarının aynı anda yapılıp kapatılması şeklinde bir çözüm yolu buldum, onu belirtiyim. Tabii, galeri sistemi biraz pahalı.

Bir de çok engebeli yerlerde bunu yapmak daha çok zor oluyor, belki düz, sitelerde vesaire bu olabilir ve bazı sitelerde yaptık bunu, tatil köylerinde vesaire, bunların var uygulaması ama şehirlerde uygulaması şu anda yok gibi veya çok az.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – İşletme gideri sanki düşer gibi geldi geldi bana.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Düşer tabii, onu özellikle belirtiyim.

Cumali Bey, teşekkür ediyoruz. Özellikle tabii siz hem üniversitede bulundunuz teknik üniversitede, hem de kürsüde, çevre mühendisliği bölümünde, Çevre Teknolojileri Anabilim Dalı Başkanlığında, hem de Orman Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı ve Su Yönetimi Genel Müdürlüğü kuruluşunda bulundunuz, değil mi? Müsteşar Yardımcılığı, sonra ASKİ Genel Müdürlüğü yaptınız. Tabii, kurumların hepsinin yapısını gördünüz yani kurumlarda, bakanlıklarda mesela suyla alakalı kısa zamanda çok büyük değişiklik oldu, Çevre Bakanlığı vardı, daha sonra Çevre Bakanlığı kalktı Çevre ve Orman Bakanlığı oldu, sonra Orman ve Su İşleri Bakanlığı, şimdi Tarım ve Orman Bakanlığı yani su da çok yer değiştirdi. Bu konuda nedir, sizin kanaatiniz nedir? Onu da açıkça söylerseniz yani bu dönemde su konusunda çok kısa zamanda -on sekiz yılda- değişim oldu, ne tavsiye edersiniz?

PROF. DR. CUMALİ KINACI – Şimdi, bu konuda bu kadar hızlı değişmesinin uygun olmadığını düşünüyorum, sebebi de şu: Belli bir birikim oluşuyor, o birikim belli bir sistematikte oluşuyor, farklı bir bakanlıkla birleşince o sistematik sıfırdan başlıyor; bu da zaman kaybına yol açıyor.

Aslında Orman ve Su İşleri, ben ilk geldiğimde Çevre ve Orman Bakanlığıydı; o zaman da belli bir yönetim sistemi vardı, planlar, programlar ona göre oluşmuştu. Sonra Orman ve Su İşleri Bakanlığı olunca Bakanlığın altyapısı değişti, kadrolar tekrar değişti, planlar değişti. Şimdi Tarım ve Orman Bakanlığı oldu, tekrar her şey yeni baştan başladı; bence bu zaman kaybına yol açıyor.

Su konusu çok önemli; Türkiye yarı kurak bir iklim bölgesinde -daha önceki sunumlarda da gördünüz- uzun değil, kısa bir süre sonra çok da sıkıntılı bir devreye giriyor, bu devrede suyu ihmal etmememiz gerekiyor. Sadece “Su bakanlığı” diye ayrı bir bakanlık bile kurulabilir, ki aslında bu ciddi bir şekilde düşünülmesi gereken bir konu veya çevre ve su...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çevre, su, orman... Herhâlde en ideali o mu?

PROF. DR. CUMALİ KINACI – Benim kanaatim bu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ediyoruz, sağ olun.

Şimdi bizim bir oylamamız var, ara veriyoruz arkadaşlar, sizler de bir nefes alın.

Oylamadan sonra, yirmi dakika sonra tekrar buluşmak üzere.

Kapanma Saati: 16.16

İKİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 16.36****BAŞKAN: VeySEL EROĞLU (Afyonkarahisar)****BAŞKAN VEKİLİ: Nevzat CEYLAN (Ankara)****SÖZCÜ: Semra KAPLAN KIVIRCIK (Manisa)****KÂTİP: Hasan KALYONCU (İzmir)**

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – İkinci oturumu açıyorum.

Evet, şimdi, Cumali Kınacı’dan sonra, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi öğretim üyesi, çok değerli bilim adamımız, Profesör Doktor Sayın Özden Görücü’ye söz vereceğim.

Hayırlı günler. Kahramanmaraş’a selamlar.

Söz sizde efendim, buyurun.

2.- Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Özden Görücü’nün, video konferans sistemiyle, küresel iklim değişikliği konusunda çalıştıkları ulusal ve uluslararası projeler ile iklim değişikliği ve ormancılık açısından önerileri hakkında sunumu

PROF. DR. ÖZDEN GÖRÜCÜ – Sağ olun, çok teşekkürler. Saygılar efendim bizden de.

Sayın Bakanım, çok değerli vekillerim, çok kıymetli katılımcılar, değerli dinleyiciler; hepinizi en derin saygılarımla selamlıyorum.

Tabii, böyle bir toplantıya katılarak katkı vermek adına beni davet ettiğiniz için özellikle çok teşekkür ediyorum. İnşallah toplantımız hayırlara vesile olur diye devam ediyorum efendim.

Ben akademisyen olarak Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Orman Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışıyorum. Bununla birlikte, Biyoçeşitlilik ve Ekosistem Hizmetleri Hükümetlerarası Bilim-Politika Platformu Çok Disiplinli Uzmanlar Kurulu Doğu Avrupa Bölgesi Temsilcisi olarak da görev yapıyorum şu anda.

Tabii, ben hem akademisyen olarak hem araştırmacı ve uygulamacı olarak orman teşkilatı, Bakanlığımız ve genel müdürlüklerimizle çok yakın çalışma içerisindeyiz, mesai içerisindeyiz, bundan da mutluluk duyuyorum. Bu kapsamda ülkemizdeki ormancılık çalışmalarında, makro ve mikro planların hazırlanmasında, zaman zaman görev alıyoruz, görev veriyoruz bizlere, bunları da layıkıyla yapmaya çalışıyoruz. En son On Birinci Kalkınma Planında, 2019-2020 On Birinci Kalkınma Planı’nda Ormancılık ve Orman Ürünleri Çalışma Grubu Raportörlüğünü üstlendim. Tabii, sizin Bakanlığınız dönemde Orman ve Su Şurasının Ormancılık Çalışma Grubu Başkan Yardımcılığını ve Tarım ve Orman Şurasında yine Ormancılık Grubunun Başkanlığını yürüttüm. Tabii, tüm bunlarda esas amacımız ülkemizin orman kaynaklarını, halkımızın refah düzeyini daha da iyileştirmek, onların hem mal ve hizmet ihtiyaçlarını karşılamak hem de kalkınmalarını -kırsal kalkınmaya ve kentsel kalkınmaya katkı vermek üzere- yönlendirme adına yaptığımızı söylemek istiyorum. O açıdan Orman Genel Müdürlüğümüz, Doğa Koruma Millî Parklar Genel Müdürlüğümüz ve ÇEM Genel Müdürlüğümüzle pek çok ulusal ve uluslararası projede birlikte çalıştık ve çalışmaya da devam ediyoruz efendim. Kendimi kısaca tanıttıktan sonra, hangi projeler üzerinde çalıştık ve bundan sonra da hemen sunumun diğer akışlarında iklim değişikliği ve ormancılık açısından yapılacak önerilerimizi somutlaştırarak devam edeceğim efendim.

Tabii, pek çok projede, ulusal ve uluslararası projede çalışıyoruz, çalıştık, çalışmaya da devam ediyoruz. Bunlardan bir tanesi son derece önemli: 2000 yılında yapmış olduğumuz, 1998 yılında başladığımız, 2000 yılında bitirdiğimiz Disiplinler Arası Toprak Erozyonunun Önlenmesi ve Kırsal Kalkınma Projesi. Tabii, üniversitemiz ve Harper Adams Üniversitesi arasında ortak bir çalışmaydı. Burada toprak erozyonunu önlemek adına özellikle mera alanlarının bitki örtüsüyle kaplanması, bitkilendirilmesi ve buradan elde edilecek olan yeşil örtünün değerinin tespiti ve onun kırsal kalkınmaya, hayvancılığa katkısının ekonomik olarak ölçülmesiydi. Hemen arkasında yine bu kapsamda kırsal yenileme bakımından Hollanda ve Finlandiya’da çalışmalara devam edildi. Tabii bu kapsamda ülkemizde kırsal kalkınma araştırmalarına yöneldik ve buralarda neler yapabiliriz, bunlarla ilgili önemli projeler ürettik. Tabii, Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı’nın ÇED raporlarının hazırlanmasında görev aldık.

Tabii, efendim -şimdi bu sunuda da görüldüğü gibi- hakikaten, ülkemizde ormancılık açısından son derece orijinal yapılmış bazı projelerimizi de görüyorsunuz. Bunlardan bir tanesi, Adalet Bakanlığımızla ortak yürüttüğümüz Tutuklu Ve Hükümlülerin Ağaçlandırma Çalışmalarında İşlendirmeleri. Burada denetimli serbest kalan tutuklu ve hükümlüler araziye götürülerek ağaçlandırmada, ot alma, çapa, sulama, ekim, dikim işlerinde çalıştırılmıştır. Bu bir yüksek lisans tezidir aynı zamanda, son derece başarıyla tamamlanmıştır.

Bir diğeri, orman ürünleri sektörümüzün duvarsız teknoloji inkübatörünün geliştirilmesiyle ilgili bir projemiz. Bunu da tamamladık. Bunların aslında tamamlanması ülkemizin altyapısının da ne kadar güçlü olduğunu ve geleceğe ne kadar hazırlıklı olduğumuzun da birer göstergesi ama elbette eksiklerimiz de var, bunları da biliyoruz ve tamamlamaya çalışacağız efendim.

Tabii, sürdürülebilirlik ormancılık konusu son yıllarda tüm dünyada tartışılıyor, bizde de bunun sertifikasyonu, akreditasyonu ile ilgili -yine bir lisansüstü tez- doğrudan Andırın ve Göksun İşletme Müdürlüklerinde, Kahramanmaraş’ta sürdürülebilir olma yönetiminin kriter ve göstergelerini belirledik burada ve işletmenin hangi kriter ve göstergeler bakımından sürdürülebilir, hangileri bakımından sürdürülemez olduğunu tespit ettik ve bunlara ilişkin de tedbir önerilerimizi belirledik. Tabii, istihdam konusunda çalışmalarımız devam ediyor. Buradaki projeler benim önem verdiğim projeler, ben seçme yaparak buraya koydum. En son Konya kapalı havzasında Sürdürülebilir Arazi Yönetimi ve İklim Dostu Tarım Uygulamaları Projemizi Tamamladık. Tabii, Orman Genel Müdürlüğü FAO GEF ve Bakanlığımız Orman ve Su İşleri Bakanlığımızla birlikte yürüttüğümüz, ortak finansman sağlanan bir projeydi; büyük bir proje, 25 milyon dolarlık bir proje. Tabii, burada da yine Konya kapalı havzasındaki su yönetiminin, tarım alanlarının yönetiminin, orman ve mera kaynaklarının sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde nasıl yürütülmesi gerektiğine ilişkin çok önemli stratejiler, hedefler belirledik ve proje tamamlandı. Son aşamasında, şu anda bazı önerilerle yenisinin yapılması düşünülüyor.

Tabii, hemen arkasından, son olarak şunu söylemek isterim: Özellikle sürdürülebilir orman yönetimi bakımından hep söylenen, yazılan, çizilen şeyler var ama bunların çoğu kâğıt üzerinde kalıyor, uygulamaya aktarılmasında sıkıntı çekiliyordu. Bununla ilgili de olmak üzere çözüm üretmek adına, somutlaştırmak adına bir ulusal set, sürdürülebilir orman yönetimi kriter ve göstergelerini belirlediğimiz bir ulusal set projesi hazırladık. Yine, Orman Genel Müdürlüğümüz, diğer paydaşlarımız, Doğa Koruma ve Milli Parklar, ÇEM ve UNDP’yle birlikte bu projemizi tamamladık. Ben de bu projede yine bilim danışmanı olarak görev yapmaktayım.

Lisansüstü tezlerle ilgili bir iki slayt daha verip hemen devam edeceğim efendim. Ne konularda çalışıyoruz; tabii, özellikle bunu vurgulamak isterim, orman içi dinlenme alanlarının ekonomik analizinden tutun, kırsal kalkınma ve ormancılık hukuku konularına kadar ve özellikle de sivil toplum

örgütlerinin ormancılıktaki etkilerinin artırılması ve geliştirilmesi bakımından onlara düşen görevler neler? Sadelik analizleri, işletmecilik analizleri bu noktada yapıldı; özellikle sertifikasyon, akreditasyon az önce belirttiğim şeyler. Tabii, tarımsal ormancılık sistemlerinin üzerinde epey durduk.

Bir diğer önemli konu, özellikle son yıllarda gündeme gelen orman yangınlarıyla mücadelede çok önemli altyapı faktörü olan yangın emniyet yolları ve şeritlerin ekonomik analizi, ekonometrik analizi tezini tamamladık, bu da önemli bir proje. Tabii, bu proje şunu belirtiyor özellikle: Yangın emniyet yol ve şeritleri ne kadarlık bir orman yangını önleme değerine sahiptir, bunu ölçüyoruz. Yangın önlemedeki tampon görevinin ekonomik değerini ölçerek bunun verimliliğini, prodüktivitesini ölçme noktasında çalıştık.

Tabii, rekreasyon alanlarının -geleceğiz, sunumun da bazı yerlerinde var- ekonomik analizi bu noktada son derece önemli.

Odun dışı orman ürünleri konusunda çalıştık.

Karbon ekonomisi son yıllarda çalıştığımız çok önemli bir proje. Özellikle, farklı türlerde yani meşe, kayın, gürgen, sarıçam, karaçam, kızılçam gibi ağaç türlerinde karbonun hem volüm değerini ölçtük, hacim değerini ölçtük hem de bunun ekonomik değerini, TL değerini ölçme noktasına gittik.

Plan maliyetleriyle ilgili çalışmalarımız var.

Ekoturizm çalışmalarımız var.

Tabii, Mersin Orman Bölge Müdürlüğünde yangınla havadan mücadelenin ekonomik analizini yaptık. Yani helikopterlerin orman yangınlarını önlemedeki etkinliğini, ekonomikliğini ortaya koymaya çalıştık. Helikopterlerimiz Mersin Orman Bölge Müdürlüğünde orman korumaya, yangını önlemeye ne kadar katkı vermiştir, bunun ekonomik değeri yani koruduğu ormanların ekonomik değeri ne kadardır yoksa helikopterlere ödenen ücretler vesaire değil, helikopterlerin koruduğu ormanların değeri ne kadardır korumaya gitme yoluyla ve etkinliğiyle, bunu ölçmeye çalıştık.

Diğer projeleri ekranda görüyorsunuz.

Son olarak şunu söyleyerek geçeceğim. Son projemize baktığımızda Kayseri Yamula baraj havzasında su üretiminin ormancılık sektörü açısından ekonomik analizini yaptık 2020 yılı sonunda. Bu son derece önemli. Su havzalarında, 25 su havzamızda -eğer birleştirecek, Fırat'ı, Dicle'yi birlikte analiz edersek 25 su havzamız var, biliyorsunuz- ormancılık sektörümüzün ki özellikle Orman Genel Müdürlüğünün yaptığı ağaçlandırma, koruma, kamulaştırma, bakım ve yönetim uygulamalarının, faaliyetlerinin 1 metreküp suyun maliyet değeri ne kadardır? Aynı şekilde, Devlet Su İşlerinin yapmış olduğu yatırımların yine aynı baraj havzasındaki değerini bulmaya çalıştık. Bu da bize suyun maliyet değerini verdi; fiyatını vermedi, bu son derece önemli, maliyetini verdi. Karbonun değerini de az önce söyledim, Kahramanmaraş Bölge Müdürlüğünde yaptık.

Benim sunumumun içeriğine baktığımızda 4 ana başlıkta sunumum gerçekleşecek. Paris İklim Anlaşması ve Türkiye'nin pozisyonuna biraz değineceğim. Ormancılık ve orman kaynakları yönetiminin iyileştirilmesi yani bu projelerin, bu çalışmaların hem makro hem mikro düzeyde, hem ulusal hem uluslararası düzeyde yaptığımız bu çalışmaların sonucunda ben somut olarak sizlere ormancılık ve orman kaynakları yönetiminde neler yaparsak ülkemizi daha iyi noktalara getiririz, daha iyi noktalara götürürüz ve dünyadaki oyun kurucu rolümüzü daha iyi artırırız ve gönül coğrafyamızdaki rolümüzü daha iyi artırırız, bunlar üzerinde biraz duracağım. Tabii, ormancılıkta hukuki düzenlemelerin ve teşkilatlanmanın yeniden yapılandırılması üzerinde biraz öneriler getireceğim ve son olarak da eğitim, tanıtım ve farkındalık oluşturma konularına değineceğim.

Sayın Bakanım, çok kıymetli vekillerim; ben tabii, raporları okudum. Hakikaten, oradaki hazırunun bu konulara son derece hâkim olduğunu görüyorum, bundan da mutluluk duyuyorum.

Tabii, Paris İklim Anlaşması tüm dünyayı ilgilendirdiği gibi bizi de yakından ilgilendiriyor. Ne yapacağız? Paris İklim Anlaşması neleri getiriyor? Bunlar üzerinde biraz durmak isterim. Çok kritik bir konu aslında bu. Paris İklim Anlaşması'nı biraz ütopya olarak gören bir görüş de var ama Paris İklim Anlaşması'nın zorunluluğunun olması gerektiğini, buna mutlaka üye olmamız gerektiğini belirten görüşler de var. Tüm bunları biraz burada üç dört slaytla analiz edeceğim.

Paris İklim Anlaşması'na baktığınızda genelde kaynakların sürdürülebilirliği ve enerji odaklı bir anlaşma olduğunu görüyoruz. Peki, yenilenebilir, temiz enerji açısından bunu dikkate alan bir anlaşma ve fosil yakıtların dışlanması, özellikle doğal gaz, petrol, kömür gibi fosil yakıtların dışlanarak temiz enerji kaynaklarının yani güneş enerjisi, rüzgâr enerjisi, jeotermal enerji gibi enerji kaynaklarını odağına alan bir çalışma, anlaşma diye söyleyebilirim. Tabii, enerjiyi odağına alması dolayısıyla karbon emisyonları hemen gündeme geliyor ve uluslararası karbon ticaretinin kilit rol oynaması bekleniyor çünkü ürettiğimiz bütün mal ya da hizmetlerde karbon ayak izinin ölçülmesi bu defa söz konusu ediliyor ve buna göre de ithalat, ihracat rejimlerinin düzenlenmesi ve uluslararası ticaretin düzenlenmesi söz konusu oluyor. Tabii, bu kapsamda, devletler bir rekabet içerisine giriyorlar yani kim daha karbon nötr üretim prosesleri ya da süreçleri kapsayacak, bunun üzerinde duruluyor ama karbonu tutan, karbon emisyonlarını nötralize eden kaynakların başında orman kaynakları geliyor hepimizin bildiği gibi; tarım alanları, meralar, orman kaynakları, sulak alanlar, okyanuslar en iyi karbon tutucu, karbon yutak alanlar olarak belirleniyor. Ülkemize baktığımızda 22,6 milyon hektar orman alanımızın yaklaşık olarak 60 milyon metreküp yıllık bir karbon tutma potansiyeli oluyor. Tabii, karbondioksit eş değeriyle de bunu izah etmek mümkün diye de söyleyebiliriz.

Tabii, bu noktada taraf ülkeler ne zaman ne kadar sera gazı azaltım tahmininde bulunacaklarına kendileri karar veriyor, bu noktada bir zorlama, bir yaptırım yok. Bunu da yine göz önüne almamızda büyük fayda var. Türkiye, anlaşmaya imza atmak için gelişmiş ülkeler yerine gelişmekte olan ülkeler sınıfında yer almayı şart koşuyor. Burada önemli bir kilit nokta var efendim. Neden? Çünkü 2015 yılındaki bu müzakerelerin başlamasıyla birlikte imza altına alınma süreci iki üç yıl devam etti. Bu noktada, ülkemizin büyüme potansiyeli, büyüme rakamları, gayrisafi millî hasıla rakamları, ithalat-ihracat rakamları göz önüne alındığında gelişmiş ülkeler statüsüne alındığını görüyoruz bu anlaşma kapsamında ama gelişmiş ülkeler kapsamına alındığı zaman bu defa enerji fonlarından ya da iklim fonlarından Türkiye'nin yararlanmadığını görüyoruz, böyle bir çelişkiyle de karşılaşıyoruz. O zaman Türkiye bu noktada biraz dezavantajlı duruma düşmüş oluyor fonların kullanılması bakımından. Yani kendimizi gelişmiş olarak orada görüyoruz ama fonlardan yararlanamadığımız için bu defa bir çelişki içerisinde kalabiliyoruz. 191 ülke şu ana kadar onayladı. Onaylamayan ülkeler Eritre, Libya, Irak, İran, Yemen, bunları da beyan... Efendim, tabii, Amerika Birleşik Devletlerinin pozisyonu da son derece önemli. Trump döneminde anlaşmadan çekildiği ifade edildi Amerika Birleşik Devletlerinin ama Biden ise bunu imzalayacağını duyurdu ama şu anda askıda bekliyor, bir pozisyon alınmış değil, ne olacağı bekleniyor.

Tabii, Türkiye'nin emisyonları bakımından 430 milyon ton bir sera gazı emisyonu var ve Türkiye bunu 2030'da 929 milyon tona çıkarabileceğini belirtiyor. Bir taahhüt vermedik biz, 2 katundan fazla da arttırabileceğimiz emisyonlar bizim çünkü bizim de bir büyüme potansiyeli içerisinde olduğumuzu, şu anda yıllık yüzde 3-4 civarında bir büyüme potansiyelimizin olduğunu ve onunla ilgili de ihracat hacimlerimizi arttırmamız noktasında ve üretim, sanayileşme yatırımlarımızın hızlanması noktasında bu emisyonlarımızı arttırabileceğimiz noktasını deklare ediyoruz.

Tabii, sera gazı emisyonu üretimi bakımından aslında biz avantajlıyız bazı ülkelere göre çünkü sera gazı emisyonlarımızın evet, artacağını söylüyoruz ama bu arada ormanlarımız, tarım alanlarımız, meralarımız gibi çok geniş yeşil alanlarımız var, hem de doğal alanlardır bunların büyük kısmı, bunların da karbon tutma potansiyeli oldukça yüksek. Bu açıdan, karbon nötralizasyonu bakımından da birtakım avantajlarımızın olduğunu söylemek mümkün.

Tabii, Türkiye'nin aktif bir iklim politikası yürütmesi hâlinde millî gelirin yüzde 7 artacağı tahmin ediliyor. Bu noktada ise enerjide yüzde 70 dışa bağımlıyız bilindiği gibi, bunun nedeni petrol ve doğal gaz. Eğer tabii, rüzgâr ve güneşi merkeze alan bir dönüşüm ile teknoloji içeriği yüksek bir sanayi gelişimini beraberinde getirebilirsek bu bizim aslında lehinize olabilecek ve dünya platformunda hem de iklim dostu bir kalkınma modeli yaratabilecek bir ülke olmamız her zaman için mümkün diye düşünüyorum ben şahsen.

Tabii, istihdam yaratma potansiyeli de bu noktada gelişecek çünkü özellikle yeşil ekonomi gibi ya da dönüşümsel ekonomi gibi birtakım yeni ekonomik modellerin de gelişmesi mümkün ve bunların gelişmesiyle birlikte de yeni istihdam alanlarının açılması mümkün. Tabii, Türkiye'nin anlaşmaya taraf olması değil, olmaması belki ekonomik bir yük yaratabiliriz bize, bunda da dikkatli olmamızda büyük fayda var.

Evet, bu ekonomiyle ilgili daha belli başlı şeyler var ama hemen şunu da söylemek isterim: Özellikle biz Avrupa Birliği fonlarından, enerji fonlarından yararlanmak durumundayız ama şu anda bu iklim fonlarından çok yararlandığımız söylenemez. TÜRSEF kredilerini, Türkiye Sürdürülebilir Enerji Fonu kredilerini şu anda güneş enerjisi ve rüzgâr enerjisi kurulumu yapacak olan yatırımcılarımız kullanıyorlar. Tabii, gönül ister ki küresel fonlardan, iklim fonlarından da yararlanalım çünkü bunların bazıları hibe, bazıları düşük faizli krediler şeklinde ve büyük ölçekli yatırımlara bunlar kredi veriyorlar, bunu da yine söylememiz lazım.

Tabii, son olarak şunu söylemek isterim: Türkiye'nin önce sera gazı emisyonlarında azaltıma gitmesi isteniyor "Sonra finansman desteği verelim." diyorlar bize ama Türkiye ise "Önce finansman desteği verin bize, sonra sera gazı azaltımına biz gideriz." diyor. Burada tabii, kilitleniyor süreç, bunu farklı uluslararası bazı uygulamalarda görmek mümkün. Biz çünkü pozisyonumuzu da buna göre almak durumundayız, biz de "Önce finansmanı verin, sonra biz azaltıma gidelim ya da karbon nötr uygulamalarımızı yapalım." diye de onlara deklarasyonumuzu yapıyoruz diye de söyleyebilirim.

Paris İklim Anlaşması'yla ilgili olarak tabii, yine bu noktada bazı ısı artışlarının azaltılması, 2 derece civarlarında tutulması gerekiyor ama şunu da hemen söylememde çok önemli bir fayda temin ediyorum: Sadece kuraklık ve su kıtlığıyla ilgili, enerjiyle ilgili değil bu tabii konu, iklim değişiminin en önemli nedenlerinden biri de kirlilik ve atıklar bilindiği gibi. Bu noktada da döngüsel ekonomi ve yeşil ekonomi yatırımlarının ağırlık kazanacağı görülüyor yani yeni sektörlerin, yeni alanların açılacağı görülüyor. Belki bu noktada, fakültelerin de kendi müfredat yapılarını ve istihdam alanlarını, yatırımcıların da istihdam alanlarını buna göre çeşitlendirmeleri ve devletin de bu noktada regülasyonlar, birtakım düzenlemeler getirmesinin çok yararlı olacağı kanaatindeyim.

Tabii, küresel emisyonların yüzde 50'sinden fazlasını Çin, sonra Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği ve Hindistan üretiyor; Türkiye en çok emisyonu sahip 20 ülkeden bir tanesi ve bu iklim değişimiyle birlikte flora ve fauna çeşitlerinin azaldığını, kıtalar arası tür göçü ve istilaların olduğunu, hatta yabancı yayılcı birtakım türlerin gerçekleştiğini söylemek mümkün.

Tabii, tek OECD ülkesiyiz şu anda bu anlaşmayı imzalamayan ve emisyon hacimlerimiz bakımından 16'ncı sıradayız; sera gazı emisyonumuz bakımından, karbondioksit, metan gazı ve diğer gazlar bakımından, kloroflorokarbonlar ve diğer floroksit karbonlar bakımından. Yüzde 55 azaltmayı

hedefliyoruz, tabii 2030'a kadar emisyonları 2 katına çıkarmayı planlıyor Türkiye ve karbonsuzlaşma hedefimiz yok şu anda. Tabii, iklim değişikliğinden en fazla etkilenecek bir coğrafyadayız ve bu noktada da hem tahribattan korunmak hem de sağlıklı bir refah toplumu yaratmak için adım atmamız gerekiyor ama bu adımı atarken de hepimizin bir konsensüs içerisinde, bir fikir birliği içerisinde hem bilimsel hem siyasal hem de teknik, ekonomik ve sosyal altyapılarımızı da birlikte düşünerek bunu yönetmemizde, yürütmemizde büyük fayda var diye düşünüyorum.

Efendim, hemen ikinci başlığa geçmek istiyorum, orman kaynaklarıyla ilgili iyileştirmemiz konu... Peki, bu konuda hem Paris İklim Anlaşması hem de bizim ülkemizin bulunmuş olduğu coğrafya ve almış olduğu pozisyon itibarıyla, aynı zamanda yüz seksen yıllık bir geçmişli olan Orman Genel Müdürlüğü ve çok uzun yıllar tecrübesi olan teşkilatın ve Bakanlıkların çok değişik uygulamaları, projeleri var, sahada uygulaması var, tecrübeleri var. Bu kapsamda sizleri bilgilendirmek istiyorum efendim.

Tabii, özellikle iklim değişikliğine karşı ormanların direncini artırmak amacıyla pilot alanların örnek planlamayla ve Orman Amenajmanı Planı'nın Orman Alan Yönetim Planı'na entegrasyonunun sağlanması... Efendim, şu anda ülkemizde orman kaynaklarının özel üretim ormanlarında odun üretiminin sağlanması, en yüksek odun hasılat teorisine göre yapılır. Âdeti bir odun ormancılığı metodolojisi takip ediliyor diye söyleyebiliriz. Halbuki artık durum ekosistem yönetimine ve ekosistem yönetimiyle birlikte sürdürülebilir orman yönetimine doğru kaymış durumda. Bunun biraz düzenlenmesi gerekiyor ve bir maksimizasyondan artık bir optimizasyona doğru gitmemiz lazım. Bu çok amaçlı programlama metodolojisiyle de yapılabilir. Bunun biz örneğini yaptık efendim, Kahramanmaraş'ta Orman Bölge Müdürlüğü Ormanlığı'nda optimizasyon tekniğini uygulayarak hem ormanın sürdürülebilirliğinin sağlanmasının hem de buradan mal ya da hizmet üretiminin sağlanmasının nasıl mümkün olabileceğini bir optimizasyon yaklaşımında ortaya koymaya çalıştık.

Tabii, ikinci olarak yine... Tabii, bu birinci maddede şunu öneriyorum özellikle: Klasik amenajman yaklaşımından modern amenajman yaklaşımına geçişin ve odun odaklı bir üretimden ekosistem odaklı bir yaklaşıma doğru ormancılık planlamasının yapısal bir değişikliğe gitmesi gerekiyor diye söyleyebilirim tek cümleyle.

Tabii, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin hep bizlerle birlikte paylaştığı, çeşitli toplantılarda, Bakanlığımızın çeşitli temsilcileriyle yapılan toplantılarda karbon miktarının değişiminin izlenmesi... Çünkü orman alanları en büyük karbon yutaklarıdır ve hektarda 220 ton karbon bağlıyor, farklı ağaç türlerinde de farklı yaş, farklı "polluted" veya meşcere kuruluşlarına göre ama ortalama yılda 220 tonluk bir karbon bağlayan yutak alanlı orman olarak görmek mümkün. Bu noktada tabii karbon miktarının değişiminin izlenmesi lazım, ormanlarımızın karbon değerlerinin izlenmesi, ölçülmesiyle ilgili çok önemli çalışmalar yapılıyor ülkemizde ama tabii bunun tüm işletmelerde tüm Türkiye bazında ve meşcere kuruluşları yani orman kuruluşları bazında ele alınıp somut noktaya getirilmesi lazım. Artık biz her bölgemizde, her orman bölge müdürlüğümüzün hangi ağaç türünde ne kadar karbon tuttuğunu ve yıllar itibarıyla karbon değişimini bilmemiz lazım.

Biz bunu Kahramanmaraş Orman Bölge Müdürlüğü bazında yaptık efendim, son derece de başarılı ve karbonun değerini de buraya, ortaya koyduk ve yaklaşık olarak bu kapsamdaki bir değeri de hemen size verebilirim. 520 bin dolarlık bir Kahramanmaraş Orman Bölge Müdürlüğünün sadece kızılçam ormanlarının karbon tutma değerinin yani tuttuğu karbonun uluslararası piyasalardaki fiyatı üzerinden değerinin 520 bin dolarlık bir yıllık getirisinin olduğunu da söyleyebilirim. Bu ne açıdan önemli? Bu

şu açıdan önemli: Uluslararası karbon borsaları bakımından da gelecekte bizim söz sahibi olabilmemiz için diğer bölge müdürlüklerimiz bazında da bu çalışmaları yaparsak eğer sadece kızılçam için karbon değerini diğer ağaçlarımız için de hesaplamamız mümkün olacaktır efendim.

Tabii, bir diğer önemli bir konu, özellikle emisyon ticareti bakımından ormancılık sektörünün diğer sektörlerle yakın iş birliği içerisinde çalışmasının sağlanması. Tabii bu da çok önemli, ormancılık sektörümüz genelde orman ürünleri sektörü, kırsal kalkınma, orman köylüleri ve diğer birkaç paydaşla birlikte aslında şu ana kadar dirsek temasında ve iş birliği içerisinde yürütüyor, onunla ilgili genişletmeye çalışıyor, bunu daha da artırmak lazım çünkü emisyon ticaretinde özellikle tıbbi ve aromatik bitkiler Sayın Bakanım, sizin Başkanlığınızda, sizin önderliğinizde kurulan biliyorsunuz Afyon'da, Afyonkarahisar'da Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Araştırma Enstitüsü var. Orada da tabii çok önemli çalışmalar yapılıyor ve bunun da yine ormancılık sektörü bakımından tıbbi ve aromatik sektörü veya ormancılık sektörünün kaynaşması bakımından son derece önemli görüyorum. Kozmetik sektörüyle enerji sektörüyle ormancılık sektörünün çok yakın çalışmasının gerektiğini, turizm sektörüyle -çünkü ekoturizm potansiyelleri var- onun için bizim tüm bunlarda emisyon ticaretini de göz önüne alarak sektör genişlemesini mutlak suretle yapmamız lazım. Orman teşkilatının, sektör buluşmasını ve sektörel alan iş birliğini büyütmesinde büyük fayda var. Burada da tabii plantasyonlarla bunun biraz daha belki de pekiştirmek mümkün ve böylelikle odun üretimini bekleyen, odun talebi olan orman ürünleri sektörünün talebini karşılamak amacıyla endüstriyel plantasyonların daha da artırılması ve böylelikle emisyon ticaretinde de daha aktif role gelmemiz mümkün diye de düşünüyoruz efendim.

Tabii fidan yetiştirme teknikleri ve gen denemeleri, özellikle iklim değişikliğine dayanıklı tabii biz bunu Konya kapalı havzasında -burada da yazdım efendim- biz bunu yaptık ve kuraklığa dayanıklı çünkü Konya kapalı havzasında biliyorsunuz yağış oldukça düşük ve taban suyunda çok büyük problemler var, obrukların çıkması söz konusu. Oradaki sahanın hem düzenlenmesi, iyileştirilmesi hem de üzerindeki yeşil örtünün iyileştirilmesi adına burada tabii orman fakültelerinin gen denemelerine ve biyolojik çeşitlilikle birlikte kuraklığa dayanıklı, su ekonomisini gözeten fidan yetiştirme yaklaşımını biraz daha yoğunlaştırılmasında büyük fayda var. Yine Çoruh Nehri ve Murat Nehri havzasında da buna benzer çalışmalar yapıldı, bunların genişletilmesi lazım tabii efendim, bu çalışmalar örnek çalışmalar, bunlara daha fazla ülkemizin diğer alanlarında da girerek bunu genişletmemizde büyük fayda var.

Tabii, bir diğer önemli şey, burada belirtmek istediğim efendim, uluslararası müzakerelerde Türkiye'miz, ülkemiz hakikaten son derece iyi temsil ediliyor ve buralarda yetenekli müzakerecilerimiz gündeme ilişkin görüşlerini belirtiyorlar ama zaman zaman sizlerin de farkında olduğu üzere bu giden ekiplerde zaman zaman konuya hâkim olamayan ya da konuyla belki çok ilgisi olmayan arkadaşlarda değişimler, rotasyonlar olabiliyor ve bu rotasyon elbette belki yararlı olabilir ama bazen çok yararlı olmadığını görüyoruz. Çünkü değiştiği zaman dikkat dağılıyor, uzman olan kişinin gitmeyişi o yeni konuya adapte olacak olan kişinin gündeme adaptasyonunda sıkıntılar çekiliyor ve ülkemizin söyleyeceği çok söz varken o gündemle ilgili uluslararası toplantılarda bazen çok şey söylenemiyor, bazen hiçbir şey söylenemiyor çünkü giden grup konuya hâkim olmuyor bazen ya da giden kişiler konuya hâkim olmuyor, sürekliliğinin olması lazım. Hatta burada, benim iklim değişikliği elçisi önerim var. Tabii, bazı ülkeler bunu yaptılar. Böyle bir iklim değişikliği elçisi tecrübeli diplomatlarımızdan, devlet adamlarımızdan, akademisyenlerden görevlendirme yoluyla, sürekli olarak bu kişilerden de yararlanarak görüş almak veya onların toplantılara gitmesini sağlamak belki mümkün olabilir.

Tabii, ulusal ve uluslararası projelerin sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle bağlantısının kurulması çok önemli. Örneğin, herhangi bir orman işletmesinde ya da orman bölge müdürlüğü kapsamında ağaçlandırma çalışması yapılıyor, arazi işleme çalışmaları yapılıyor, fidancılık çalışmaları yapılıyor.

Şimdi, tabii, bunların küresel kalkınma hedefleriyle birlikte düşünülmesi, iklim değişikliğiyle bağlantısının kurulması lazım. Örneğin, bizim yaptığımız çalışmalarda, gidip görüşmelerimizde teşkilat mensuplarının, müdürlerin, şeflerin bunu niye yaptığını, kuraklıkla ya da sürdürülebilir kalkınma hedefinin hangisiyle bağlantısının olduğunu bilemediğini görüyoruz bazen. Bilemeyebilir ama bunun amaç olmayıp bir araç şeklinde bilinmesinde büyük fayda var ve böylelikle bizim yapmış olduğumuz ağaçlandırmaların geniş saha ağaçlandırmalarının, özellikle kurak mntika ağaçlandırmalarının küresel kalkınma hedeflerinde, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde 13-14 ya da 15'le bağlantısını mutlaka kurmamız lazım. Yani sulak alanlar, iklim eylemleri ve ormancılıkla olan bağlantısının kurulması bizi güçlendirir, elimizi güçlendirir ve uluslararası platformlarda bunu bağlantılı olarak söylersek eğer sesimizin daha güçlü çıkması mümkün olur ve daha gerçekçi bir yaklaşım ortaya koyarız diye de düşünüyorum.

Tabii, yabancı istilacı türlerin tespiti ve bunlara karşı önlemler... Sürekli olarak çeşitli yollarla yabancı istilacı türler ülkemize geliyor. Tabii, gemilerle tomruk ticareti sırasında, göçmen kuşlarla gelebiliyor, hava hareketleriyle gelebiliyor ya da meyve sebze ithalatı yoluyla da bazı türlerin geldiğini görüyoruz. Bunlara karşı dikkatli olmamızda büyük fayda var ve bunlara karşı önlemlerin alınmasında da büyük fayda var ve bunları çalışmamız lazım. Yani ne türler geliyor? Hakikaten bu konuda büyük araştırma açığı var. Hangi yabancı türler geliyor? Evet, çalışan arkadaşlarımız var bu konuda, çok yayın okuyoruz ama yeterli mi? Yeterli değil bence. Gerek fauna gerek flora bakımından çok miktarda yabancı yayılımcı tür ülkemize geliyor, bunun örneklerini görüyoruz. Hatta bunun tartışmasını Birleşmiş Milletler toplantılarında pandemi ve biyolojik çeşitlilik tartışması oturumunda gördük. Bu noktada da dikkatli olmamızda büyük fayda var.

Odun ham maddesi ihtiyacının endüstriyel plantasyonlar yoluyla karşılanması meselesi. Ülkemizde endüstriyel plantasyonlar yapılıyor ama yeterli mi? Değil, çok az. Şu ana kadar yapılan endüstriyel plantasyon sahasının büyüklüğü yaklaşık 50-60 bin hektar civarında ama odun ham maddesi ihtiyacı bekleyen müthiş bir orman ürünleri sektörümüz var. Sürekli yatırım yapıyor, MDF sektörü var, yonga levha sektörü var, palet sektörü var. Bunların, odun ihtiyacının karşılanması birkaç şekilde olabilir çözüm olarak. Bir tanesi, endüstriyel plantasyonlar yapmamız, Orman Genel Müdürlüğü yapabilir. İkincisi: Özellikle marjinal sahalarımız var, ağaçlandırmaya matuf açık alanlarımız var. Bu alanlar, bu sektörlere yine kırk dokuz yıllığına ya da diğer yıllar itibarıyla doksan dokuz yıllığına verilebilir. Çeşitli turizm uygulamalarında olduğu gibi bunu da yapabiliriz ama burada denetimi son derece iyi yapmamızda fayda var. Eğer denetimini iyi yaparsak hem orman ürünleri sektörünü rahatlatmış oluruz hem de kendi alanlarımızı daha da iyi yönetmiş oluruz. Tabii, şu anda 10 milyon metreküpten, yaklaşık 40 milyon metreküplük bir eta ya da üretim seviyesine gelmiş durumdayız.

Ankara Milletvekili Nevzat Ceylan Bey'in söylemlerini de biraz okudum. Tabii, haklı Sayın Vekilimiz o noktada da ama şu bir gerçek: Bu şekilde bir üretimin sürdürülebilirliği hakikaten riskli ve nereye kadar bunu devam ettirebileceğiz? Bunun devam edilebilmesi için birkaç ürünün mutlaka belirlenmesi lazım çünkü biz doğal ormanlardan üretim yapıyoruz. Hassas olmamız lazım, biyolojik çeşitlilik bakımından ve ekosistem hizmetleri bakımından hassas olmamız lazım. Onun için odun ihtiyacının karşılanması bakımından dikkatli olmamızda fayda var. Endüstriyel plantasyonlar yoluyla ya da bizzat sektörün kendisinin yani orman ürünleri sektör kuruluşlarının kendi ormanlarını mülkiyeti yine devlette kalmak kaydıyla. Yine bu, bir yasal düzenlemeyi gerektirir, Meclisimize bir görev düşer bu noktada büyük ihtimalle. Bu noktada sektörün kendi orman alanlarını imar ihya ederek yetiştirmesi ve buradan elde edilen... Bunun dünyada örnekleri var efendim. İspanya'da ben kaldım, biliyorum, oralandaki çalışmaları görüyorum, Finlandiya'da, Hollanda'da, Tayland'da bunun örnekleri var. Tabii, endüstriyel plantasyonlarla ilgili de bunları söylemem mümkün.

ORKÖY'e baktığımızda, tabii, Orman Genel Müdürlüğünün altında bir daire başkanlığı olarak çalışıyor, yıllarca Genel Müdürlük olarak çalıştı, çok önemli bir kurum ama ORKÖY'ün kredi ve hibe destek bütçesinin son derece düşük olduğunu görüyoruz ve bunun, yaklaşık olarak 600-700 milyon liralarla bu işin yürütülmeye çalışıldığını ve 8 milyon orman köylüsünün kalkındırılmaya çalışıldığını inceliyoruz, görüyoruz. Bu hakikaten zor ama eğer ORKÖY'ün kredi ve hibe destek bütçesi artırılabilirse... Bununla ilgili de çalışmalarımız oldu, tüm Türkiye bazında da arkadaşlarımız çalışıyorlar ama bu bütçenin artırılması orman köylüsünü daha da geliştirecektir diye söyleyebiliriz ama şunu da belirtmek isterim: ORKÖY bütçeleri... Örneğin, bir köye giriliyor, 5 haneye destek veriliyor ya da 1-2 hayvan, 3 hayvan, 5 hayvan kişi başı ya da hane başı veriliyor. Bu, hakikaten, bir ölçek ekonomisi bakımından sıkıntılı çünkü ORKÖY tarafından verilen böyle küçük ölçekli desteklerde orman köylümüz çok şikâyetçi oluyor, ilk etapta ona cazip geliyor belki ama sonradan büyük sıkıntılarla karşılaşılıyor, özellikle hayvancılık projelerinde. Çünkü hayvancılık projelerinin en önemli girdisi ya da altyapısı meralar. Eğer o bütçe desteği verdiğiniz köyün merası yoksa ya da orada mera tesis edememişseniz bir müddet sonra köylünün maliyetleri yükseliyor çünkü fennî yem pahalı, küspe pahalı ve diğer şeyler pahalı. Bundan dolayı, tekrar hayvanını iade etmek... Ya da işin sürdürülebilirliği riske giriyor diye de söyleyebilirim. Buna da dikkat etmemiz lazım.

Yangın emniyet yol ve şeritleriyle ilgili... Bunların bakımlarının yapılması yine orman kaynaklarının iyileştirilmesi bakımından son derece önemli. Bununla ilgili de ekonomik analizimizi yaptık Antalya Orman Bölge Müdürlüğünde ve bu yangın emniyet yol ve şeritleri temiz tutulursa ve... Belli aralık mesafe kendi teknik yaklaşımları bakımından standartlara uygun yapıldığında ne kadarlık bir ormanı koruduklarına ilişkin ekonomik analizlerimizi tamamlamış durumdayız. Bunların da Türkiye'de yaygınlaştırılması ve daha da iyi noktalara getirilmesi son derece önemli.

Bir diğer önemli konu, silvikültürel bakımdan, yani orman kaynaklarına müdahale bakımından, tabii, sıklık bakımı tedbirlerini yerinde uygulayamamız lazım. Çoğu nedenlerle girilemediğini görüyoruz. Bu yıl, ben baktım Orman Genel Müdürlüğümüzün bütçesine, sıklık bakımına iyi bütçe ayrılmış durumda. Sıklık bakımı tedbirlerini uygularsak eğer, ince çaplı malzemenin, materyalin, ürünün, odunun ormandan alınıp yonga levha, lif levha sektörüne, çip sektörüne verilebilmesi mümkün. Böylelikle, katma değerli ürüne dönüştürülmesi... Yani ince çaplı malzemenin, ucuz malzemenin katma değerli ürüne dönüştürülmesi mümkün. Onun için... Yoksa, o sektörler kalın çaplı malzemeyi, 30-40-50 santimetre çapındaki malzemeyi açık artırma yoluyla ya da kendilerine verilen tarife bedelleri ya da tahsis fiyatları üzerinden alıp piyasada fiyat yükselmesine de yol açabiliyorlar. Bu defa rekabet sıkıntıları olabiliyor, bu da aslında yine ormancılığımızın çıkış noktalarından önemli bir tanesi olarak söyleyebilirim.

Orman yangınlarıyla mücadele tabii, hakikaten bizim son derece üzerinde çalıştığımız bir konu. Bu noktada da tabii, İçişleri Bakanlığımızla terör tehdidi bulunan alanlarda birlikte koordineli çalışılması... Tabii, biz, Hatay bölgesi, Adana, Mersin, Kahramanmaraş bölgelerinde bu noktaları inceliyoruz, geziyoruz arkadaşlarımızla, fikir alışverişinde bulunuyoruz. Bazı sahalarda yangın çıkıyor ama yangın mücadele araçlarımızın, yer araçlarımızın, hava araçlarımızın oralara gitmesine bazen müdahale edilemiyor ya da gitmesi önleniyor çünkü terör tehdidi olabiliyor, can güvenliği bakımından sıkıntıların olduğunu görüyoruz. Bu noktaları aşabilmek adına... Çünkü yangın çok hassas, en ufak bir gecikmede son derece hızlı bir şekilde yayılabilir. Onun için, İçişleri Bakanlığımızla, Jandarma teşkilatımızla ve diğer kolluk kuvvetlerimiz ile Orman teşkilatımızın birlikte çalışması bu konuyu çözecektir diye düşünüyorum. Helikopterlerin bu noktada kullanılması da son derece yararlı, avantajlı görünüyor ve ekonomik analizini yaptığımızda Mersin Orman Bölge Müdürlüğü bazında söylüyorum, 3 milyon TL -2015 yılı verileri bakımından söylüyorum- yangın helikopterine ödediğimiz gider.

Bu yangın helikopterinin o dönemde Mersin Orman Bölge Müdürlüğündeki ormanlara müdahalesi sonucunda 270 milyon TL'lik, ormanları koruduğunu ve önlediğini, bir önleyici hizmet yaptığını da sizlerle paylaşabilirim. Bu da yine bir lisansüstü tezin sonucu olarak bizim elimizde var efendim.

Tabii, ekosistem hizmetlerinin geri ödenmesi mekanizmasını ülkemizde kurmamız lazım. Az önce bahsettiğim, ülkemizde odun odaklı bir üretim var, bunu ekosistem hizmetlerine çevirmemiz lazım ve bu noktada da ekosistem hizmetlerinin geri ödenmesi mekanizması. Efendim, bu mekanizma şunu getiriyor: Örneğin, sunumun başında bahsettiğim gibi, Kayseri Yamula Baraj havzasında 1 metreküp suyun üretimindeki Orman Genel Müdürlüğünün maliyet değerinin 1,40 kuruş olduğunu söyledim, DSİ Genel Müdürlüğünün burada yapmış olduğu faaliyetlerin 1 metreküp sudaki maliyet değerinin ise 18 kuruş olduğunu söyledim. Tabii, bu söylemlerimin hemen arkasında şunu söylemem lazım: Ama bu su havzalarında esas...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sayın Hocam, şimdi, otuz beş dakika oldu. Biraz toparlayabilirsek...

PROF. DR. ÖZDEN GÖRÜCÜ – Evet, Sayın Bakanım, hızlı gidiyorum efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – 2 hocamız daha var çünkü, vaktimiz de sınırlı.

PROF. DR. ÖZDEN GÖRÜCÜ – Olur ama takdir edersiniz ki Sayın Bakanım, ormancılık son derece geniş ve önemli bir konu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Doğru, doğru da daha önceki...

PROF. DR. ÖZDEN GÖRÜCÜ – Bana biraz daha zaman vermenizi rica edeceğim efendim.

Efendim, arazi kullanım değişikliği AKAKDO kapsamında. Tabii, bu konuda da çok önemli çalışmalar yapıldı ülkemizde. Özellikle Ahmet İpek Bey'in genel müdür yardımcısı, daire başkanı olduğu dönemde çok güzel çalışmalar yaptık ama sonra bu çalışmalar kesintiye uğradı, bunun devam etmesinde büyük fayda var.

ÇEM Genel Müdürlüğü tabii bir araştırma enstitüsü gibi çalışıyor ama bu ÇEM Genel Müdürlüğümüzün çölleşme izleme sonuçlarının aktarılması, sahaların iyileştirilmesinde kullanılması lazım. Ama kültürden kaçınmamız lazım, dirençli yapraklı, iğne yapraklı karışık ormanlara girmekte büyük fayda olduğunu görüyoruz. Sürdürülebilir orman yönetimiyle ilgili İspanya-Türkiye örneğinin de yine ülkemiz açısından önemli bir model olduğunu sizinle paylaşmak isterim.

6831 sayılı Orman Kanunu'nun az önce bahsettiğim ekosistem hizmetlerinin yönetimi bakımından gözden geçirilmesi lazım. Bu kanuni düzenlemenin tamamen Meclisimizin uhdesinde olduğunu belirtmek istiyorum. Tabii, SOY-KG Sürdürülebilir Orman Yönetimi Kriter ve Gösterge setini 6 kriter ve 128 gösterge olarak şu anda belirledik, Orman Genel Müdürlüğü ve UNDP iş birliğinde. Bu setin de uygulanması lazım. Özellikle tabii, bu noktada, Orman Genel Müdürlüğünün yükü hakikaten çok ağır, her konuyla ilgilenmeye çalışıyor, orman yangınından fidan yetiştirmeye, korumadan üretime, arazi hazırlığından ekim, dikime kadar, odun dışı orman ürünlerine kadar. Tabii burada, ağaçlandırma, toprak muhafaza ve fidanlık faaliyetlerinin OGM uhdesinden alınıp belki ÇEM Genel Müdürlüğü uhdesine verilmesinin çok daha yararlı ve uygulamada verimliliği artıracağını düşünüyorum. Bunu da sizinle paylaşmak isterim.

Tabii, ormancılıkta hukuki düzenleme ve teşkilatlanmanın yeniden yapılanması noktasında orman içi mesire yerleri yönetiminin kontrolünün OGM uhdesinden alınıp Doğa Koruma Millî Parklara verilmesinin yararlı olacağı... Bununla ilgili örnek çalışmalarımız var.

ÇEM Genel Müdürlüğünün taşra teşkilatı yok, merkezde, Ankara’da çalışıyor. Bir araştırma enstitüsü gibi çalışıyor, stratejiler, projeler üretiyor ama uygulama ayağı olmadığı için sıkıntılı zamanlar, dönemler geçiriliyor. Orman Genel Müdürlüğüyle ya da ÇEM Genel Müdürlüğüyle bunun birleşmesi lazım.

Tabii, İstanbul’da Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi’nin Kuzey Akdeniz Koordinasyon Ofisi var. Bu ofisin hakikaten daha etkin ve verimli çalışmasını sağlamamız lazım. Eğer bu ofis iyi çalışırsa hakikaten verimliliğimiz artacak ve dünyadaki etkinliğimiz, çölleşme ve arazi bozulumunun onarılması noktasındaki verimliliğimiz artacaktır diye düşünüyorum.

Orman Genel Müdürlüğüne bağlı 12 ormancılık araştırma enstitümüz var şu anda ama araştırma enstitüleri hakikaten büyük kan kaybına uğramış durumda çünkü rotasyon araştırma enstitülerini âdeta bitirmiş durumda. Bundan dolayı ormancılık araştırma enstitülerinin yeniden yapılandırılması noktasında bir önerim var benim. Ankara’da Türkiye ormancılık araştırma enstitüsü başkanlığının kurulması çok rahatlatacak teşkilatımızı ve bu araştırma enstitüsü özellikle ...ormancılığı, kuraklık-iklim değişimi, biyolojik çeşitlilik ve diğer konularda çalışacak. Hakikaten çok sayıda hocamız da ben de dâhil olmak üzere bu araştırma enstitüsüne gelebiliriz, çalışabiliriz ve katkı verebiliriz ve iyi bir statüye erişir, uluslararası bir statüye erişebilir diye söyleyebilirim.

Yine burada bir çelişki var. Cumali Bey’in de bahsettiği çelişkilerden bir tanesini de burada dikkatinize sunmak isterim. Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğü ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bağlı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü arasında yetki ve sorumluluk karmaşası var Sayın Bakanım, değerli milletvekilleri. Çünkü, bakıyorsunuz, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tabiat alanlarıyla ilgileniyor, anıt ağaçlarla ilgileniyor ve diğer koruma sahalarıyla ilgileniyor. Ama bununla ilgilenen bir de Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğü var. Burada yetki ve sorumluluk karmaşasının giderilmesinin son derece önemli olduğunu düşünüyorum.

Belediyelerimizin iklim değişikliği eylem planları var. 2019 yılında ben Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesininkini inceledim, tabii, bu yapıldı. Enerji odaklı bir iklim değişikliği eylem planı, dikkatinize sunmak isterim. Bunun da bütçelendirilerek uygulamaya geçirilmesi lazım. Şu anda beklemede duruyor. Karbon yutakları olarak ahşap malzemenin inşaat sektöründe kullanımını yaygınlaştırmak yine son derece önemli.

Bitiriyorum efendim, Sayın Bakanım, az kaldı. 3-5 slaydım kaldı.

Tabii, Orman Genel Müdürlüğünün ürettiği, ekosistem hizmetleri olarak, odun dışı ürün ve hizmetlerin mutlaka makro ve mikro ekonomik göstergelere dâhil edilmesini sağlamamız lazım. Biz bununla ilgili karbon, su, erozyon değerini ve yaban hayatı değerini hesaplayan pilot araştırmaları yaptık ama Orman Genel Müdürlüğünün artık bütçesinin yani geçen yılki 7,5 milyar TL olan -yaklaşık olarak söyledim- ve yaklaşık 6 milyar TL’sini odundan elde ettiği bütçesinin aslında diğer kalemlerden de gelebileceğini söylemek mümkün. Sudan erozyon önleme değeri, tıbbi aromatik bitkilerden, diğerlerinden gelebileceği, biz bunlara “hesaplanmayan hizmetler” adını veriyoruz.

Su havzalarında, tabii, az önce söyledim, Orman Genel Müdürlüğünün yaptığı faaliyetler nedeniyle bir bütçenin mutlaka üretilen sulardan gelir elde etmesi lazım çünkü suların kullanımı ve piyasaya sunulmasıyla elde edilen gelir aslında, belediyeler, efendim, sulama birlikleri, enerji sağlıyorlar ama Orman Genel Müdürlüğüne herhangi bir gelir dönmüyor. Bunun mutlaka az önce belirttiğim maliyetlerinin yapılarak dönmesinde büyük fayda var diye düşünebilirim.

Uzman yetiştirilmesi noktası, orman karbonu uzmanı, orman terapisti, su maliyet uzmanı, ekoturizm planlamacısı gibi hakikaten hem orman mühendislerinin de önünü açabilecek hem yeni birtakım istihdam alanlarının da geliştirilmesini sağlayabilecek bu uzmanlık alanlarının açılmasında büyük fayda var.

Bir diğer önemli konu: 1416 sayılı Yasa'yla yurt dışına gönderilen lisansüstü öğrencilerimiz var. Orman Genel Müdürlüğü için hem Doğa Koruma ve Milli Parklardan gidiyor bunlar ama bunların tezlerinin çoğu zaman kendi gittikleri ülkelerin sorunlarını çözen tezler olduğunu görüyoruz. Ülkemizin sorunlarını çözebilecek tezlerin yaptırılmasının çok yararlı olacağını düşünüyorum.

Bitiriyorum efendim.

İklim değişikliğinin, tabii, ormanlar üzerindeki etkileri ve bu noktada yapılabilecek uyum çalışmalarıyla ilgili idarecilerin, plancıların yani bizzat çalışanların ikna olması, kapasite geliştirme çalışmalarının yapılmasının son derece yararlı olacağı görülüyor yaptığımız araştırmalarda yani hem içsel bir hizmet içi eğitim programı düzenlenmesi hem de halkımızın bu noktada bilgilendirilmesi, gençlerimizin özellikle bilgilendirilmesi... Çünkü gençler hakikaten iklim değişimi ve diğer kuraklık ve biyolojik çeşitlilik, ekosistem hizmetleri noktasında çok hassas. Bu noktada karbon ayak izi, su ayak izi gibi konularda onların bilgilendirilmesi ve farkındalığın oluşturulması bakımından son derece yararlı olur diye düşünüyoruz. Tabii, genel müdürlükler ile üniversiteler, STK'ler ortak hareket ediyor, çalışmalar var bu yönde ama bunun daha da yoğunlaştırılması, daha da iyileştirilmesi bizi daha da güçlendirecek. O ülke desteklerine değindim efendim.

Tabii, orman köylülerinin belgelendirilmesi çok önemli, mesleki yeterliliklerinin sağlanması ve belgelendirilmesi... Çünkü biz orman kaynaklarının yönetimi sırasında ihtiyaç duyduğumuz iş gücünü -ki emek yoğun bir sektör olarak çalışıyor orman sektörü- orman köylüsü yeterince bulamıyoruz ya da bulsak da vasıflı, nitelikli olamayabiliyorlar. Bu noktada gerek kooperatiflerin güçlendirilmesi ve orman köylülerinin mesleki yeterliliklerinin belgelendirilmesi, tabii, personel, özellikle profesyonel orman işçiliğinin tesisi, vurgulanması belki bu noktada bir çözüm olabilir diye de hemen sizinle paylaşıyorum.

Tabii, iklim değişikliğiyle ilgili olarak da özellikle birtakım filmlerle, yapımcılar ve senaristlerle de görüşülerek medya araçlarıyla da halkımızın aydınlatılmasının çok da yararlı olacağı kanaatindeyim. Efendim, tabii, tüm bu söylediklerim, hakikaten, bizlerin yapmış olduğu, hocalarımızın ve tüm ülkemizde yapılan çalışmaların sonucunda yapmış olduğumuz çalıştaylar ve diğer toplantılar, bizim eğer bilimsel çalışmalardan elde ettiğimiz, makale verilerinden elde ettiğimiz sonuçlar itibarıyla bu önerileri iklim değişikliği, kuraklık ve su yönetimi konusunda somut öneriler olarak sizinle paylaşmak istedim.

Saygılarımı sunuyorum, beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çok Değerli Özden Hocam, çok teşekkür ederiz. Esasen, benim Bakanlığım döneminde de sizlerle pek çok projede çalıştık, fikirlerinizden, tecrübenizden istifade ettik. Ben burada -sorular var ama- bir iki hususa temas etmek istiyorum. Hakikaten fidanlıklar çok önemliydi Değerli Hocam. Fidanlıkların üretim kapasitesini artırdık. Yılda 75 milyondur, 400-450 milyona çıkardık. Ağaçlandırmada çok faydası oldu. Hatta hatırlarsanız geçmişte fidanları bir orman işletme müdürü alamazdı şefinden ama biz fidanları vatandaşa dahi dağıtmaya başladık, kamu kurum ve kuruluşlarına, herkese fidan vermeye başladık.

Bir de, ormanlarda karbon tutulumu çok önemli; bunun hesabı... Ben Bakanlığım döneminde hesabını yaptırmak istedim ama gerçekte takribî bir rakam veriliyor. Siz Kahramanmaraş'ta bunu başardınız ama benim şahsi kanaatim, diğer orman bölge müdürlüklerinde de mutlaka karbon

tutulumuyla ilgili birtakım çalışmaların hatta tezlerin yapılması çok faydalı. Yani bizim karbon tutulumu, ormanlardaki karbon tutulumunun miktarını tam olarak çıkarmamız gerekir diye düşünüyorum çünkü bizim için çok büyük bir imkân.

Şimdi, ORKÖY'den bahsettiniz Hocam. ORKÖY, gerçekten çok önemli; bunların bütçesinin çok artırılması lazım. Yani ben bu konuda değerli Komisyon üyelerimizden, değerli milletvekillerimizden de talepte bulunuyorum yani önümüzdeki bütçe döneminde ORKÖY'ün bütçesinin çok artması lazım. Esasen ORKÖY, daha önce genel müdürlüktü ama bu ORKÖY Genel Müdürlüğü sadece vatandaşla, birtakım orman köylülerine imkân sağlıyordu, kredi dağıtıyordu ama öbür taraftan Orman İşletme Müdürlüğü ise ağaç kesen orman köylüsünü cezalandırıyordu. Dedik ki, Orman İşletme Müdürlüklerine... Yani bunu Orman Genel Müdürlüğü içinde bir daire başkanlığı olarak aldık, çok da isabetli oldu. Dolayısıyla Orman İşletme Müdürlüğü hem orman köylüsüne destek verir, aynı zamanda ormanları kontrol eder hâle geldi, bunun faydası var.

İkincisi, bu sizin bahsettiğiniz silvikültürel sıklık bakımı çok önemli yani ben Bakanlığım döneminde hep bunun üzerinde durdum ama maalesef bu bakımlar yeteri kadar yapılamıyor yani orman teşkilatının bunu mutlaka hızlandırması lazım. Bazı yerde çok sık ormanlar var yani aynı zamanda bu sıklıktaki bu ince ağaçların kesilerek en azından ekonomide kullanılması ve bu ormanların daha hızlı büyümesinin sağlanması faydalı diye düşünüyorum.

Şimdi, Hocam, sizin şu görüşünüze katılmıyorum: ÇEM, daha önce ÇEM diye bir genel müdürlük yoktu, özellikle Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğünü 2011 yılında kurduk; sebebi şu: Orman Genel Müdürlüğünün çok işi var, arazi yükü çok fazla. Biz burada arazide çalışanlarla özellikle proje, planlama, etüt yapanları gruplara ayırdık. Mesela bunu DSİ'de de yaptık; DSİ, yatırımcı kurum yani yatırım yapmaktan başını kaldıramıyor, araştırma yapılamıyor. Bunun için DSİ'yi yatırımcı, Su Yönetimi Genel Müdürlüğünü ise bir planlayıcı, bir araştırmacı kurum olarak planladık; doğrusu budur Hocam. Bu, benim aşağı yukarı on beş yirmi yıllık bir tecrübenin neticesinde alınmış isabetli bir karardır, bunu özellikle vurgulamak istiyorum, sebebi bu. Çünkü Ankara'da onların bölge müdürlükleri vesaire, taşra teşkilatı yok ama Ankara'da sürekli çalışma yapıyor ve yaptığı çalışmalar da gerçekten hem ORKÖY'ün hem ÇEM'in hem de Su Yönetimi Genel Müdürlüğünün yaptığı çalışmalar büyük bir farkındalık meydana getirdi diye düşünüyorum.

Bu araştırma ve enstitülerle ilgili, araştırma enstitüleriyle ilgili söylemek istiyorum: Hakikaten bunun verimli çalışmasıyla ilgili epeyce bir çalışma yaptık ama bu enstitülerin biraz daha verimli bir şekilde çalıştırılması gerekir. Rotasyonla alakası yok Hocam, rotasyon şu bakımdan yapıldı: Rotasyon; yıllarca orada araştırma merkezine kapağı atmış eleman, neticede bir araştırma yapmamış, onların en azından yeni elemanlarla takviye edilmesi gibi bir çalışma başlattık.

Bir de şunu yaptık: Türkiye'de ilk defa biz Bakanlık döneminde ihtisas heyetleri, ihtisas grupları, ihtisas takımları oluşturduk; bu çok faydalı, herkes her şeyi bilemez. Dolayısıyla Orman teşkilatında yangınla mücadele eden ihtisas grubu ayrı, diğer fidanlıkla ilgili, diğer sizin dediğiniz pek çok alandaki sıklık, bakım veya ormanların bakımı, kontrolü veya özellikle tıbbi aromatik bitkiler, her konu değişik, bunların çalışma gruplarını oluşturduk. Çalışma grupları Orman Genel Müdürlüğü içinde, Bakanlık içinde, Bakanlıklar arasında ve üniversiteleri de kapsayarak daha da genişleyen bir grup kurduk. Yani bir mühendis, orman mühendisi geldiği zaman tayin olduğu anda hani grupta çalışmak istiyorsa onu seçiyor ve o konuda ihtisas sahibi oluyor. Bunu Türkiye'de ilk defa başlatmıştık, bunun devam edeceğini umuyorum yani inşallah devam eder çünkü bazen bakan değişince bazı şeyler de değişiyor.

Şimdi, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü ile Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü arasında bir çatışma var, bunun mutlaka ele alınması gerekiyor. Bununla ilgili ben mücadele ettim ama tabii bazen bakanlıklarla problem çözmek mümkün olmuyor, herkes Genel Müdürlüğünü muhafaza etmek istiyor. Benim şahsi kanaatim bunların mutlaka Doğa Koruma ve Milli Parklar bünyesine geçmesi.

Uzman ihtiyacı var, doğru. Sizlerden ve üniversitelerden de şunu istiyoruz: Özellikle birtakım tezlerin mutlaka ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanması gerekir yani bunu da özellikle... Çok sayıda orman fakültelerimiz var, sizler de bu konuda bir girişimde bulunursanız... Orman fakültelerinin tezleri verilirken uygun şekilde planlanması gerektiği kanaatindeyim. Bu planlama yapılmıyor; hocanın ve öğrencinin talebi doğrultusunda bir tez hazırlanıyor ki yüksek lisans ve doktora tezlerinin, bunun da planlanmasının faydalı olacağını düşünüyorum.

Ben Bakanlığım döneminde bütün bölge müdürlüklerine o bölgedeki üniversiteyle ortak çalışmalar yapması talimatını vermiştim ama bunun daha da artması gerektiği kanaatindeyim. Nitekim sizin hazırladığınız projeler gerçekten çok faydalı oldu.

Teşekkür ediyorum.

Şimdi, özellikle arkadaşlarımızın talepleri var, Manisa Milletvekilimizin bir soru talebi vardı.

PROF. DR. ÖZDEN GÖRÜCÜ – Sayın Bakanım, bir şey söyleyebilir miyim sizin bu açıklamalarınız kapsamında? Soruları sonra alayım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Buyurun Değerli Milletvekilim, söz sizde.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Şimdi, Sayın Hocam biliyor mu, öncelikle bir soru sormak istiyorum: Ormanlarımızdan 2020 yılı üretimi nedir, orman varlığımızdan üretim nedir? 2020 yılındaki üretimle alakalı bir bilginiz var mı veyahut buradaki arkadaşlarımızın bir bilgisi var mı? Bende veri olarak 2018 yılındaki üretim var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani eta mı, onu mu kastediyorsunuz?

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Endüstriyel odun üretimi...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Toplam odun üretimi...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Evet, toplam...

Neyse, ben o zaman elimdeki verilere göre... Çünkü biraz evvel Hocam şundan bahsetti: 40 milyon metreküp üretimden bahsetti, doğru mudur Hocam?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – 40 milyon metreküp yok bildiğim kadarıyla, planda o ama şu anda hatırladığım kadarıyla 27, 30 milyon civarında ama isterseniz arkadaşlar bunun net rakamını Orman Genel Müdürlüğünden alsınlar.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Tamam.

Şimdi, şöyle o zaman: Orman alanlarımızda artıştan bahsediliyor. Hakikaten de baktığımız zaman, 1973 yılında orman alanımız 20 milyon hektar kadarmış, 2018 yılında da bu 22 milyon hektara ulaşmış.

Evet, orman alanımızda bir artış var, bu artış konusunda da bazı görüşler var. Bu artış çok yoğun ağaçlandırma faaliyetlerinden mi kaynaklanıyor yoksa zaman içerisinde yapılan amenajman faaliyetlerinde var olan ormanların kayda girmesinden mi kaynaklandığı konusunda bir tartışma var esasında ama o tartışmayı ben şu anda yapmak istemiyorum.

22 milyon 600 bin hektarlık bir orman alanımız var. Evet, artış olduğundan bahsediliyor fakat kişi başına bakıldığı zaman Sayın Bakanım, mesela Kanada’da yaklaşık 10 hektar -yani bir kişi başına 10 hektar- orman alanı var; Rusya’da bu rakam 5,75; Brezilya’da 2,23; dünya ortalamasının da 0,55 olduğunu, Türkiye’de de 0,28 hektar olduğunu görmekteyiz. Esasında bakılırsa orman varlığımız dünya ortalamasının altında yer almakta.

Tabii burada ayrı bir tartışma konusu var, orman tanımı konusunda da esasında bir tartışma var. FAO’nun tanımına göre 22 milyon hektarın 12 milyon hektarı orman olarak gözükmekte, yaklaşık 10 milyon da ağaçlık alan olarak nitelendirilmekte. Burada yıllar içerisindeki üretime bakıldığı zaman, 2000 yılında yaklaşık 7 milyon 300 bin metreküp endüstriyel odun üretilmiş, yakacak olarak da 7 milyon 861 bin metreküp odun üretimi yapılmış yani toplam 13 milyon 225 bin metreküp. Yıl 2018’e geldiği zaman, endüstriyel üretimin çok arttığını görmekteyiz, yaklaşık 19 milyon metreküpe ulaşmış, bunun yanında yakacak ihtiyacı. O süreç dolayısıyla yaklaşık 5 milyon metreküpe düşmüş. Sadece 2015 ile 2020 arasındaki üretimde yüzde 45’lik bir artış olduğunu görmekteyiz. 1978 ile 2018 yılları arasında orman alanımızın yüzde 12 arttığını, buna karşılık odun servetinin yüzde 77 arttığını görmekteyiz yani ciddi bir üretim var esasında. Orman mühendisi değilim ama benim anladığım kadarıyla yani bu üretim ile cari artış birbiriyle doğru orantılı olması lazım, değil mi Hocam?

PROF. DR. ÖZDEN GÖRÜCÜ – Evet.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Yani artım miktarına göre üretimin olması, planlanması gerekli.

PROF. DR. ÖZDEN GÖRÜCÜ – Siz bitirince ben açıklama yapacağım efendim.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Benim elimdeki kayıtlara göre, 2017 yılı için veri var, 47 milyon metreküplük bir artım söz konusu, buna karşılık da 22 milyon metreküp de üretim söz konusu. Bu rakamın daha da arttığından bahsediliyor. Biraz evvel doğru bir terimden bahsettiniz, yani maksimizasyondan ziyade optimizasyon yani sürdürülebilir bir üretim yapılması gerektiğinden bahsettiniz. Doğru bir şey söylediniz çünkü... Basına da çıktı esasına bakılırsa bu. Özellikle orman müdürlüklerinin, Orman Genel Müdürlüğü’nün ciddi bir üretim baskısı altında olduğundan bahsedilmekte; basında da yer almıştır bu. Bu üretim baskısı işte, millî parkların bile üretim planlaması yapılmasına kadar uzamıştır. Özellikle son zamanlarda MDF fiyatları son zamanlarda çok tartışılıyor, MDF fiyatlarında yüzde 100’lere varan bir artış var, çok ciddi bir artış var. Şimdi, bu artışın sebebi ne diye baktığımız zaman, üretimden kaynaklanan bir... Üretimde bir azalma mı var, arzda bir azalma mı var diye baktığımız zaman, hayır, üretimde bir artış var yani üretimde ciddi bir artış varken bu MDF fiyatları artmakta. Öyle bir hâle gelmiş ki iç piyasadaki üreticilerimiz, mobilya üreticilerimiz artık malzeme bulamaz hâle gelmiş, hatta üretimi durdurma noktasına gelen üreticilerimiz var. Yani MDF karaborsa hâline gelmiş ne yazık ki. Bunun gerekçesi ne diye bakıyoruz, evet üretim var, bir tarafta da iç piyasada mal yok. Peki bu mal nereye gidiyor? Bu mobilya üreticilerinin, derneklerin yapmış olduğu açıklamalarda bu malın yurt dışına gittiği yani Türkiye’de üretilen malın yurt dışına gittiğini, Türkiye’nin son yıllarda dünyada en büyük 3’üncü MDF üreticisi hâline geldiğini, Avrupa’da 1’inci MDF üreticisi hâline geldiğini görmekteyiz. Peki, bunun bir optimum noktası, seviyesi olmayacak mı? Yani bir tarafta üretim zorlaması var, üretim artışı var, diğer tarafta da benim iç piyasadaki mobilya üreticim fahiş fiyatlara mal bulamama durumuyla karşı karşıya, böyle bir çelişkiyle karşı karşıyayız. Yani yurt dışından talep var diye, yurt dışından talep var diye bu üretimi daha da artırabilir miyiz, bu akılcı bir hareket midir, rasyonel bir hareket midir? Benim gördüğüm kadarıyla, yapmış olduğum

okumalarda çok ciddi şekilde ormanlar üzerinde üretime yönelik çok ciddi bir üretim baskısı var, orman varlığımızın tehlike altında olduğu gözüküyor çünkü biz ne kadar kaçak kesim olduğunu da bilmiyoruz, kaçak kullanım oranının ne olduğunu bilmiyoruz, son yıllardaki...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, kaçak çok zor. Orman teşkilatı çok güçlüdür.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Ama kaçak kesim de yapılıyor yani o çevredeki vatandaşlar bir şekilde kaçak olarak faydalanıyorlar. Orman yangınlarında son yıllarda çok ciddi artışlar olduğunu da görmekteyiz. Yani burada olayı bizim maksimizasyondan ziyade optimizasyona çevirmemiz lazım, ben o konuda Hocama katılıyorum. Buradaki MDF, mobilya sektörünün bu sorununu da burada dile getireyim dedim.

Sayın Başkanım, hakikaten tuhaf bir durum var burada yani bir tarafta ülkede ciddi bir üretim var...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – İhracat o herhâlde ama...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Yani böyle bir üretim varken -hatta buradaki üyelerimizin bile sıklıkla dile getirdiği ciddi bir üretimden bahsediliyor- beri taraftan da bizim sanayicimiz, bizim mobilyacımız fahiş fiyatta bile olsa mal bulamıyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, geçenlerde mobilyacılar bana da geldi, talepte bulundu, haklısınız. Müsaade ederseniz, Hocamız ona bir cevap versin. Daha sonra biz Orman teşkilatından bu konuyla alakalı bilgi alalım, olur mu Sayın Vekilim?

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Tamam, olur.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

PROF. DR. ÖZDEN GÖRÜCÜ – Müsaade ederseniz cevap verebilir miyim?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hocam, buyurun efendim.

Kısa ve öz olarak cevap verirsiniz çünkü hakikaten bugün vakti çok aştık, daha sonra yazılı da cevap verebilirsiniz Hocam.

PROF. DR. ÖZDEN GÖRÜCÜ – Efendim, ben bir iki projeyi çok kısa anlatmak isterim burada, gayet önemli.

Tabii, şimdi, burada önemli olan şu: FAO'nun tanımına göre... Hani tanım değişiklikleri var, evet, doğru ama biz bunları anlattık kendilerine, FAO'ya ve özellikle FRA raporlarında bunlar geçiyor. Ormançılık Değerlendirme Grubu raporlarına bunlar girdi efendim. Bizde tabii, kapalılık konusu esas olduğu için onlara biz kapalılıkla ilgili, normal kuruluştaki ya da normal olmayan kuruluştaki ormanlarımızın yine de kapalılık oluşturmak üzere elimizde bir orman değeri olduğunu söylüyoruz ve onlar da bunu kabul ettiler. Yani orman rejimi içerisinde bulunup da üzerinde servet bulunmayan, henüz daha kapalılığı oluşmamış ağaç serveti bakımından alanların da yine orman rejimi içerisinde sayılmasının 22,6 milyon hektarlık ormanımızın rakamını tutturduğunu söyleyebiliriz; o birincisi.

İkincisi: Sayın Vekilimin dedikleri kapsamda... Şimdi, tabii, Türkiye'de kaçakçılık yok denecek kadar az, yok âdeta. Çünkü neden? Orman teşkilatımız hakikaten son derece güçlü, son derece iyi çalışıyor, cansiparane çalışıyor ve müthiş tedbirler alınmış durumda. Bu açıdan kaçakçılık âdeta sıfır noktasındadır diyebilirim.

Hemen üretimle ilgili bir şey söylemek istiyorum. Şimdi, cari artım ile eta arasında doğrudan bir ilişki yok, dolaylı bir ilişki var Sayın Vekilim. Yani siz, ormanlarımızın arttığı kadar etayı ormandan almazsınız, alamazsınız çünkü ihtiyat akçesi dediğimiz, ihtiyat miktarı dediğimiz devriklere karşı,

yangına karşı, odun talebinin ya da bitkinin büyüme potansiyeline karşı ya da mevsimsel değişikliklere karşı ormanda büyüme artabilir ya da düşebilir. Bundan dolayı mutlaka sürdürülebilir orman yönetiminde bir ihtiyati değer ormanda bırakılır, artım değer olarak bırakılır.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Yedek akçe olarak bırakılması lazım, evet.

PROF. DR. ÖZDEN GÖRÜCÜ – Bunun altındaki zorunlu olan yani idari süresini doldurmuş -kesim çağı gelmiş diyelim ona- kesim çağı gelmiş olan fertler ormandan bir plan dâhilinde çıkarılır silvikültürel tedbirler itibarıyla.

Tabii, kalkınma planı rakamlarımız da var, Orman Genel Müdürlüğünün 25 milyon metreküplük etası var, artı, bir de özel şahısların, şirketlerin, firmaların, köy muhtarlıklarının vesaire ormanları var, bunlar da yaklaşık olarak 5 milyon metreküplük; bunların bazıları kavaklık sahalar, söğüt alanları, okalıptus alanları vesaire, 5 milyon metreküp de bunlar üretiyorlar.

Tabii şunu da hemen görüşünüze sunmak isterim: Orman ürünleri sektörünün ham madde ihtiyacının karşılanması noktasında Orman Genel Müdürlüğü hakikaten son derece dikkatli çalışıyor. Ormanlarımızın sürdürülebilirliğiyle bu sektörün orman ürünleri talebini karşılamak için çok dikkatli çalışıyor. Ama burada önemli olan şu: Orman ürünleri sektörünün de dikkatli olması lazım. Çünkü Sayın Bakanım, değerli vekillerim; bakın, çok önemli bir şey söyleyeceğim size: Türkiye’de orman ürünleri sektörünün gelecek yıl, örneğin 2022 yılında ne kadarlık bir yatırım yapacağını, ne kadarlık kapasite artıracığını kimse bilmiyor. Şimdi, yeni yatırım yapılıyor, kapasite artırılıyor; bu, sürpriz olarak Orman Genel Müdürlüğünün önüne geliyor, deniliyor ki: “Şu kadar kapasite artırdık, şu kadar ihracat bağlantımız var, bize odun ver.” Orman Genel Müdürlüğünün buna hazırlıklı olması lazım ama hazırlıklı olamıyor çünkü sürpriz gelişmeler oluyor bunlar. Onun için -biz bunu tartışıyoruz kurullarda- az evvel benim sunumumda bahsettiğim, Orman Genel Müdürlüğü ile diğer sektörlerin dirsek teması artmalıdır, piyasayı takip etmelidir. Orman ürünleri sektörü de Orman Genel Müdürlüğünü bilgilendirmelidir önceden, ne kadar yatırım yapacak. Çünkü biz 2019-2023 Kalkınma Planı’nı yazarken bunlara dikkat ederek yazdık ve benim bahsettiğim o 40 milyon metreküplük eta 2023 yılı sonrası hedefidir. Şimdi, bakıldığı zaman, evet, orman ürünlerinde bir elde ediş, hasat söz konusu edilir çünkü ormanın bakıma ihtiyacı vardır, ormandan belli bir etayı almak zorundasınız; aksi hâlde, orman yıkıma uğrar Sayın Vekilim ama burada dikkatli olmamız gereken şey şudur, ormanın sürdürülebilirliğini riske etmeden... Bunun da yolu optimizasyon tekniğini uygulamakla geçer, biz bunun örneğini yaptık Kahramanmaraş Orman Bölge Müdürlüğü kapsamında.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çok teşekkür ediyoruz.

2020 yılı bilgileri geldi şu anda. Hocam, 2020 yılında endüstriyel üretim 24 milyon 751 bin 066 metreküp yani yaklaşık 25 milyon metreküp. Yakacak odun var; yakacak odun da çok yere doğal gaz gittiği için, bu da 6,8 milyon ster.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Metreküp cinsinden ne kadar oluyor?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Steri 0,75’le çarparsanız...

PROF. DR. ÖZDEN GÖRÜCÜ – Sayın Bakanım, ortalama 30 milyon metreküp ortalama, toplamda.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Son sözü de Eskişehir Milletvekilimiz Jale Nur Hanımefendi’ye veriyoruz.

Buyurun.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Özellikle, ben Mehmet Birpınar da burada sunum yaptığında aynı şeyi söylemiştim. Özellikle, Paris Konferansı'na giden iklim müzakerecilerinin bu konuda hem sayısal olarak hem de art yetişişim olarak çok da yeterli olmadığından söz etmiştim. Dolayısıyla özellikle, iklim müzakerecisi yetiştirilmesi konusundaki öneriniz ve fikriniz için çok teşekkür ediyorum, gerçekten çok önemli. Burada da ayrıca belirtmişsiniz sunumunuzda, orman karbonu uzmanı, orman terapisti, su maliyeti uzmanı. Gerçekten bu uzmanlık alanları son derece kıymetli. Özellikle önümüzdeki yıllardaki iklim krizi konusunda çok katkı sunacaklarını düşünüyorum. Özellikle onun için çok teşekkür ediyorum size.

Bir de Orman teşkilatının sektörel alan büyütmesini tavsiye ettiniz emisyon ticareti için. Bu da aslında anlamlı. Yani “Orman ürünleri sektör kuruluşları orman oluşturmali.” diyorsunuz değil mi, yanlış anlamadım?

PROF. DR. ÖZDEN GÖRÜCÜ – Evet.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Yalnız, normalde, baktığımızda bunun için mesela, 2012-2019 yılları arasında yaşanan enflasyonun da etkisini düştüğümüzde 2012 yılında 4 daire başkanlığının toplam harcamasının 249 milyon liradan –sabit fiyatla- 2019 yılında 99 milyon liraya düştüğünü görüyoruz. Ormanlarla ilgili harcamalarda öz gelirlerden ve hazine katkısından yapılan harcamalarda 2012 ve 2019 arası –sabit fiyatla- çok önemli bir düşüş gözleniyor. Orman Genel Müdürlüğü idari birimlerinin harcamaları incelendiğinde gerçekten bunun çok önemli bir düşüş olduğunu görüyoruz baktığımızda ve bunun da diğer yandan, mesela, Orman Genel Müdürlüğünün yüksek döner sermaye gelirinin hangi alanlarda harcadığının ve bunların bu sektörle gerçekten ilgili olup olmadıklarının anlaşılması performans programlarının incelenmesiyle mümkün olacak gibi görünüyor burada. Normalde 2012-2018 yıllarındaki paylarının karşılaştırılması yapıldığında da 2019 yılında Çevre Korumanın toplam genel bütçe harcamalarının içindeki payı yüzde 1,28'le en düşük, bu en düşüklük 2012 yılında da geçerli; bir başka deyişle, 2012 yılında yüzde 1,23'ken 2019 yılında ancak yüzde 1,28'e çıktığını görüyoruz. Dolayısıyla bu çevre ve iklim sorunları dikkate alındığında gereken artışın gerçekleşmediği görünüyor burada tam anlamıyla. Tarım ve Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü harcamalarında iklim harcamalarına bakıldığında da bütçe harcamalarında iklim değişikliğiyle ilgili pek önemli değişikliklere, önlemlere rastlanmıyor. Eurostat çevre istatistiklerine göre de Türkiye'de özel sektörün, kamu kesiminin ve hane halklarının toplam çevre harcamaları 2016 yılı için 8 milyon euro.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Değerli Vekilim, Hocamızın konusu değil onlar.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Ben tam onun konusuna, söylediklerine, özellikle sektördeki gelişmeye işaret edişiyile ilgili söyleyeceğim.

Mesela Avrupa Birliğinde bunun 278 milyar euro olduğu, bunun 66 milyar eurosunu Almanya'nın sadece yaptığı, 42 milyar euro Fransa, 32 milyar euro İtalya, 29 milyar euro İngiltere'nin toplam çevre koruma harcaması yaptıklarını görüyoruz, Hollanda ve İspanya'nın çevre koruma harcamaları da 17 milyar euro. 2016 yılında Türkiye'nin yaptığı çevre koruma harcaması 3 milyar euro olarak görülüyor. Bu, gerçekten hani kıyaslandığında çok düşük rakamlar hâlinde kalıyor.

Ben şunu sormak istiyorum: Özellikle siz Tarım ve Orman Bakanlığı ve Orman Genel Müdürlüğünün iklim konusunda azaltım için emisyon ticaretine destek vermesi gerektiğine işaret ettiniz. Bu kurumların iklim değişikliğine ayırdıkları bütçeler sizin bu söylediklerinizi gerçekleştirmek için sizce yeterli mi?

Şimdi, bununla ilgili çok güzel bir çalışma var, ben onu da isterseniz sizinle paylaşabilirim. Çünkü bütçeleri takip edebiliyor musunuz bu konuda? Varsa böyle bir bütçe, son dönemde artan iklim kırılganlığı karşısındaki faaliyetleri gerçekleştirmek üzere gerçekten bütçede bir artış yaşandı mı? İşte

karbondan para kazanacak şekilde ormanın emisyon ticaretine konu yapılması öneriliyor ancak ormanı korumaya ve geliştirmeye yönelik bir şey görülüyor. Ben bu konuda görüşlerinizi –bu sektörel artıştan söz ettiğinize göre- merak ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ediyoruz.

Hocam, şimdi bunları şöyle yapalım -diğer hocalarımız da bekliyor- bunları şöyle çok kısa cevaplayalım. Bakın, vakit o kadar uzadı ki normalde yirmi dakika, hadi diyelim sorularla otuz kırk dakika ama bizim aşağı yukarı –üçte başladık- üç saat oldu. Şimdi, şöyle: Çok kısa olarak cevaplayın, diğerlerini yazılı olarak isteyelim Hocam, tamam mı?

PROF. DR. ÖZDEN GÖRÜCÜ – Çok kısa söyleyeceğim efendim.

Efendim, iklim değişikliği harcamalarıyla ilgili bütçe bizim ormancılık teşkilatlarımızın şu anda sahip olduğu bütçeler kapsamında doğrudan iklim değişikliği adı altında olmasa bile pek çok konuda yani arazi rehabilitasyonu, restorasyonu, ağaçlandırma, havza ıslahı, mera ıslahı ve diğer konular ile alt başlıkları birbirine eklediğinizde hakikaten iyi bir harcama noktasının olduğunu görürüz, bu bir.

İkincisi: Bakın, Sayın Vekilim, sizin o saydığınız ülkelerde gelen paraların çoğu dış kaynaklı krediler, hibelerdir. Bize dış kaynaklı yani iklim değişikliğini önleme amaçlı ya da mücadele amaçlı dış kaynaklı desteklerden gelen çok büyük bir kredi yok. Az önce sunumum içerisinde söylediğim gibi efendim, siz de takdir edersiniz ki önce bize diyorlar ki: “Siz emisyonları azaltın, sonra finansman desteği size verelim.” Biz de diyoruz ki: “Önce bize finansman desteği verin, sonra biz emisyonları azaltalım bu finansman desteğiyle.” Buradaki püf nokta budur. O açıdan, bizim bütçelerimizi tabii, daha da artırmamız elbette katılıyorum, çok daha iyi olur; özellikle katma bütçe ve bununla belirli olarak da döner sermaye bütçesinin bu noktada gelişmesi son derece iyi olabilir diye de düşünüyorum.

Emisyon ticareti bakımından tabii, haklısınız ama şöyle bir şey: Bizim tüm tarım orman sektörü olarak, özellikle ekosistem yönetimi noktasında mutlaka sektörler genişliğini sağlamamız ve sektörlerle iş birliğini geliştirerek orman kaynaklarımızı daha optimum düzeyde ve küresel birtakım rol oynayabilme ya da söz sahibi olabilme noktalarında da çalışmalarımıza devam etmemiz gerekir. Dış kaynaklarla da bunun... Nitekim bunu Konya örneğinde görüyoruz Çoruh Nehri havzası örneğinde Murat Nehri havzası örneğinde görüyoruz. Bunlarla, dış kaynaklar ile iç kaynaklarımızı birleştirerek daha güçlü projeler yapma noktasındayız diye de söyleyebiliriz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz, çok zahmet oldu.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Başkanım, yalnız şunu...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, sonra...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Ama bir dakika, bir tespit yapmamız lazım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, tamam da şimdi...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Hayır, bir cümle söyleyeceğim sadece.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Buyurun.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Yani ben hocamıza burada katılmıyorum. Türkiye bu desteklerden diğer Avrupa ülkelerine göre çok daha fazla yararlanan bir ülke.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yok, katiyen.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Kesinlikle öyle.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – O zaman tespit edelim.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Evet, edilsin yani bu kesinlikle öyle.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, mühendislikte bir söz vardır: Müddei iddia etmez, ispat eder; o zaman siz de ispat edin.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Evet, ederim, tabii ki ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hocam, teşekkür ediyoruz.

PROF. DR. ÖZDEN GÖRÜCÜ – Ben teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama Değerli Milletvekilim, Jale Nur Süllü Hanımefendi...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Ben birazdan, şimdi arada bulacağım o destekleri.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir dakika, sizin bir konuşmanız vardı, müsaade ederseniz onu düzeltmek istiyorum.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Tabii.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – 18 Mayıs 2021 tarihinde siz özellikle şöyle bir konuşma yapmışınız: “Bizim Porsuk’un kirlilik oranı çok yüksek ve arıtma maliyeti yaklaşık 25 milyarı buluyor.” Bu yanlış, 25 milyon olarak düzeltelim onu.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Milyar mı demişim? Yanlış... Tamam 25 milyon.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hocam, teşekkür ediyoruz.

PROF. DR. ÖZDEN GÖRÜCÜ – Ben teşekkür ediyorum. Saygılarımı sunuyorum.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Ama şimdi, şöyle bir şey söyleyebilir miyim? Hocam sunumunda “2013-2016 dönemini kapsayan bir çalışma, AB kurumlarının iklim fonlarından en fazla yararlanan ülkenin Türkiye olduğunu ortaya koyuyor.” demiş.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) –Aynen öyle, kendisi de söylüyor. Ben sunuşu dinlemediğim için...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Hocamın sunumunda da vardı yani ben baktım. “Yılda ortalama 667 milyon euro.” diye buradaki sunumunda da var zaten.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onu o zaman toplayalım efendim, ne kadar para desteği verdi?

Evet, peki.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Şimdi, bir de, burada Orman Genel Müdürlüğünden arkadaşlarımız var. Sizden ricam bana veyahut da bizim Komisyonumuza 2020 yılında orman işletme müdürlükleri bazında -yani genel değil de işletme müdürlükleri bazında- artım üretim rakamlarını ulaştırabilerseniz çok sevinirim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Arkadaşlar diğer hocamıza geçelim.

Hocamıza teşekkür ediyoruz.

PROF. DR. ÖZDEN GÖRÜCÜ – Teşekkürler sağ olun, görüşmek üzere.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ediyoruz.

Evet, hocamıza da teşekkür ettik.

Şimdi, Profesör Doktor Süha Berberoğlu, Çukurova Üniversitesi Öğretim Üyesi.

Yalnız sizden ricam Hocam, bir Hocamız daha var, çok uzattık; yirmi dakikada toparlarsanız memnun oluruz. On dakika da soru-cevap otuz dakikada bitirelim inşallah. Çünkü bir Hocamız daha var o da bekliyor şu anda.

Kendisi Çukurova Üniversitesinde değerli bir Hocamız, Profesör Doktor Sûha Berberoğlu.

Evet, buyurun Hocam söz sizde.

3.-Çukurova Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sûha Berberoğlu'nun, video konferans sistemiyle, Türkiye'de iklim değişikliğiyle birlikte çevresel ilişkilerin bazıları ile Frankfurt Üniversitesiyle gerçekleştirdikleri projenin sonuçları hakkında sunumu

PROF. DR. SÜHABERBEROĞLU – Çok teşekkür ederim Sayın Bakanım, değerli milletvekillerim ve Komisyonun değerli üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Çok hızlı bir şekilde Türkiye’de iklim değişikliğiyle birlikte çevresel ilişkilerin bazılarını, uzaktan algılama ve coğrafi bilgi sistemleriyle yapmış olduğumuz çalışmalar neticesinde -bu benim yürütücülüğünü yaptığım TÜBİTAK Projesi- ikili iş birliği kapsamında, Frankfurt Üniversitesiyle gerçekleştirdiğimiz bu projenin sonuçlarını sizinle paylaşmak istiyorum.

Bildiğiniz gibi, iklim değişikliğinden Akdeniz havzası ve ülkemiz en fazla etkilenen ülkeler arasında yer alacak. Neden? Çünkü topoğrafik değişkenliğimiz yüksek, kara ve deniz ekosistemleri arasında yer alıyoruz ve bunun sonucunda da hepimizin bildiği, hava sıcaklığının artışı, kuraklık, yağış rejiminin değişmesi -örneğin altı ayda yağın yağış iki aya sıkışacak- ve bunun beraberinde de ekstremler, ekstrem hava olayları meydana gelecek, seller, erozyon artışı vesaire gibi bildiğimiz birçok tehlikeyle karşı karşıya kalacağız. Burada önemli olan soru nedir? “İklim değişikliği olduğunda ekosistemlerimiz bundan nasıl etkilenecek ve bunları sayısal olarak nasıl ifade edebiliriz?” bu, araştırmanın aslında temel konusuydu. Burada bahsetmeye çalıştığım aslında bileşenler, arazi bozunumunun, kuraklığın önemli göstergeleri. Bunlar nedir? Net birincil üretim, erozyon, kuraklık, orman yangını, bunlara ilaveten toprak organik karbonu, arazi örtüsü değişimi gibi kavramlar aslında arazi bozunumunun, çölleşmenin göstergeleri.

Sayın Bakanımızın döneminde özellikle UASİS Projesi başlatılmıştı -Ulusal Arazi Örtüsü İzleme Sistemi- onunla birlikte Toprak Organik Karbonu Projesi tamamlandı, erozyonla da ilgili proje tamamlanmıştı. Burada, bizim iklim değişikliğiyle ilgili olarak kullanacağımız senaryolar standart IPCC’nin senaryoları, bunları hepimiz biliyoruz. Şu anda 2014 yılında yayınlanan 5’inci Değerlendirme Raporu’nu kullanıyoruz, bu yıl yenisi yayınlanacak, 6’ncı Rapor. En son hâli ise, sentez rapor ise yeni iklim değişikliği senaryoları önümüzdeki yıl kullanıma girecek. Burada 4 tane senaryo var, biz bunları kullandık. En hafif senaryo 2.6 senaryosu, bu, metrekareye watt cinsinden güneşten gelen ışının miktarını ifade ediyor, 8,5 watt en yüksek olan senaryo; bununla birlikte atmosferdeki karbondioksit miktarındaki artış öngörülüyor. İşte milyonda parçacık miktarı yani 1 milyonda 421 karbondioksit molekülünün olduğunu gösteriyor ve bu arada sıcaklık artışını da diğer unsur olarak görüyoruz.

Burada net birincil üretimden biraz bahsetmek istiyorum. Net birincil üretim dediğimiz şey, bitkilerin fotosentez yoluyla aslında kendi bünyelerine bağladıkları karbon ya da bir başka ifadeyle glikoz miktarı. Burada bu ürettikleri enerjiye biz brüt birincil üretim diyoruz, bunun içinden solunum için harcadıkları kısmı yani stomalarını açıp kapamak için harcadıkları enerjiyi çıkarttığımız zaman net birincil üretim ortaya çıkıyor, biz bunu karbon olarak ifade ediyoruz yani bizim ormanlarımız, tarım alanlarımız ne kadar karbon tutuyor, bu bunu ifade ediyor, aylık ve yıllık olarak bunları hesaplayabiliyoruz. Bunun için kullandığımız model NASA ve Stanford Üniversitesi tarafından geliştirilen NASA-CASA yaklaşımını kullandık. Buradaki temel mantık şu: Aslında vejetasyonun, güneşten gelen ve bizim vejetasyonun fotosentez için kullandığı enerjiyi bir katsayıyla çarpıyoruz. Bu katsayı ışık kullanım etkinliği. Bu bir orandır, Türkiye’de bunu 0,4 olarak kullanıyoruz yani yüzde 40. Gelen ışınının, fotosentez için kullanılan ışınının yüzde 40’ı karbona dönüştürülüyor anlamına geliyor. Tabii, bunu sıcaklık ve yağış unsurlarını da ekleyerek düzenliyoruz.

Ben teknik ayrıntılarla sizi çok yormak istemiyorum. Burada kullandığımız girdi verileri 7 tane, bunlar standart veriler, iklim verileri, solar radyasyon, yağış... Bunları hem güncel hem gelecek için kullandık. Arazi örtüsü, toprak tekstürü, bunun yanında NDVI dediğimiz vejetasyon bolluk haritası -bunu uydu görüntülerinden üretiyoruz- ve sıcaklık verisi var. Bunun dışında, ağaç kapallılık verisi bizim en temel verilerimizden bir tanesi. Ağaç kapallılık verisini nasıl ürettik? Burada teknik ayrıntısını görüyoruz ama kısaca nasıl ürettiğimizi söyleyeyim. Tüm Türkiye genelinde pilot alanlar seçiyoruz ve bu alanlara ait yüksek çözünürlüklü uydu görüntülerini kullanıyoruz, 1 metre çözünürlüğünde. Bunları “ağaç var-yok” verisine çeviriyoruz ve bu ağaç var-yok verisini kullandığımız tüm Türkiye’yi kapsayan 250 metre çözünürlüğündeki bir görüntüye dönüştürüyoruz pilot alanları ve bu elde ettiğimiz görüntü bizim için bir referans görüntü oluyor. 250 metre çözünürlükteki uydu görüntüleri ile bunlar arasında bir bağıntı kuruyoruz ve bu bağıntı neticesinde de –burada görüyorsunuz yüzde 88 doğrulukla, her bir pikseldeki yani 250 metrelik bir piksel içerisinde yüzde kaç kapallılığa sahip orman var bunu haritalıyoruz. Burada gördüğünüz, bağıntının sadece bir kısmı, aslında oldukça fazla devam eden bir formül bu.

Burada, gördüğünüz gibi kapallılığımız en fazla Karadeniz Bölgesi’ndeki ormanlarda, İç Anadolu ve Doğu Anadolu’da kapallılık oldukça düşük. 0 ila 100 arasında yüzde cinsinden ifade ettiğimiz bir değer bu. Tabii, Orman teşkilatımızın meşcere haritalarında ürettikleri kapallılık verileri var ama onlar daha kaba ve kategorik veriler, bizimki sürekli veri yani 0 ila 100 arasında değişiyor.

Burada arazi örtüsü haritasını “CORİNE”den kullandık. Toprak tekstürü haritamız tüm Türkiye için aslında yok ama biz bunu 25.000 ölçekli Köy Hizmetlerinin daha önce hazırlamış olduğu toprak haritalarını birleştirdik ve toprakçı hocalarımızın uzman görüşüyle toprak tekstürü haritasını ürettik. Normalize edilmiş vejetasyon indeksinden bahsetmiştim, bu uydu görüntülerinin özellikle vejetasyondaki klorofille ilişkili olan bantlarını kullanarak aslında burada vejetasyonun bolluğunu ifade ediyor; yeşile doğru giden renkler vejetasyon fazlalığı, diğeri de azlığını ifade ediyor.

Bunları biz model içerisinde değerlendirerek tüm Türkiye’deki aylık bazda metrekaresine ne kadar miktar karbon bağlanıyor bunu modelledik. Burada, metrekaresine aylık ortalama 9 ila 316 gram karbon değişiyor. Burada, en yüksek karbonu bağladığımız dönem mayıs, haziran aylarına tekabül ediyor. Tabii, eylül, ekim aylarına doğru gittikçe net birincil üretim düşüyor ve yine ilkbaharla birlikte tekrar artışa geçiyor. Tüm Türkiye için bir yıl içerisindeki toplam bağlanan karbonu görüyoruz, metrekaresine bir yıl içerisinde maksimum 3.130 gram karbon bağlayabiliyoruz. Bunlar özellikle Karadeniz Bölgesi’ndeki ormanlarımızda yer alıyor, diğer bölgelerdeki ormanlardaki verimliliğimiz daha düşük. Yıllık karbon bağlama miktarımızı burada görebiliyoruz.

Biz burada geleceğe yönelik olan iklim verilerini kullanarak bu modellemeyi tekrar gerçekleştirdik ve aradaki farktan gelecekte hangi bölgelerimizde karbon tutma potansiyelimiz yani net birincil üretimimiz düşecek bunu modelledik. Burada ilginç bir sonuç var, Batı Karadeniz Bölgesin’de net birincil üretimde bir artış var, Doğu Karadeniz Bölgesin’de de; bunun sebebi şu: Biraz önce belirttiğim senaryolarda aslında karbondioksit miktarı atmosferde gittikçe artıyor; bu da bazı bölgelerde eğer yağışla birlikte paralellik gösterirse, yağış artışı da gerçekleşirse havadaki karbondioksit bir gübreleme etkisi yapıyor. Dolayısıyla, bu bölgelerde bir artış söz konusu ama bunlar aslında Türkiye ölçeğinde daha küçük alanlar, çok geniş bir alanda aslında bir düşüş söz konusu. Burada, özellikle Türkiye’nin verimli ovalarında ciddi manada düşüşler olduğunu görüyoruz. Tabii, bunların rakamsal olarak boyutlarına baktığımız zaman toplam yıllık Türkiye’de bağlanan karbon miktarı 0.64 petegram karbon, 1 petegram 1 trilyon ton anlamında. Burada yılda 640 milyon ton karbon bağlandığını görüyoruz. Burada, senaryolar kötüleştikçe yani 2.6 en iyi senaryo...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hocam, hemen bir soru sormak istiyorum. Bu bütün yeşil alanlar değil mi yani orman ve bitkileri de dikkate aldınız 640'ta?

PROF. DR. SÜHA BERBEROĞLU - Sayın Bakanım, burada biz arazi örtüsünü baz aldık, ormanlarımız var, tarım alanlarımız var, açık alanlarımız var bunların tamamını dikkate aldık. Yani vejetasyon olan alanları da dikkate aldık.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Peki, bunu ayırabiliyor muyuz; mesela ormanlar ne kadar, açık alanlar, sulak alanlar ne kadar diye bir ayırım yapılabilir mi acaba?

PROF. DR. SÜHA BERBEROĞLU - Sayın Bakanım, ayırabiliriz. Sulak alanları ayrı bir başlık olarak vermedik ama bu sol tarafta geniş yapraklı ormanlar, karışık ormanlar mesela en fazla karbon tutma yeteneğine sahip olanlar bu grafikte sol tarafta. Arazi örtüsü sınıfları var. Mesela en düşük karbon tutan alanlar çalılık alanlar olarak görünüyor, ondan sonra açık alanlar geliyor, sonra iğne yapraklı ormanlar ve tarım alanları geliyor. Burada, geniş yapraklı ormanlarla, karışık ormanların ormanlar içerisinde -aslında iğne yapraklılar da var- en fazla karbon tutan alanlar olduğunu görüyoruz ve hepsinde de tüm senaryolarda artış olduğu görülüyor. Ama bunlara alansal olarak baktığınız zaman, Türkiye genelinde her yerde artış yok, genelinde azalış var ama artış olan yerler diğer yerlerdeki azalışı kompanse ediyor.

Bir diğer unsur erozyon modelleme. Burada, iklim değiştiği zaman erozyonla birlikte taşınan toprak ne olacak? Burada, rüzgâr erozyonu yok sadece su erozyonundan bahsediyoruz. Yine burada da kullandığımız model PESERA Modeli; bu, Avrupa Birliği projesi kapsamında geliştirilmiş olan bir modeldi. Aslında bu bir hidrolojik modeldir, basit manada toprağın, suyun dolgunluk derecesine kadar suyu muhafaza ediyor, dolgunluk derecesinin üzerindeki suyu yüzey akışına dönüştürüyor; topraktaki tekstür durumuna, yüzey kapallılığına, topoğrafyaya bağlı olarak buradaki malzeme taşınımı gerçekleşiyor. Bu model içerisinde 128 tane veriyi tek tek oluşturduk ve bunları tüm Türkiye için bu model içerisinde değerlendirdik. Modeldeki girdilerin büyük bir kısmı arazi örtüsüyle ilgili, bir kısmı iklimle ilgili, bir kısmı topoğrafyayla ilgili, bunların hepsini hazırladıktan sonra modelin içerisine tek tek dâhil ettik. İşte, Türkiye'deki yaklaşık 900 iklim istasyonundaki verilerden Türkiye'nin model için ihtiyaç duyduğu verileri aylık bazda ürettik. Burada ortalama sıcaklık var, evapotranspirasyon var, sıcaklık farkları var, yıllık yağış var, bunların hepsini aylık bazda hesapladık. CORINE arazi örtüsünü kullandık burada. Toprak haritalarını Köy Hizmetlerinin ürettiği yine 25 bin ölçekli haritalardan ürettik. Bunlar içerisinde özellikle toprağın su tutma kapasitesi oldukça önemliydi. Bunu da yine toprakçı hocalarımızla birlikte pedotransfer kurallarını işleterek ürettik ve Türkiye'deki yıllık erozyonu bu şekilde hesapladık. Burada kırmızı kahverengiye doğru erozyonun arttığını görüyorsunuz. Özellikle Dicle havzası ve Fırat havzasında erozyon fazla, Orta Akdeniz Bölgesi'nde aynı şekilde. Bu, hektara ton olarak hesaplanmıştır. Burada aylık bazda erozyondaki değişikliği görüyoruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Göremiyoruz Hocam, herhâlde bir şey var.

PROF. DR. SÜHA BERBEROĞLU – Buyurun Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir sonraki slayt mı bu? Erozyonu göremiyoruz burada.

PROF. DR. SÜHA BERBEROĞLU – Şu anda göremiyor musunuz, ekran paylaşımım görünmüyor mu acaba?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Görünüyor da erozyonu göremedik.

PROF. DR. SÜHA BERBEROĞLU – Tekrar ekran paylaşımı yapayım.

Erozyon haritasını şu anda görüyor musunuz Sayın Bakanım?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Erozyon haritası yok Hocam, yani şu anda yağış, evapotranspirasyon, sıcaklık ve sıcaklık farkı haritaları var.

PROF. DR. SÜHA BERBEROĞLU – O zaman orada kalmış, ilerlememiş sunu. Ben sunuyu tekrar paylaşıyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tahmin ediyorum, bir sonraki slayt olacak.

PROF. DR. SÜHA BERBEROĞLU - Şu an ekran geldi mi?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet.

PROF. DR. SÜHA BERBEROĞLU – Teşekkür ederim.

Burada iklim istasyonlarını görüyoruz ama bunları görmüştünüz herhâlde, ilerliyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Gördük onları Hocam, devam edelim.

PROF. DR. SÜHA BERBEROĞLU – Hazırlamış olduğumuz haritalar var, veri girdileri, bunları, şu anda hareket eden animasyonları görebiliyor musunuz?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bunları da görmüştük Hocam.

PROF. DR. SÜHA BERBEROĞLU – O zaman geçiyorum bunları.

CORINE arazi örtüsü dedik. Kullandığımız toprak haritalarından bahsetmiştim. Onun dışında, toprak su tutma kapasitesinden bahsetmiştim, o haritaları şu anda görüyorsunuz herhâlde?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bunları da gördük.

PROF. DR. SÜHA BERBEROĞLU – Yıllık toplam erozyon haritasını görüyorsunuz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kaldığımız yere şimdi geldik Hocam.

PROF. DR. SÜHA BERBEROĞLU – Burada, özellikle, Dicle havzasında çok yüksek bir erozyon var. Burada, yıllık bazda hektar başına ton olarak erozyon haritasını görüyoruz. Aylık bazda erozyonun değişimini burada görüyoruz. Aynı zamanda, maviyle gördüğünüz grafik net birincil üretim. Burada, erozyon ile net birincil üretim tamamen ters yönde işliyor. Özellikle ekim ayından itibaren, kasım, aralık aylarında erozyonun çok yüksek; haziran, temmuz, ağustos aylarında da Türkiye genelinde erozyonun çok düşük olduğunu görüyoruz. Bunun sebebi, uzunca kurak bir dönemden sonra yağışlarla birlikte vejetasyonun da olmaması nedeniyle eylül, ekim, kasım aylarında erozyon genel manada artıyor.

Tabii, yaptığımız modellerin sonuçlarını test etmemiz gerekiyordu. 107 tane sediment ölçüm istasyonunu kullanarak model sonucumuzu test ettik ve yüzde 92 oranında model doğruluğumuzun olduğunu gördük. Dolayısıyla, Türkiye’de yıllık toplam erozyon miktarımız 285,5 milyon ton; ortalama yıllık erozyon miktarımız 3,88 ton/hektar ve en fazla erozyonun olduğu alan Dicle havzası ve Fırat havzası ancak alanlarına oranladığımız zaman Dicle havzası ile Doğu Akdeniz havzasının en yüksek erozyon ortalamasına sahip olduğunu görüyoruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, Hocam, bu hangi yılın? Şimdi, normalde, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü bunu 160 milyon tona indirdiğini hesap etmişti. Bu hangi yılın değeri?

PROF. DR. SÜHA BERBEROĞLU – Bu, 2014 yılının değeri Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, 2014. Çünkü 2014’ten sonra çok büyük miktarda bir çalışma başlattık biz, Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü kuruldu ve neticede, gerçekten, teraslama çalışmalarıyla, yeşillendirme, yukarı havza kontrolü çalışmalarıyla, DSİ’nin çalışmalarıyla vesaire bu rakam 160 milyon tona indi.

PROF. DR. SÜHA BERBEROĞLU – Sayın Bakanım, kullandığımız yöntemler farklı. Orada farklı “RUSLE” isminde bir model kullanıldı. O model, açıkçası, biraz daha kaba bir model, daha az girdi verisiyle çalışan bir model. Bu manada, modeller arasında bir fark da var, onun da altını çizmek isterim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Peki, efendim.

PROF. DR. SÜHA BERBEROĞLU – Arazi ölçüsü bazında baktığımız zaman, en fazla bozulmuş olanlar orman alanları ki -biraz önce de bu konuşuldu- aslında üzerinde tam ağaç olmayan alanlar da orman vasfında olduğu için özellikle buralarda yüksek değerler çıkıyor. Çalılık alanlar ile tarım alanlarında çok yüksek oranda erozyon olduğunu görüyoruz.

Tabii “İklim değişikliğiyle birlikte bu oranlar nasıl değişti?” diye baktığımız zaman, sadece burada bir senaryoyu baz aldık ama 4 senaryo için de biz ayrı ayrı bunları hesapladık. Burada, özellikle, iklim değişikliğiyle birlikte, Dicle ve Fırat havzalarında çok ciddi miktarda erozyon artışı olacağını görüyoruz; yine, aynı şekilde, Orta Akdeniz havzasında da. Bu sonuçları rakamsal olarak değerlendirdiğimiz zaman, iklim senaryoları kötüleştikçe erozyon hektar/ton cinsinden yıllık olarak ciddi artış gösteriyor hem toplamda hem de ortalamada, senaryolar kötüleştikçe oranlar da artıyor.

Orman yangını riski diğer bir önemli bir konu. Bunun için 14 tane orman yangını etkileyecek faktörü üretip, çok kriterli analizlerle uzman görüşleri alarak ağırlıklandırıp, bunları bir arada, coğrafi bilgi sistemleri ortamında değerlendirerek risk haritasını hem güncel hem gelecek için yapmaya çalıştık. Burada birinci risk faktörü yükseklik. Burada, özellikle yükseklik arttıkça risk artıyor. Bunun dışında, tarımdan uzaklık azaldıkça risk artıyor. Yüksek gerilim hatlarını belirledik, yüksek gerilim hatlarına yaklaştıkça risk artıyor. Eğim arttıkça risk artıyor. Nüfus yoğunluğu... Burada tüm köylere kadar nüfusu işledik ve nüfusun sayısını da bir yoğunluk olarak kullanarak nüfusu da dâhil ettik. Nüfus sayısı arttıkça yangın riski artıyor. Yola olan uzaklık azaldıkça yangın riski artıyor. Yanıcı madde miktarını özellikle ağaç türlerini göz önüne alarak ve kapalılığı dikkate alarak üretmeye çalıştık. Yanıcı madde tipi... Burada döküntü miktarını modellemeye çalıştık. Burada farklı çalışmalarla döküntü miktarları ölçülmüştü, biz bunu alana yaygınlaştırdık coğrafi bilgi sistemleri ortamında. Maksimum sıcaklık, ağaç kapalılığı... Biraz önce söylediğim şekilde üretmiştik, kapalılık da aslında yangın riskini artıran bir faktör. Rüzgâr hızı... Rüzgâr hızı arttıkça risk artıyor şeklinde değerlendirdik. Yağmurdan sonra geçen gün sayısı yani kurak gün sayısı arttıkça risk artıyor. Solar radyasyon, yine ısınım arttıkça artıyor. Nispi nem düştükçe risk artıyor. Bunların hepsini değerlendirdiğimiz zaman, şu anda mevcut güncel riski ve gelecekteki iklim değişikliği senaryolarıyla iklim değerlerini değiştirerek gelecekte nasıl risk artacak onu modellemeye çalıştık. Kırmızılar, riskin yüksek olduğu yerleri ifade ediyor. Gelecekte de riskin nerelerde artacağına baktığımızda, aslında genel manada her yerde hemen hemen bir risk artışı olduğunu gördük.

Tüm bunların yanında bir de kuraklık endeksimiz var. Bu da basit manada potansiyel evopotranspirasyonu yağışa oranlıyoruz, basit bir formül. Bu elde ettiğimiz değer de kurak “zone”dan nemli “zone”a kadar giden bir skalada, 5 farklı skalada değerlendirme yapmamızı sağlıyor. Özellikle Karadeniz Bölgesi’nin nemli olduğunu görüyoruz, İç Anadolu Bölgesi’nin de kurak “zone”da, yarı kurak “zone”da olduğunu görüyoruz.

Güncel ve gelecek iklim verileriyle bunu üretip aradaki farka baktığımızda, Karadeniz Bölgesi’nde bir kuraklaşma, aynı şekilde Akdeniz’de kıyılarda bir kuraklaşma var. İlginç bir şekilde Doğu Karadeniz Bölgesi’nden iç kesime doğru bir nemlilik artışı olduğunu görüyoruz. Bunun dışında Türkiye’nin genelinde bir kuraklık artışı olacağını burada öngörebiliriz.

Tabii, tüm bu değerlendirmeler ışığında baktığımızda, net birincil üretim açısından en riskli üç havzamızın Seyhan, Konya ve Ceyhan havzaları olduğunu görüyoruz. Erozyon açısından Dicle, Asi ve Doğu Akdeniz havzalarının en riskli bölgeler -iklim değişikliğiyle birlikte- olduğunu görüyoruz. Orman yangını açısından yine Doğu Akdeniz, Susurluk ve Batı Akdeniz'in riskli havzalar olduğunu, en fazla risk taşıyan havzalar olduğunu görüyoruz. Sonra da genel, hepsini birleştirip bir risk haritası ürettiğimiz zaman, en riskli havzaların 5'inci derecede Seyhan havzası, 4'üncü derecede Afyon havzası, 3'üncü derecede Van Gölü havzası, 2'nci derecede Fırat havzası ve en riskli havzanın da 1'inci derecede Orta Anadolu havzası olduğunu, iklim değişikliğiyle birlikte olacağını bu modelleme sonuçlarında öngörebiliriz.

Kısaca özetleyecek olursak sonuç olarak; bu tür modelleme çalışmalarıyla ileriye dönük kestirimler yapmaya ihtiyacımız var. Bunlar belirsizlikleri azaltacaktır. Ayrıca, global ölçekteki bu iklim değişikliği etkilerini yerele, havza boyutuna indirmemiz lazım. Örneğin, buradaki eksiklerimizden bir tanesi de sudaki, hidrolojik yapıdaki değişikliktir. Bunu tüm Türkiye için çalışmadık, çok zor bir işti. Bunu biz havzalar bazında çalışmaya başladık. Seyhan havzası ve Büyük Menderes havzası için hidrolojik modellemelerimizi tamamladık, buralarda yüzey akışı nasıl değişecek, evapotranspirasyon, yer altı suyu nasıl değişecek, bunları modellemeye çalıştık. Riskleri bizim tüm Türkiye genelinde bütüncül olarak değerlendirmemiz lazım, müstakil olarak değil, bunların hepsini bir arada değerlendirmemiz gerektiğini düşünüyoruz.

Ben, sabrınız için çok teşekkür ederim.

Sağ olun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hocam, çok teşekkür ederiz, gerçekten çok faydalı oldu.

Ancak bu özellikle erozyonla ilgili ve diğer kuraklıkla ilgili tabii, 2014 yılı değerlerini belki yeni bir çalışmayla 2020 yılı veya 2021, 2022 yıllarına aktarmak, yeniden model işletmek lazım.

Tabii, kuraklık ve diğer erozyonla ilgili başka modeller de var. O modellerle arada ne gibi fark var, onu da belirlemek de fayda var, belki bu aynı zamanda bir doktora konusu da olabilir Hocam.

PROF. DR. SÜHA BERBEROĞLU – Yok.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Orman teşkilatı aynı zamanda özellikle çölleşme ve erozyonla, ÇEM Genel Müdürlüğü bu konuya da temas ederse isabet olur diye düşünüyorum.

Tabii, bu arada bu bozuk orman alanları hakikaten, Türkiye’de şu anda orman teşkilatının ve diğer bütün kurum ve kuruluşların bozuk orman alanlarının ıslahına yönelmesi lazım; bu çok büyük fayda. Çünkü orası orman alanı ama alan bozuk, bu konuda bir çalışma yapılması lazım.

Az önce sunum yapan değerli Hocamız özellikle ifade etmişti, bu bozuk orman alanlarının değerlendirilmesi önemli, belki onları Orman teşkilatı kısım kısım endüstriyel plantasyon alanı olarak ihale edip özel sektöre de verebilir. Özden Hocam da herhâlde görüşünü de az önce belirtmişti. Buralardan başlayarak belki özel sektör de devreye girerse bozuk orman alanları kısa sürede ıslah edilmiş olur.

Bir de ormanların bakımı, seyreltilmesi çok önemli. Bakımı yapılmayan, seyreltilmeyen ormanlar büyümüyor tabii. Bir de sizin vurguladığınız husus çok önemli. Ormanların ağaç türleri de çok önemli, bunun seçimini de ona göre yapmak gerekir, gelecekteki kuraklığa ve yangına karşı dayanıklı ormanların mutlaka oluşturulması lazım. Biz bu maksatla, benim Bakanlığım döneminde Hocam, YARDOP adıyla, yangına dayanıklı ormanlar diye bir çalışma başlatmıştık. Bu çok faydalı oldu, hatta bir yerde de bunun uygulaması yapmıştık, Antalya’da yanan bir alan vardı, orada bir uygulamasını başlatmıştık; bu devam ediyor.

Evet, teşekkür ederiz.

Hocam, sağ olun.

Evet, şimdi bir hocamız daha var, vaktimiz sınırlı.

MURAT BAKAN (İzmir) – Hocamıza sorumuz var.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Sayın Bakanım, Murat Bey söz istedi.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Değerli Hocam, Murat Bey, İzmir Milletvekilimiz, çok değerli Murat Bakan Milletvekilimizin bir sorusu var.

Murat Bey, Hocamıza kısa soru olursa daha iyi olur.

Buyurun efendim.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sizinkinden kısa olacak Hocam.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam efendim, peki. Bu sefer ben çok konuştum anlaşılan.

MURAT BAKAN (İzmir) – Hiç önemli değil, hepimiz konuşmak için buradayız.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam.

MURAT BAKAN (İzmir) – Değerli Hocam, öncelikle çok teşekkür ediyorum sunumuzun için.

Bu sizin yaptığınız bilimsel çalışmalar bize rehber olacak önümüzdeki günlerde, gerçekten çok kıymetli çalışmalar yapmışsınız. Çukurova Üniversitesinde böyle çalışmalar yapıldığını biz bilmiyorduk, öğrenmiş olduk. Teşekkür ederiz.

Bu erozyonla ilgili Sayın Başkanımız, Bakanımız söyledi. Bugüne ilişkin bir veri var mı yani sizin o kendi yönteminizle, çok daha fazla veri girdiğiniz yöntemle, ne bileyim, 2020 yılına ilişkin, 2019 yılına ilişkin bir veri var mı yoksa bu 2014’ten sonra bu değerlendirmeler yapılmadı mı yani o verileri girerek yeni bir çalışma yapılmadı mı?

Bir de orman alanlarını yüksek çözünürlüklü uydu görüntüleriyle hesapladığınızı söylediniz. Bununla ilgili yani bu Türkiye’nin yüz ölçümünün ne kadarı orman alanı sizin hesaplarınıza göre, bununla ilgili elinizde bir veri var mı, bunları bizimle paylaşır mısınız?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, çok teşekkür ederiz.

Murat Bey, çok güzel soru sordunuz, elinize sağlık, dilinize sağlık.

Evet Hocam, buyurun, kısa olarak.

Bazı cevapları hocalarımız yazılı olarak da gönderebilir efendim.

PROF. DR. SÜHA BERBEROĞLU – Olur.

Sayın Milletvekilim, burada son dönemin verilerini dâhil ederek yapmadık ama buradaki girdi verilerini güncelleyip 2020 yılı için güncel erozyon miktarını hesaplayabiliriz. Türkiye’deki bu orman alanlarının hesaplamasıyla ilgili olarak da burada aslında bizim ortaya koyduğumuz ağaç kapallılık miktarı. Buradan bir hesaplama yapmak mümkündür. Ancak burada çıkan rakam ne kadar doğru olur bilemiyorum çünkü Orman teşkilatının kendisinin yasal bir sınırı var. Yani bu biraz tartışmalara neden olabilecek hassas bir konu. Bu nedenle böyle bir rakam biraz spekülatif olabilir ama çıkartabiliriz, mümkündür ama burada, bir mülkiyet kavramı var, o nedenle bu biraz sanıyorum bazı sorunlar da yaratabilir diye düşünüyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

Ben, burada, Sayın Vekilim, bir hususu belirtmek istiyorum. Daha önce Orman teşkilatının Orman Kadastro su diye birimi vardı, kadastro çalışmalarını kendisi yapıyordu. Ben bunun çok doğru olmadığını gördüm. Çünkü neticede kadastro nun belli bir, ülke koordinat sistemine göre yapılması lazım. Bir kanun teklifiyle -yüce Meclisimize teşekkür ediyoruz- Orman Kadastro suyla Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü birleşerek birlikte bir çalışma yaptı; böylece ormanların tapusu ortaya çıktı. Şu anda benim Bakanlığım dönemimde yaklaşık yüzde 85'inin tapusunu aldım ve Orman Genel Müdürlüğüne teslim ettim. Yani artık geri kalanı da bitmek üzere, bitmesi gerekiyordu şimdiye kadar, inşallah, bitmiştir, son durumu bilemiyorum. Yani artık ormanların tapusu var, ne kadar orman alanı olduğu belli. Burada problem şu: Ormanların hepsi gelişmiş orman değil, bozuk orman alanları var, bunların da yaklaşık yüzde 45'i bozuk orman alanı. Mühim olan, Orman teşkilatımızın şu anda bozuk ormanda... Aslında bu daha yüksekti, son zamanlarda bozuk ormanların ıslahına çok önem verildi, yüzde 55'i bozuktur, şimdi, yüzde 45'e doğru indiğini tahmin ediyorum. Dolayısıyla bunun daha da azaltılması lazım. Yani bozuk ormanların süratli bir şekilde, mutlaka ıslah edilmesi gerekir. Bunu belki bizim Komisyon olarak bunda ne gerekiyorsa teklif etmemiz gerektiği kanaatindeyim.

MURAT BAKAN (İzmir) – Önerebiliriz tabii.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Değ il mi Hocam? Bunu özetle vurgulayım.

Teşekkür ediyoruz. Sağ olun, zahmet oldu. Ayrıca Çukurova Üniversitemiz de gerçekten güçlü bir üniversite. Ayrıca sizin bulunduğunuz havzaya belki Ceyhan havzasını da dâhil etmek lazım, Seyhan-Ceyhan ikisini de dikkate alarak bu konuda yapılacak çalışmaları bir özet olarak söylerseniz Hocam, biz de ona göre kurumlara gerekli tavsiyeleri, talimatları yüce Meclis olarak bildiririz.

Teşekkür ediyoruz, çok istifade ettik.

Şimdi, efendim, bugünün son konuşmacısı Doktor Ümit Şahin; kendisi Sabancı Üniversitesi Öğretim Üyesi.

Sabancı Üniversitemiz de gerçekten güçlü bir üniversite hatta bir ara Bosna Hersek'de bir üniversite kurulması için çalışma yaparken International University of Sarajevo, onların da büyük desteği olmuştur.

Süha Bey'e teşekkür ettik, sağ olsun.

Evet, söz sizde, Kendisi Sabancı Üniversitesinde Öğretim Üyesi Doktor Ümit Şahin.

Evet, buyur Hocam.

4.- Sabancı Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. Ümit Şahin'in, video konferans sistemiyle, Türkiye'nin iklim politikalarının temel bileşenleri, Paris Anlaşması ve uluslararası gelişmeler ışığında Türkiye'nin iklim politikalarında gitmesi gereken yön hakkında sunumu

DR. ÜMİT ŞAHİN – Evet, Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; çok teşekkür ediyorum öncelikle beni de davet ettiğiniz için.

Ben Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi'nde iklim politikaları üzerine çalışıyorum ve iklim politikaları özellikle Türkiye'nin iklim politikaları ve uluslararası iklim müzakereleri üzerine çalışıyorum. Yaptığım çalışmalardan bir tanesi de Türkiye'nin kamu kurumları, özel sektör, sivil toplum ve akademi alanında iklim politikalarını belirleyen, iklim politikalarında önemli etkisi olan, rolü olan aktörleri bir araya getirmek yuvarlak masa toplantılarıyla ve iklim çalışmalarına katkıda bulunmaya çalışmak. Ben bu vesileyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin de iklim politikalarının belirlenmesinde sadece bir kanun yapıcı olarak değil, çok önemli bir rolü olduğunu söyleyerek başlamak istiyorum. Çünkü 2007 yılında da –hatırlarsınız- Türkiye Büyük Millet Meclisinde 2 komisyon kurulmuştu iklim

değişikliğiyle ilgili, seçimden önce ve seçimden sonra olmak üzere. O komisyonlarda da ben konuşma yapmıştım, davet edilmişim hatta birincisinde “Türkiye Kyoto’yu İmzala” kampanyasından 170 bin imza teslim etmiştik Meclis Başkanlığına. Bunu şunun için hatırlatıyorum: O Komisyonun, 2007’deki komisyonların çalışmasının ardından ve raporunun ardından Türkiye, 2008’de Kyoto Protokolü’ne taraf oldu. Ben şimdi de bu Meclis Komisyonu çalışmalarından sonra Paris Anlaşması’na Türkiye’nin taraf olacağına inanıyorum. Türkiye’nin bu alanda atması gereken çok önemli adımlar var.

Bu sunumda da ben sizlere Paris Anlaşması’ndan ama özellikle Paris Anlaşması’nı zaten çok iyi bildiğiniz için net sıfır hedefinin ne olduğundan, bugün dünyada bir norm hâline gelen net sıfır hedefinden, Türkiye’nin net sıfır hedefi alma yolunda yapması gereken çalışmalardan bahsedeceğim. Özellikle de uluslararası iklim politikalarında bugün geline yeni nokta, özellikle Avrupa Birliği’nin 2019’daki Yeşil Mutabakatı, bu sene Amerika Birleşik Devletleri’nin Biden yönetimiyle birlikte Paris Anlaşması’na geri dönmesi ve son düzenlenen, 22 nisanda düzenlenen liderler zirvesinin ardından ve hatta buna bir de geçen hafta açıklanan Uluslararası Enerji Ajansının 2050 net sıfır yol haritasını da enerji sektörü için eklemek lazım. Bütün bu gelişmelerin ardından uluslararası gelişmeler ışığında Türkiye’nin iklim politikalarının hangi yönde gitmesi gerektiğine dair bir sunum yapmaya çalışacağım. Sunum planım zaten elinizde var, bunu geçiyorum.

Şimdi, Türkiye’nin iklim politikalarının temel bileşenleriyle başlamak gerekirse Türkiye’nin, iklim değişikliği konusunda, iklim değişikliğinin önemi ve bütün dünyayı etkileyeceği konusunda net ve istikrarlı bir pozisyonu var. Önce, ilk başta bunu söylemek lazım. Dünyanın çeşitli ülkelerinde işte Trump yönetimindeki Amerika Birleşik Devletleri’nde olduğu gibi zaman zaman iklim değişikliğinin varlığını dahi inkâr eden yönetimlerin gelip gittiğini biliyoruz. Türkiye’de 1992’den bu yana son derece istikrarlı bir şekilde iklim değişikliği konusunun önemsendiğini ve bu konuda politikalar geliştirildiğini biliyoruz. Bu son derece önemlidir bir çıkış noktası olarak, bunu vurgulamak istiyorum.

İkincisi: Türkiye’nin iklim politikalarında küresel adalet vurgusu son derece önem taşıyor. Özellikle Türkiye’nin konferanslarda yaptığı, taraflar konferanslarında yaptığı konuşmalarda ya da diğer uluslararası alanlarda sadece ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluk ilkesi anlamında değil, aynı zamanda iklim krizinden diğer yoksul ülkelerin, az gelişmiş ülkelerin daha fazla etkilenmesi anlamında da bir küresel iklim adaleti vurgusu yaptığını söyleyebiliriz, bu da önemli bir özelliği.

Öte yandan, Türkiye’nin en son resmî açıklamalarında da bunu sık sık görüyoruz; sera gazı emisyonlarında tarihsel sorumluluğu neredeyse bulunmayan bir ülke olduğu anlayışı hâkim. Ben bu konuyu biraz ele almaya çalışacağım sunumunda.

Yine, hepinizin bildiği gibi Türkiye, Paris Anlaşması’nı imzaladı ancak taraf değil. Ama imzalamış olmasını da önemli bir not olarak buraya düşmek istiyorum çünkü Türkiye’nin, Paris Anlaşması’nın içeriğini benimsediği anlamına geliyor büyük ölçüde bu ancak işte, çeşitli gerekçelerle, bildiğiniz gerekçelerle henüz taraf olmadı.

Türkiye’nin bir sera gazı azaltım hedefi bulunmamaktadır; Bunu da not etmek lazım. Her ne kadar 2015’te, Paris öncesi sunulan bir INDC olsa da burada herhangi bir azaltım hedefi bulunmuyor. Bunu da ileriki slaytlarda tekrarlayacağım.

Yine, Türkiye’nin herhangi bir mutlak azaltım hedefi olmadığı gibi, mutlak azaltım ihtimalinden de bugüne dek söz edilmediğini biliyoruz hiçbir şekilde ve uzun vadeli de herhangi bir azaltım veya net sıfır hedefi bulunmuyor Türkiye’nin. Türkiye’deki iklim değişikliğiyle ilgili azaltım politikaları büyük ölçüde yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği yatırımlarıyla sınırlı. Bunlar önemli ölçeklerde olsa da azaltım politikalarının sadece enerji alanındaki bu çalışmalarla sınırlı olduğu söylenebilir ve uyum politikalarının da öncelikli görüldüğünü söyleyebiliriz.

Şimdi, bu, Türkiye'nin neredeyse sorumluluğunun bulunmadığına dair argüman açısından sera gazı emisyonlarına şöyle kısaca bir göz atmak gerekiyor. Sera gazlarını biliyorsunuz, en önemli karbondioksit. Bütün sera gazı emisyonlarının yaklaşık dörtte 3'ü karbondioksitten oluşuyor ve yine bunların yaklaşık yüzde 75'i enerji sektöründen kaynaklanıyor. Enerji sektörü içinde de elektriğin ve ısı üretiminin payı yüzde 30 -dünya ölçeğinde bunlar- işte, ulaşımın payı yüzde 16 ve sanayinin de yine oldukça yüksek bir payı var bildiğiniz gibi.

Sanayinin içerisinde önemli bir vurgu yapılması gereken nokta, sanayi ürünlerinin üretiminden kaynaklanan sera gazı emisyonlarında karbondioksit eş değeri olarak demir çelik ve çimentonun ağırlıklı olduğunu biliyoruz ve bu da aslında ilk kullanımı ya da son kullanımı anlamında sanayinin inşaat sektörüne yansıyor. İnşaat sektörü aslında dünyada toplam karbondioksit emisyonlarının yüzde 10'undan daha fazlasından tek başına sorumlu; bu da önemli, unutulmaması gereken bir nokta.

Şimdi, bütün dünyada en fazla emisyonu olan ülkelerin -yüzde 40'ın üzerinde- Çin ve Amerika Birleşik Devletleri olduğunu biliyoruz ancak burada özellikle Türkiye'nin payının yüksek olduğunu, 15'inci sırada olduğunu ve -Avrupa'da gördüğünüz gibi- Türkiye'nin yüzde 1,2'lik bir payı olduğunu unutmamak gerekiyor; bu, çok düşük bir pay değil. Türkiye'nin toplam emisyonları bugün yıllık sera gazında 500 milyon, karbondioksitte 400 milyon civarında ve yüksek emisyonlu ülkeler arasında yer alıyor Türkiye, nüfusu ve ekonomik büyüklüğü açısından doğal olarak ve ilginç bir şekilde -bunu daha sonra bir kez daha tartışmak istiyorum- Türkiye'nin 2017'den bu yana iki yıl üst üste sera gazı emisyonlarında bir azalma eğilimi olduğu görünüyor. Özellikle ileriki iklim politikaları açısından bunun çok yakından incelenmesi ve sürüp sürmeyeceğinin anlaşılması gerekiyor.

İklim adaleti açısından önemli olan kişi başı emisyonlarda Türkiye, tabii, yıllık toplam emisyonları kadar yüksek bir yerde değil ancak çok da düşük değil. Türkiye'nin emisyonları yaklaşık olarak dünya ortalamasının biraz üzerindedir, karbondioksit emisyonları yine bunlar. Tabii, Amerika Birleşik Devletleri vesaire gibi çok yüksek değil ancak gelişmekte olan ülkeler gibi çok da düşük değil, örneğin, Hindistan'ın -gördüğünüz gibi- 2 tonun altındayken Türkiye 5 tona yakın. Bu, 2017-2019 rakamlarında 5 tonun biraz altına inmişti azalma nedeniyle. Dolayısıyla kişi başı emisyonlarda da Türkiye'nin çok düşük bir emisyonu olmadığını söylemek gerekiyor. Tabii, burada en önemli argüman tarihsel sorumluluk. Tarihsel sorumluluk için kümülatif emisyonlara bakılıyor bildiğiniz gibi yani Sanayi Devrimi'nden bu yana olan emisyonlar. Bunda Türkiye'nin çok düşük bir seviyede olduğu, neredeyse hiçbir sorumluluğu olmadığı düşünülse de Türkiye'nin payı yüzde 0,6 gördüğünüz gibi ve 197 ülke arasında bu şekilde girebilmiş 40 ülke var ve Türkiye, burada da aslında o kadar düşük bir seviyede değil; bütün ülkeler arasında Türkiye'nin 26'ncı sırada, 197 ülke arasında 26'ncı sırada olduğunu söylemek lazım.

Özetlersek, yıllık karbon emisyonlarındaki payımız yüzde 1,2; 15'inci sırada, Avrupa ülkeleri arasında Almanya'dan sonra 2'nci sırada; kişi başında dünya ortalamasının biraz üzerindedir. Tabii, bütün emisyonların yüzde 80'inden sorumlu G20 ülkeleri arasında yer alıyor Türkiye. Yıllık emisyonları 1990'dan bu yana Türkiye'nin yüzde 130 arttı ancak dediğim gibi, 2017'den sonra 2017'de bir zirve noktası yapmış gibi görünüyor şimdilik en azından ve Sanayi Devrimi'nden bu yana da yüzde 0,6'sından sorumlu ve bu da AB tek sayıldığında Türkiye'yi 19'uncu yapıyor, ayrı sayıldığında da 26'ncı yapıyor dünyada 197 ülke arasında.

Şimdi, Paris Anlaşması'nı çok detaylı anlatmayacağım, hepimiz gayet iyi biliyorsunuz, sadece bir iki noktaya vurgu yapmak istiyorum. Birincisi, Paris Anlaşması'nın da dâhil olduğu uluslararası iklim değişikliği rejiminde azaltım -yani burada bahsettiğimiz konu ağırlıklı olarak net sıfırda azaltım- bu konulardan sadece bir tanesi ama bunun yanında teknoloji transferi gibi, iklim finansmanı gibi, uyum

gibi pek çok mekanizma yine iklim rejiminin içerisinde. Dolayısıyla, Türkiye'nin iklim rejiminin Paris Anlaşması'nın bir parçası olması tüm bu konularda söz sahibi olması ve Türkiye açısından kazanımlar elde etmesi açısından son derece kritik.

Paris Anlaşması'ndaki 1,5 derece hedefinin şu anda daha çok vurgulandığını görüyoruz. Bildiğiniz gibi 2'nci maddenin (a) fıkrasında net bir şekilde bu 1,5 derece vurgusu yapılmaktadır ya da 2 derecenin çok altında tutma hedefi yapılmaktadır ve bunda, Paris Anlaşması daha önceki iklim anlaşmalarından, Kyoto Protokolü'nden farklı olarak bütün ülkelerin ortak hedef yönünde harekete geçmesini öngörür. Şeffaflık, takip ve bu hedeflerin, NDC adı verilen hedeflerin sürekli güçlendirilerek artırılması önemli bileşenleri arasında Paris Anlaşması'nın. Biraz önceki Hocamızın da belirttiği gibi Türkiye, Paris Anlaşması'na taraf olmayan 6 ülkeden bir tanesi maalesef bugün.

Şimdi, karbon bütçesinden bahsetmek zorundayız çok kısaca çünkü net sıfır hedefini anlayabilmek için Türkiye'ye düşen karbon bütçesinin hesaplanması ve bunun ortaya konulması gerekiyor. Şu anda biz bu konu üzerinde bir araştırma yürütüyoruz, henüz sonuçlarını almadık ama umarım COP26'dan önce bu raporu da açıklayacağız. Bildiğiniz gibi karbon bütçesi karbondioksitin atmosferde birikmesinden kaynaklanıyor; birikme özelliğine sahip olduğu için yıllar içerisinde, işte, 1850'den bu yana giderek artan bir emisyon var ve bu emisyonların yarısı atmosferde tutuluyor, ancak yarısı yutaklar tarafından alınabiliyor, yüzde 46'sı atmosferde kalıyor ve birikiyor. Bu birikimin de en önemli sorumlusunun net bir şekilde kömür olduğu, 2'nci sırada da petrol, onu da doğal gazın izlediğini biliyoruz.

Şimdi, karbon bütçesi demek sıcaklığı 1,5 derece ya da 2 derece -bütçeye göre değişir- arttırmak için bütün küresel düzeyde yapılan kümülatif toplam, sanayi devriminden bu yana, karbon emisyonu demek. Buradaki rakamları çok dikkate almayın, bunlar biraz değişti, biraz arttı ama sonuçta karbon bütçesinin yaklaşık yüzde 70'ine yakını şu anda tüketilmiş durumda ve elimizde sadece çok düşük bir karbon bütçesi kalmış durumda. Eğer Paris Anlaşması'na uygun olarak yüzde 50 şansla 1,5 derecede iklim değişikliğini sınırlamak istiyorsak Türkiye'ce... Dünyanın elinde 2020'den başlamak üzere sadece 395 gigaton yani 395 milyar tonluk bir bütçe kalmış durumda. 2 derece için ise -2 derece daha büyük bir yıkım getireceği için bunu yüzde 66 şansla almak daha doğru- 985 gigaton bir karbondioksit bütçesi kalmış durumda. Dolayısıyla, Türkiye, bu bütçe içerisinde kendi sorumluluk payına, tarihsel sorumluluğuna, kalkınma hakkına ve güncel emisyonlarına uygun olarak ve tabii, kişi başı emisyonlarına da uygun olarak belli bir adil hak almak durumunda. Bunu dediğim gibi çeşitli şekillerde hesaplamak mümkün ancak 1,5 derece ve 2 derece bütçesi için, Türkiye'nin tarihsel sorumluluğu yüzde 1-1,5 arasında bir rakamda belirlenip bunun içerisinde Türkiye'nin bütçesinin çıkartılması gerekiyor. Bu hesap yapıldığı zaman şu anki mevcut 400 milyon tonluk karbondioksit salınımları sabit tutulsa bile bu bütçeyi Türkiye'nin en geç on beş-yirmi yıl içerisinde tüketiceği; aslında, bu 400 milyon tonun artmaya devam edeceği varsayılırsa da bu bütçenin çok daha kısa bir sürede tükeniceği, tüketileceği ortaya çıkar. Dolayısıyla, Türkiye eğer emisyon azaltımına başlamazsa kendisine tahsis edilen bütçeyi -yüksek bile kabul edilse bu tahsisat- çok kısa bir sürede tüketme riskiyle karşı karşıya hatta emisyonlar artarsa 2 derece bütçesinin de 2050'den önce tükeniceği rahatlıkla söylenebilir. Bu nedenle, bu, küresel düzey için yapılmış bir şekil ama sembolik olarak bütün ülkeler için geçerli. Eğer, emisyonların azaltılması yani zirve noktası geciktirilirse -emisyonların azaltılmaya başladığı yıl- azaltım miktarının, düzeyinin çok daha hızlı, çok daha dik olması gerekecek. Bu yüzden bir an önce, bütün ülkelerin, Türkiye'nin de emisyonlarını -buna pik yaptırmak deniliyor biliyorsunuz, bu müzakere jargonunda- en kısa zamanda zirve noktasına çıkartıp düşüşe geçirilmesi gerekiyor Türkiye'nin de net sıfır hedefine ulaşabilmek için. Şu anki mevcut politikalarla dünya, eğer sadece Paris Anlaşması geçerli olursa yaklaşık 2,9 derece ısıyor; eğer mevcut, daha iyileştirilmiş hedefler de tutturulursa 2,6 derece ısıyor; çok iyimser bir şekilde bakıldığında yani herkes her dediğini sonuna kadar yaparsa 2,1 derece. Yani henüz çok

iyileştirilmiş hedeflerle bile dünyanın toplam azaltım hedefleri değil 1,5 derece, 2 derecede bile tutmaya yeterli değil ve bu gidişle 2036 gibi en geç, 2030'larda 1,5 dereceyi göreceğimizi bilim insanları hesaplıyorlar.

Şimdi, buradan çıkarak net sıfır emisyonu ne demek? Net sıfır emisyonu: Paris Anlaşması'nın 4'üncü maddesine göre küresel düzeyde emisyonların, insanlığın yaptığı toplam emisyonların yutakların tuttuğuyla kıyaslanarak sıfırlanması. Şimdi, bunun yapılabilmesi için, bildiğiniz gibi IPCC 2030'a kadar emisyonların yarıya indirilmesi, 2050'ye kadar da sıfırlanması gerektiğini ortaya koymuştu. Bu IPCC Raporu 2018, 2018'den sonra net sıfır hedefi alan ülkelerin sayısı hızla arttı ve bugün küresel emisyonların yüzde 73'den sorumlu olan çok sayıda ülke -bunların hepsi yasal yasalarına koymadı ama- çoğu net sıfır hedefini 2050 olmak üzere aldı. 2050'den önce hedef alan ülkeler de var ama genellikle -işte, Amerika Birleşik Devletleri de dâhil olmak üzere Avrupa Birliği vesaire- 2050 hedefini alınmış durumda. Çin ve Kazakistan 2060 diye net sıfır hedefi aldı ve çok sayıda ülkenin gördüğünüz gibi bu hedefi en azından tartışmaya devam ettiğini biliyoruz, maalesef Türkiye, henüz bu ülkeler arasında değil.

Tabii, burada, hakkaniyet ve adil bütçe payı anlamında şunu söylemek lazım: Gelişmiş ülkelerin -Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği gibi- aslında 2050'den çok önce net sıfıra ulaşmaları gerekir ama Türkiye -biraz önce de açıkladığım gibi- pek çok konuda dünya ortalamasında; hem emisyonlardaki payı hem kişi başı emisyonu olarak dünya ortalamasında olduğu için Türkiye'nin 2050'de net sıfır emisyon hedefi alması gerekecektir. Bu da net sıfırın, işte, negatif emisyonların olduğu varsayımıyla nasıl 2050'ye doğru azalması gerektiğini gösteren bir grafik. Bu da çok önemli, eğer gerçekten 2050'de net sıfıra ulaşırsa 2050'den sonra yutaklar sayesinde atmosferdeki karbondioksit miktarının yavaş yavaş düşeceği ve soğumanın başlayacağı yani küresel ısınmanın biraz dengelenmeye başlayacağı net olarak ortaya konulmuş durumda.

Şimdi, küresel iklim politikalarının hangi noktada olduğunu kısaca özetleyerek, Türkiye için önerilere geçerek bitirmek istiyorum izninizle.

Son durumda, bu en son Amerika Birleşik Devletleri Başkanının liderler zirvesinin de ardından, hatta en son G7 zirvesinin de ardından çok net bir durum ortaya çıktı. Birincisi: Artık küresel düzeyde, uluslararası politikalarda iklim değişikliği artık iklim krizi olarak tanımlanıyor, bu çok netleşti. İkincisi: Paris Anlaşması olmazsa olmaz kabul ediliyor. Paris Anlaşması'nın olmadığı bir iklim rejiminden bahsedilemez. 1,5 derece hedefi kesin kabul gördü; artık hiç kimse 2 derece hedefinden bahsetmiyor, hiçbir ülke neredeyse. 1,5 derece hedefi netleşti. En son bu 1,5 derece hedefinin Amerika Birleşik Devletleri-Çin ortak açıklamasında da geçmiş olması çok önemliydi. Net sıfır hedefi belirlemek her ülkenin atması gereken ilk adım olarak görülüyor bugün. Net sıfır hedefi belirledikten sonra siz aslında özellikle COP26, Glasgow'da tamamen sıfır temasıyla yapılacak; net sıfır hedefini ilan etmeniz gerekiyor.

İklim mücadelesi ekonomilere yönelik bir tehdit olarak değil, yeni iş alanları ve istihdam olanakları yaratacak ve ekonomiye katkı sağlayacak bir fırsat olarak görülüyor ve iklim mücadelesinin yaratacağı yeni işler "kaliteli, orta sınıf, sendikalı işler" olarak tanımlanıyor. Bu çok önemli, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin istihdam planında bu sık sık vurgulanıyor, bu yeni işlerin "kaliteli, yüksek teknoloji, enerji sektöründe" vesaire işler olduğu sık sık tekrarlanıyor.

Bildiğiniz gibi, yine, en son liderler zirvesinden sonra, pek çok ülke hedeflerini yeniledi. Amerika Birleşik Devletleri'nin, Paris Anlaşması'na dönmesinin ardından hedefini oldukça yükselttiğini, 2030'a kadar yüzde 50-52'ye çıkardığını, 2035'te elektrik üretiminde fosil yakıtlardan tamamen çıkmayı yani elektrik sektörünü tamamen karbonsuzlaştırmayı hedeflediğini biliyoruz; AB'nin hedefi aynı zaten.

Japonya ve Kanada hedeflerini yükseltti. Çin önemli bir şey söyledi, Çin, 2030'dan önce emisyonlarını azaltmaya başlayacağını söylemişti ve 2060'ta net sıfırı söylemişti ama 2025'ten sonra kömür tüketimini de azaltmaya başlayacağını söyledi. Güney Kore de bu arada Avrupa Birliği ve İngiltere gibi yurt dışındaki kömür yatırımlarına finansman sağlamaya son vereceğini açıkladı. En son, daha iki gün önce G7 ülkeleri de zirvede hükümetlerin sağladığı kömür finansmanını bu yıl sonuna kadar durdurmaya karar verdi. Yani bu da gelen ve yaşanan enerji dönüşümünün ne kadar ciddi olduğunu gösteriyor.

Şimdi, "Türkiye'nin hedefleri ne olur?" diye bakarsak; Türkiye'nin 2015'teki INDC'sinin yani ulusal katkı beyanı hedefinin artık geçerli olmadığını görüyoruz. Siz de bu son envanter sonuçlarını biliyorsunuz. Buna göre, Türkiye'nin INDC'sine göre 2020'de referans senaryo emisyonunun 673 milyon ton olması gerekiyordu, oysa 506 milyon tonda kaldı. Referans senaryoda öngörülen miktara 2030'da çıkması için yılda yüzde 8'lik bir artış gerekir, azaltımdaki 959 milyon tona çıkmak için bile yılda yüzde 6 artış gerekir ki bunun artık mümkün olmadığını biliyoruz. Zaten dediğim gibi, 2017'den sonra bir azalma başladı ama en son, artan yıllarda da yaklaşık yüzde 5'lik bir artış görünüyordu, en son, 2011'de bir yüzde 7 artış var. Dolayısıyla böyle bir artış beklenemeyeceği için Türkiye'nin gerçekçi bir referans senaryoyla yeni NDC'sini belirlemesi gerekiyor. Bu da son açıklamadan, TÜİK'in envanterinden 2019'daki, 2017'den sonraki azalmayı görüyorsunuz.

Bizim yaptığımız bir çalışmada, Erinc Yeldan ve Ebru Voyvoda hocalarla birlikte yaptığımız çalışmada... Ki bizim düşündüğümüz baz senaryoya bile Türkiye'nin gelmeyeceğini, en kötü ihtimalle yani yüzde 3-4 artsa bile 2030'da en fazla 700-800 milyon ton arasında olacağını öngörebiliriz. Dolayısıyla Türkiye'nin 2030 hedefini bu tür gerçekçi bir senaryoya göre belirlemesi gerekiyor.

Şimdi son olarak, Uluslararası Enerji Ajansı'nın yeni açıklanan karbonsuzlaşma yol haritasından biraz bahsetmek istiyorum. Daha doğrusu, bu karbonsuzlaşma yol haritasını elbette anlatmayacağım ama bu Uluslararası Enerji Ajansı gibi uluslararası enerji sektörünün temel ana akımını temsil eden bir örgütün 2050'de net sıfır patikasını açıklaması önümüzdeki yıllarda Türkiye'nin de dünya ekonomisinin bir parçası olarak nasıl bir enerji sektörü göreceğini ve dünyanın nereye doğru gittiğini gösteriyor. Örneğin çok önemli noktalardan bir tanesi, bu yıldan itibaren yeni kömür santrallerinin yapımının onaylanmaması gerektiği söyleniyor. Gelişmiş ülkeler için 2030'da, gelişmekte olan ülkeler için 2040'a kadar kömürden elektrik üretiminin tamamen bırakılması gerektiği söyleniyor. İşte, 2030'dan itibaren bütün otomobil satışlarının yüzde 60'ının, 2035'ten sonra tamamının elektrikli olması gerektiği söyleniyor vesaire. Dolayısıyla bu yol haritası Türkiye'yi de bağlayacak bir yol haritasıdır. Ben –burada da Türkçelerini görebilirsiniz- bu yol haritasından da yola çıkarak ve Türkiye'nin mevcut sorumluluk payından, mevcut emisyonlarından ve politikalarından da yola çıkarak -son 2 slaytım bunlar- Türkiye'nin yeni iklim politikalarının nasıl olması gerektiğine dair sadece dediğim gibi uluslararası iklim politikalarının şu anki gidişatından yola çıkarak ve Uluslararası Enerji Ajansı'nın, G7'nin ve diğer bu konuda politika geliştiren önemli kurumların öngörülerinden yola çıkarak Türkiye'nin yeni iklim politikalarının hangi yönde şekillenmesi gerektiğine dair birkaç öneriyle bitireceğim.

Birincisi: Paris Anlaşması en kısa zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilmeli ve Türkiye, Paris Anlaşması'na taraf olmalı. Bunun hemen ardından, en kısa zamanda, Türkiye, 2050'de net sıfır hedefi ilan etmeli. Dediğim gibi Türkiye, dünya ortalamasında emisyonu olan ve sorumluluğu olan bir ülke olduğu için dünya ortalaması olan 2050'yi seçebilir.

Türkiye'nin mevcut NDC'si yenilenmeli yani ulusal katkı beyanı yenilenmeli ve 2017'den itibaren başlayan emisyon azalması trendini bir veri olarak kabul edip ve bundan aslında güç alıp 2030'a kadar gerçekçi bir mutlak azaltım hedefi belirlenmeli. Türkiye bugüne kadar -söylediğim gibi- herhangi bir mutlak azaltım hedefinden maalesef söz etmedi ancak iklim politikaları artık tamamen bu yöne doğru gittiği için Türkiye'nin de bir mutlak azaltım hedefi belirlemesi gerekiyor.

Uluslararası Enerji Ajansı'nın da söylediği gibi, 2021'den itibaren yeni kömürlü termik santrallerin yapımı için lisans verilmemeli, aynı şekilde, yeni kömür madenlerinin, petrol ve doğal gaz kuyularının açılması için lisans verilmemeli. Bu da IEA'nın raporundan.

Kömürün elektrik ve ısı üretimindeki payı 2035 civarında sıfırlanmalı ve elektrik sektörü 2040'larda fosil yakıtlardan büyük ölçüde ya da tamamen arındırılmalı.

2030'dan itibaren yeni satılan motorlu taşıtların önemli bir bölümü, yük taşımacılığı da dâhil olmak üzere, elektrikli olmalı ve 2030'dan itibaren yeni yapılan bütün binalar sıfır karbonlu olmalı. Tabii, bunun için, 2050'de net sıfıra ulaşabilmek için ve karbonsuzlaşma için bazı öncelikli politikaları her ülkenin önüne hedef olarak koyması gerekiyor. Birinci olarak, dünyada süren karbonsuzlaşma ve enerji dönüşümüyle bir eş güdüm içinde olmak gerekiyor. Türkiye de büyük bir ekonomi ve dünya ekonomisinin bir parçası ve dünya enerji dönüşümüne giderken, karbonsuzlaşmaya giderken bunun tersi yönde olması mümkün değil.

2050'ye kadar elektrik sektöründe yüzde yüz yenilenebilir enerji hedefinin konulması gerekiyor zaten Uluslararası Enerji Ajansı da nükleeri hariç tutarak, bir tek nükleeri yüzde 5 bırakmış mevcut nükleer santraller nedeniyle "yüzde 95" diyor. Tabii, bu, elektrik sektöründe yüzde yüz yenilenebilir enerji demek, depolama teknolojilerinin yaygın kullanımı ve yenilenebilir enerjiyle uyumlu iletim ve dağıtım şebekelerinin geliştirilmesi demek. Bunlara ciddi bir şekilde yatırım yapılması gerekiyor.

Enerji verimliliği konusunda Türkiye'nin çok önemli politikalarının ve hedeflerinin olduğunu biliyoruz. Bunların geliştirilmesi, artırılması gerekiyor hem sanayide hem konutlarda hem de ulaşımda.

Çok önemli bir nokta: Enerjinin son kullanımında elektrifikasyon giderek artıyor. 2050'de bütün enerji tüketiminin yarısının elektrik olacağını söylüyor Uluslararası Enerji Ajansı ki bugün yüzde 20'ler civarında. Dolayısıyla elektrifikasyon çok önemli, bunun için ciddi bir teknolojik değişim, mevzuat değişimi, yatırım yapılması gerekiyor, tabii, ulaşım ve konutlar burada başı çekecektir. Bunun için şimdiden hemen çalışmaya başlamak gerekiyor.

Demir-çelik gibi yoğun karbon emisyonu olan sanayilerde yeşil hidrojen bugün konuşulmaya başladı; özellikle Avrupa'da bu konuyla ilgili çok sayıda çalışma yapılıyor, Türkiye'de de bu konuda çalışmalar yapıldığını biliyoruz. Bu tür yoğun karbonlu sanayilerde yeşil hidrojen ve diğer teknolojilerin kullanımı için bugünden araştırma ve geliştirme çalışmalarının yapılması gerekiyor. Enerji dönüşümü için, gerekli teknolojilerin üretimi için, yerli üretimi için, teknoloji transferi için ve teknolojinin geliştirilmesi için çalışmak gerekiyor.

Çok yeni bir haber: İklim eylemi için gerekli teknolojilerin lisansından feragat konusunun Dünya Ticaret Örgütü'nde gündeme geldiği, tıpkı aşıda olduğu gibi bugünlerde konuşuluyor. Türkiye'nin de bu konuda bir politika geliştirmesi gerektiğini söyleyebiliriz ve elbette, bilim ve teknoloji alanında karbonsuzlaşmaya yönelik araştırmalara daha fazla destek verilmesi gerekiyor.

Ben, hepimizin bildiği, çocukların, gençlerin, gelecek kuşakların bu alandaki talebiyle bitirmek istiyorum. Onlar da zaten biliyorsunuz sürekli şu anda iklim konuşuyorlar ve net sıfır karbon emisyonu istiyorlar "Kömürden vazgeç." diyorlar.

Dikkatiniz için çok teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, çok teşekkür ederiz.

Gerçekten çok faydalı bilgiler sundunuz. Özellikle burada, müsaade ederseniz, ben, Komisyon üyelerimizin de bilmesi açısından bir hatıramı zikretmek istiyorum: Efendim, Kyoto’ya taraf değildik -Ben o zaman Çevre ve Orman Bakanıydım- ancak, bizi Amerika’yla aynı kefeye koyuyorlardı “Türkiye de Kyoto’ya taraf değil.” diye, hâlbuki herhangi bir mesuliyetimiz yok. Bakanlar Kurulunda, -o zaman Başbakanımız Recep Tayyip Erdoğan- tabii, diğer Bakanlarımız “Kyoto’ya taraf olursak bize çok büyük bir yük yükler.” diye 600 milyon dolardan bahsediyorlardı; dolayısıyla “Kyoto’ya taraf olmayalım.” dediler ama ben kendilerine dedim ki Kyoto’ya taraf olmazsak bizi Amerika’yla birlikte... Bütün toplantılarda Amerika ve Türkiye’den bahsediyorlar; bizim cürmümüz yok ki yani az önce ifade edildiği gibi tarihî mesuliyetimiz çok cüzi. Dolayısıyla “Kyoto’ya taraf olmamız hiçbir mesuliyet getirmez.” diye kabul ettirdik, Bakanlar Kurulundan geçti ve 26 Ağustos 2009 tarihinde de yüce Meclis, Kyoto Protokolü’ne resmen taraf oldu ve hakikaten biz bütün müzakerelerde -bazı toplantılarına ben Başkanlık yaptım- çok rahatladık. Burada da, tabii ki, Paris Anlaşması’yla ilgili durumu biz Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızı, Mehmet Emin Bey’i tekrar davet edeceğiz, Enerji Bakanlığımız tekrar davet edeceğiz. Bunu müzakere edelim. Nedir? Hangi şartlarla kabul edeceğiz? Yalnız, ben, Değerli Hocam, Ümit Bey; Acaba 2050 yılında sıfır emisyon için Çin gibi 2060’ı mı dikkate alsak? Sadece bunu sormak istiyorum. Bir de, bir tek, özellikle Sayın İzmir Milletvekilimizin bir sorusu var.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Benim de var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sizin de mi var?

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Evet.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, size de verelim.

Kısaca sorularımızı... Vakit de çok geçti.

Önce, Sayın Murat Bakan’a veriyorum sözü.

Buyurun Murat Bey.

Sadece soru sorarsak Hocamıza.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ben de bir anımı anlatacağım Sayın Bakanım!

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hatıralarını anlat, evet.

MURAT BAKAN (İzmir) – Değerli Hocam, çok teşekkür ederiz sunumuzun için.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ya, Murat Bey, ben bu konuyla ilgili hatıramı anlatıyorum yoksa hatıra çok bizde.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ben de iklimle ilgili bir hatıramı... Biliyorum, biliyorum; takılıyorum. Olsun bu kadar da.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – İzmir’le ilgili hatıramı anlatsam sabah olur.

MURAT BAKAN (İzmir) – Evet.

Hocam, Komisyona katkılarınızdan dolayı biz de teşekkür ederiz.

Benim hatıram yakından bir hatıra: Komisyonunun ilk toplantısında, dediniz ya “Dünyada artık ‘iklim krizi’ deniliyor.” diye, ben bunu eleştirdim yani Komisyonun ismini, Parlamentoda da yaptığım konuşmalarda eleştirdim. “İklim Değişikliği” konunun aciliyetini anlatmıyor artık. Dolayısıyla “İklim Krizi” “İklim Acil Durumu” “İklim Yıkımı” ne dersek diyelim, başka bir şey söylememiz lazım konunun

vahametini anlatmak bakımından. Dolayısıyla sizin de onu söylemeniz benim açımdan çok kıymetli. Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak “İklim krizi” diyoruz. Komisyonun içinde de bazen Komisyonu tanımlarken “İklim Krizi Komisyonu” diye anlatıyoruz.

Ben, siz sunumuzu yaparken 4 soru hazırlamıştım size.

1) Türkiye’nin Niyet Edilen Ulusal Katkı Beyanı’nda verilen hedefi yeterli miydi? Onun yanıtını verdiniz, “Yeterli değil.” dediniz.

2) Emisyon azaltımı için hiçbir önlem almadan da hesaplanılan miktarın -yani bizim referans değerlerin, azaltımın- altında kaldık; dolayısıyla, bu gerçekçiliği yeniden yeni bir hedef koyup daha gerçekçi olabilir mi? diyecektim, onu da 2’nci soru olarak hazırlamıştım, onu da yanıtladınız.

3) Türkiye, Paris Anlaşması’na taraf olursa Türk ekonomisi için bu bir yük yaratır mı? diyecektim, onun da yanıtını verdiniz ve son olarak Türkiye’nin kömürden çıkması Türkiye için ekonomik bir yük yaratır mı? Çünkü Enerji Bakanlığı burada yaptığı sunumda “Çokça termik santral planladıklarını.” söyledi hatta, Eskişehir Milletvekilimiz de, bizim Komisyonumuzun üyesi de söyledi. Alpu Termik Santraliyle ilgili yapılan birtakım hesaplamalar da var, on beş yıl için alınan, yapılan, verilen alım garantilerinin Türkiye’nin güneş enerjisi kapasitesini 2 katına çıkartabileceğine ilişkin hesaplamalar var. Dolayısıyla, Türkiye’nin termik santrallerden, kömürden tamamen çıkması gerektiğini düşünüyoruz, bunları da söylediniz. Bunları niye söylüyorum? Tutanağa geçsin diye.

Çok teşekkür ederiz katkılarınız için değerli Hocam.

Son olarak Komisyonunda, sunumunuzda Erinç Yeldan Hocadan bahsettiniz; bizim kendisinin davet edilmesi için, Sayın Başkanımıza verdiğimiz listede ismi var. Eğer, Erinç Yeldan Hocamız da gelirse çok katkısı olur diye düşünüyorum, bu işin ekonomisiyle ilgili.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU - Önümüzdeki hafta sivil toplum kuruluşlarını da çağırmaya karar verdik çünkü çok hoca dinledik.

MURAT BAKAN (İzmir) - Erinç Yeldan önemli çünkü işin iktisadi kısmıyla ilgili yani iklim ve ekonomik kısmıyla ilgili, önemli.

Tabii, bu arada, son söz olarak Greenpeace, WWF gibi, Ekosfer gibi iklim çalışan kurumların mutlaka gelip burada dinlenmesi lazım çünkü orada inanılmaz bir bilgi birikimi var. O bilgi birikiminden Türkiye Büyük Millet Meclisini ve Komisyon üyelerini mahrum bırakmamak gerekir.

Teşekkür ederim, sağ olun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sağ olun.

Efendim, şimdi de, Eskişehir Milletvekilimiz Sayın Nur Hanımefendi söz istiyor.

Buyurun efendim.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) - Çok teşekkür ediyoruz, her şeyden önce sunumumuz için. Bizim aslında başından beri, Komisyonun kurulduğu günden beri söylediklerimize bir özet şeklindeydi anlatımlarınız.

Şimdi, tüm bu olup bitenlere baktığımızda aslında yapılanların daha çok iklim finansmanına ulaşma yönünde olduğunu görüyoruz. Yani Türkiye’nin de bu yönde çabasının büyük olduğunu görüyoruz. Biraz önceki, bir önceki daha doğrusu Hocamızın sunumunda da ben aynı şeyi dile getirdim. Türkiye aslında bu fonlardan yararlanıyor ve sonuçta bu İklim Krizi Komisyonunun kurulma amacının da ben, bu iklim finansmanına erişmek olduğunu düşünüyorum, açık ve net çünkü uzun süredir araştırma önergeleri veriyorduk bu konuda ve bu konudaki araştırma önergelerimiz dikkate alınmıyordu. Dolayısıyla, her zaman söylediğim gibi, iktidarın hedefi “para” denildiği zaman hemen ona erişmek adına yapılan

çalışmalar ve 3 milyar dolardan söz ediliyor. Ben, bu konuda görüşlerinizi almak istiyorum. Nedir bu? Çünkü Paris Anlaşması'ndan beri Türkiye sürekli bundan söz ediyor: "Finansman, finansman." Tabii ki iş kaynakları, işte, nitelikli iş gücü olanakları yaratmasıyla aslında iyi bir alan açıyor kesinlikle bu konu ama Türkiye'nin bu yöndeki çabaları da sanki çevre ya da iklim krizi endişelerinden çok, bu finansa ulaşma yönünde olarak görüyoruz, değerlendiriyoruz. Biz bu konudaki görüşlerinizi merak ediyoruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU - Evet, teşekkür ederiz.

Şimdi, siz de vakit çok geçtiği için değerli Hocam çok kısa olarak özetlerseniz ama yazılı olarak da verebilirsiniz. Bir de şunu özetle rica edeceğiz: Tabii, bu raporlar tutanaklara girdiği için İngilizce kısımları Türkçeleştirip kullanırsak isabet olur, öyle gönderirseniz memnun olacağım, diğer hocalarımızdan da talep edilecek çünkü neticede Türkçemiz önemli. Oldu mu efendim?

Buyurun.

DR. ÜMİT ŞAHİN - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Çok kısaca cevaplamaya çalışayım: Sizin sorunuz 2050 yerine 2060 olabilir mi? Bunun belirlenmesi Türkiye'nin karbon bütçesinin ve Türkiye'nin özellikle, enerji sektöründe karbonsuzlaşma haritasının bilimsel bir şekilde hesaplanmasıyla mümkün. Bu hesaplandığı zaman, aslında 2050'de mi, 2055'te mi, 2045'te mi, ne zaman Türkiye'nin sıfır emisyonu ulaşmasının mümkün olduğu ortaya çıkacaktır. Dolayısıyla, yani Çin de böyle bir hesap sonunda herhâlde 2060 dedi ama Çin'in de önümüzdeki yıllarda 2060 hedefini geriye çekeceği tahmin edilebilir çünkü gidişat gelişmiş ülkelerin 2050'den çok önceye çekebileceği yönünde görünüyor, özellikle de enerji dönüşümünün hızlanması ve kolaylaşması nedeniyle. Bildiğiniz gibi hem maliyetler düşüyor hem teknoloji geliyor bu açılardan. Dolayısıyla, Türkiye'nin net sıfır tartışmasına başlaması lazım bugün; bunun yılı dediğim gibi bilimsel çalışmalarla belirlenebilir.

Murat Bey'in sorusuyla ilgili de çok kısa bir şey söyleyeyim: Türkiye'nin kömürden çıkması gecikirse ve hele hele yeni kömür termik santrallerin inşa edilmesi hâlinde maalesef bir karbon kilitlenmesi riski Türkiye'nin önünde çok ciddi bir şekilde duruyor. Karbon kilitlenmesi, özellikle, bu yatırımların, yeni yatırımların ağırlıklı olarak da tamamen çökmesi anlamına gelecek biliyorsunuz, tıkanması anlamına gelecek ve ileride bu yatırımları yapan şirketler çok büyük zararlar edecekler ve bu şirketler... Bugün Avrupa'da da görüyoruz, işte, "kapasite mekanizmalarıyla bu şirketler zarar etmesin" diye bütçeden onlara ödeme yapılması gelecek ve devlet bütçesi zarar edecek. Dolayısıyla, 2030-2040 arasında dünya, kömürden elektrik üretimini tamamen bırakmaya hazırlanırken Türkiye'nin kesinlikle yeni kömürlü termik santral yapmaması ve eskileri de -işte eskiyenler önce olmak üzere- belli bir süre içinde kapatmayı planlaması gerekir; gerçekçi olan, sadece iklim açısından ve enerji politikaları açısından değil, ekonomik açıdan da gerçekçi olan budur.

Son soruyla ilgili olarak da, Sayın Milletvekilimin iklim finansmanı ile ilgili sorusuna tek bir şey söyleyeyim. Türkiye iklim finansmanına çeşitli şekillerde ulaşıyor aslında. Bu konuyla ilgili yapılmış çok sayıda çalışmalar var çünkü iklim finansmanın adı iklim finansmanı olarak gelmiyor, genellikle yenilenebilir enerji kredileri olarak ya da çeşitli konularda alınmış olan hibeler ya da destekler olarak geliyor. Şu anda Türkiye'nin ciddi bir iklim finansmanına erişimi var hatta Avrupa'da en yüksek düzeylerde olduğu söyleniyor, bildiğimiz kadarıyla.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Bunu duyalım Veyssel Bey.

DR. ÜMİT ŞAHİN - Bu konuda da ben Komisyona bir sunum yapılmasını öneririm naçizane. Ancak, Türkiye'nin finansmanla ilgili meselesi bildiğiniz gibi Yeşil İklim Fonu'yla ilgili. Yeşil İklim Fonu'nda toplanan paradan Türkiye'ye Ek 1'de olduğu için bir pay ayrılmıyor, Türkiye bunu

Paris’e taraf olmamak için bir gerekçe olarak sunuyor. Ne var ki, Türkiye Ek 1 ülkesi olmasa dahi Yeşil İklim Fonu’ndan Türkiye’nin alabileceği finansmanın çok sınırlı olacağı çünkü Yeşil İklim Fonu’ndaki finansmanın büyük kısmının az gelişmiş ülkelere kanallanmış olduğunu biliyoruz ve bütün taraflar konferanslarında bu konuyu tartışıyoruz. Dolayısıyla, Türkiye’nin Yeşil İklim Fonu’na ulaşım ulaşmamasını ciddi bir önemi olmayacağı gibi, önümüzdeki yıllarda Paris Anlaşması’na taraf olmaması hâlinde Yeşil İklim Fonu dışındaki yatırım bankalarından gelen iklim finansmanlarına erişememe riskiyle karşı karşıya olduğunu da tekrar vurgulamak istiyorum.

Çok teşekkür ediyorum.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Ben, geçen toplantıda bunları tutanağa geçirtmişim zaten, bu yeşil enerjiden yararlanmak için hatta Hanımefendi itiraz etmişti ama öyle olmadığı ortaya çıkıyor yani söylediklerimin doğru olduğu.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ediyoruz.

Doktor Ümit Şahin Beyefendi’ye, Sabancı Üniversitesi’nden, verdiği bilgilerden dolayı teşekkür ediyoruz.

Yarın saat 13.59’da toplanmak üzere oturumu kapatıyorum.

Teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 19.17

